Hebräische Berichte über die Judenverfolg... während der ...

Adolf Neubauer, Moritz Stern, Seligmann Baer, ...

Verzeichniss der Subscribenten

auf

Quellen zur Geschichte der Juden in Deutschland.

Band II.

Aachen: Jacob Lippmann.

Amsterdam: Bibliotheca Rosenthaliana.
Sülpke'sche Buchh.

Augsburg: Rabbiner Dr. Grofs.
Siegfried Landauer.

Bamberg: Rabbiner Dr. Eckstein.

Berlin: Bibliothek des Deutschen Reichstags.
Geh. Sanitätsrath Dr. Abraham.
Dr. Paul Arons.
Dr. Ludw. Bamberger.
Dr. C. Bernstein.
Geh. Rath von Bleichröder.
Julius Bleichröder.
Leopold Friedländer.
Geh. Rath Prof. Dr. Goldschmidt.
Albert Hahn.
Dr. E. Lachmann.
Leopold Lesser.
Robert Levy.
Dr. F. Liebermann.
San.-Rath Dr. Marcuse.
Dr. Maretzki.
Louis Paderstein.
Dr. Peltesohn.
Prof. Dr. A. Pinner.
Louis Pollack.
S. Silbermann.
Berthold Simon.
Rechtsanwalt Stern I.

Beuthen i. Oberschlesien: Synagogen-Gemeinde
Rabbiner Dr Rosenthal.

Bielitz: S. J. Halberstam.

Braunschweig: Jüdische Gemeinde.

Bremen: J. Morgenbesser.

Breslau: Rabbiner Dr. Brann.
Isidor Fuchs.
J. Z. Hamburger.
Ph. Oschinsky.
Synagogengemeinde.

Bromberg: Louis Aronsohn.

Buchsweiler: Rabbiner Dr. Ad. Singer.

Cambridge, Mass. Un. St.: Harvard College Library.

Chicago: Public Library.

Cleveland (Ohio) Dr. S. Wolfenstein.

Darmstadt: Diehl's Sort.
Rechtsanwalt Langenbeck.

Dresden: Kgl. Oeffentl. Bibliothek.
Rabbiner Dr. J. Winter.

Düdelingen: Jacob Simon.

Düsseldorf: J. von Geldern.

Erfurt: Vorstand der Synagogengemeinde.

Frankfurt a. M.: Israelit. Gemeinde.
Freiherrlich Carl von Rothschild'sche Oeffentliche Freibibliothek.
Dr. F. Michel.
J. Kauffmann. (2 Exemplare.)
Salomon Levy.

Fürth i. Bayern: Rechtsanwalt Dr. M. Wittelshöfer.

Giessen: Grossh-Universitäts-Bibliothek.

Gotha: Herzogl. Bibliothek.
Israelit. Cultusgemeinde.
Göttingen: Prof. Dr. Frensdorff.
Rabbiner Dr. Loevy.
Kgl. Universitäts-Bibliothek.
Haigerloch: Rabbiner Dr. J. Spitz.
Halle a S.: Kgl. Universitäts-Bibliothek.
Hamburg: Dr. H. B. Levy.
B. Lurio.
N. Samson.
Moritz Warburg.
Hannover: Felix Herzfeld.
Karlsruhe: Israelit. Gemeinde.
Kassel: Ständische Landesbibliothek.
Landes-Rabbiner Dr. Prager.
Dr. A. Seeligmann.
Kattowitz: Rabbiner Dr. Jacob Cohn.
Kiel: Dr. J. Loeb.
Kolberg: Rabbiner Dr. Goldschmidt.
Königsberg i. Pr.: Dr. Bamberger.
Ed. Birnbaum, Erster Kantor.
Kgl. und Universitäts-Bibliothek.
Kopenhagen: Rabbiner Dr. Simonsen.
Lausanne: B. Benda.
Leipzig: Israelit. Religionsgemeinde.
Reichsgerichtsrath Dr. Behrend.
Universitäts-Bibliothek.
Löbau, W.-Pr.: Lehrer Max Gutfeld.
London: British Museum.
J. O. Mocatta.
Lüneburg: Salli Heinemann.
Magdeburg: Vorstand der Synagogengemeinde.
Mailand: Ulr. Hoepli.
Mainz: Stadtbibliothek.
Mannheim: Synagogenrath.
München: Kgl. B. Hof- und Staats-Bibliothek.
Dr. Eugen Merzbacher.
Rabbiner Dr J. Perles.
Israelit. Cultusgemeinde.
New York: Westermann & Co.
S. Zickel.
Nürnberg: Israel. Gemeinde-Bibliothek.
Oldenburg: Grossh. Oeffentliche Bibliothek.
Oxford: James Parker & Co.
Paris: H. le Soudier.
Zadoc Kahn, Grand-Rabbin.
Isidore Loeb.
Petersburg: Eggers & Co.
Posen: Dr. Philipp Bloch.
Moritz Victor.
Potsdam: Vorstand der Synagogen-Gemeinde.
Prag: Prof. Dr. H. Krasnopolski.
Preuss. Stargard: J. Goldfarb.
Schneidemühl: Jüdische Gemeinde.
Schwerin i. M.: Grossherz. Regierungs Bibliothek.
Smyrna: Saniel Marcus.
St. Francisko: M. B. Levy.
Stadtoldendorf: Fabrikbesitzer Ephraim Rothschild.
Stuttgart: H. B. Goldschmidt.
Israelit. Kirchenvorsteheramt.
Paul Neff.
Trier: Sigm. Mayer.
Eugen Rothschild.
Triest: August Brunner.
Virginia Water (England): Rev. D. Ginsburg.
Wien: Dr. Güdemann.
Dr. A. Jellinek.
Zürich: Prof. Alfred Stern.
Zweibrücken: Dr. J. Mayer, Bezirks-Rabbiner.

Quellen

zur

Geschichte der Juden

in Deutschland.

Herausgegeben

durch die

historische Commission für Geschichte der Juden in Deutschland.

II. Band:

Hebräische Berichte über die Judenverfolgungen während der Kreuzzüge.

Berlin.

Verlag von Leonhard Simion.

1892.

Hebräische Berichte

über die

Judenverfolgungen während der Kreuzzüge.

Im Auftrage der historischen Commission für Geschichte der Juden in Deutschland

herausgegeben

von

A. Neubauer und **M. Stern,**

ins Deutsche übersetzt

von

S. Baer.

Berlin.

Verlag von Leonhard Simion.

1892.

Inhalt.

Einleitung.

I. Zur Edition der hebräischen Texte.

Es gelangen in der vorliegenden Ausgabe fünf hebräische Berichte über Judenverfolgungen in der Zeit der Kreuzzüge zum Abdruck. Zum Verständniss für deren Edition seien folgende Bemerkungen vorausgeschickt.

I. Bericht des Salomo bar Simeon. Der bisher unbekannte handschriftliche Text ist Unicum und befindet sich auf Fol. 151 bis 163′ des Cod. Ms. 28 des Jews College zu London. Ueber den 1453 in Treviso geschriebenen Sammelband siehe Catalogue of the hebrew manuscripts in the Jews College London, compiled by A. Neubauer, Oxford 1886, nr. 28 p. 11. Zahlreiche Stellen der Handschrift sind von der Censur ausgestrichen und radirt. Ausserdem hat der Copist absichtlich oft dort freien Raum gelassen, wo seine Vorlage entweder schadhaft war, oder von ihm aus anderen Gründen nicht gelesen werden konnte. Bei der Edition wurden Lücken und Rasuren durch Punkte angedeutet. Einzelne radirte Stellen konnten von Herrn Dr. Neubauer durch chemische Mittel wieder aufgefrischt werden, zahlreiche andere ermittelte ich mit Sicherheit aus der Vergleichung mit anderen Berichten. In beiden Fällen traten die neugefundenen Worte im Texte in eckige Klammern. Das vor Schluss des Berichtes in der Handschrift befindliche Stück, das über spätere französische Vorgänge berichtet (S. 31—35), wurde des Zusammenhangs halber herausgenommen und an das Ende der Edition gesetzt.

II. Bericht des Elieser bar Nathan. Der Text ist in folgenden Handschriften erhalten:

1. Codex, früher im Besitze des Buchhändlers Rabinowitz in München, s. dessen Verkaufskatalog 1887, S. 18, jetzt in der

Bodleiana zu Oxford, Cod. Ms. Hebrew, d. 11, auf Pergament, 4°. Es ist ein von einem Eleasar ben Ascher halevi nicht später als 1325 angelegter Sammelband. Unser Bericht steht daselbst auf fol. 232—237. Vgl. Neubauer, Mediaeval Jewish Chronicles, S. 20 Anm. und Perles in der Jubelschrift für Graetz S. 19 ff.

2. Codex hebr. nr. 2585, 3d (in Neubauers Catalog nr. 1127) der Bodleiana zu Oxford, ist eine indirekte Copie aus der vorher genannten Oxforder Handschrift und stammt aus dem Ende des vorigen Jahrhunderts. Vgl. Neubauer, Catalogue of the hebrew manuscripts in the Bodleian library zu der genannten Nummer.

3. Codex hebr. chart. nr. 45 der Landes- und Universitätsbibliothek zu Strassburg, fol. 8'—10', in deutscher Cursive 1631 von Ascher b. Elieser halevi Olsheim in Reichshofen copirt. Vgl. Landauer, Catalog der hebr. etc. Handschriften der K. Landes- und Universitäts-Bibliothek zu Strassburg, S. 65f.

4. Codex chart. 171 der Bibliothek des jüdisch-theologischen Seminars zu Breslau, in deutscher Cursive von einem Anonymus am Anfange des vorigen Jahrhunderts geschrieben. Die Handschrift war früher im Besitze des Herrn Dr. Jacob Bernays und wurde durch R. Kirchheims Mittheilung im Literaturblatte des Orients 1845, Sp. 737—739, Anm. bekannt. Von dem Bernays'schen Codex liessen R. Kirchheim und B. Niederhofheim in Frankfurt am Main durch Elieser Sussmann Meseritsch daselbst in den Jahren 1846 und 1847 Abschriften anfertigen. Eine derselben machte B. Niederhofheim dem damals in Heddernheim, jetzt in Biebrich wohnhaften Dr. S. Baer zum Geschenk. Eine von Dr. Baer selbst gefertigte Copie gelangte in den Besitz des jetzt in Frankfurt wohnhaften Fischl Hirsch. Von diesem erwarb sie Prediger Dr. A. Jellinek in Wien käuflich und veröffentlichte sie unter dem Titel „Zur Geschichte der Kreuzzüge. Nach handschriftlichen hebräischen Quellen“ (Leipzig 1854). Eine andere Abschrift des Meseritsch wird jetzt in der Universitäts-Bibliothek zu Amsterdam (früher in der Rosenthal'schen Bibliothek daselbst) als Handschrift Cod. hebr. 18 aufbewahrt, s. Roest, Catalog der Hebraica und Judaica aus der L. Rosenthal'schen Bibliothek, S. 1173. Bei Gelegenheit der verschiedenen Copirungen sind indess zahlreiche Veränderungen vorgenommen worden, so dass der Abdruck Jellineks fast in jeder Zeile von der Breslauer Handschrift abweicht. Die Differenzen, welche Wiener, Emek habacha von R. Joseph

ha Cohen, deutsche Uebersetzung, S. 160, Note 65a verzeichnet, bilden nur einen ganz geringen Theil der überhaupt vorhandenen. Herr Dozent Dr. M. Brann in Breslau war so freundlich, diese für mich zusammenzustellen.

Eine fünfte Handschrift mit dem Berichte Eliesers besass die jüdische Gemeinde zu Worms in einem 1625 von Juda Kirchheim geschriebenen Gemeindenotizbuche, das die Wormser religiösen Gebräuche beschrieb (Minhagbuch). Einige Notizen daraus gab A. Adler in Jost's Israelitischen Annalen 1839, S. 91—92. Noch 1855 wurde der Codex von Herrn Prediger Dr. Lewysohn in Worms (jetzt in Stockholm) benutzt, der denselben jedoch bereits in sehr defektem Zustande vorfand. Vgl. Lewysohn, Sechzig Epitaphien von Grabsteinen des israelitischen Friedhofes zu Worms, S. 7f. Seit etwa 1860 ist das Minhagbuch als verloren zu betrachten. Trotz angestrengter Nachforschung, die der Vorstand der Israelitischen Religionsgemeinde zu Worms auf mein Ersuchen nach den von Herrn Dr. Lewysohn freundlichst gegebenen Weisungen vornahm, konnte die Handschrift nicht mehr aufgefunden werden.

Bei der Edition wurde die Handschrift 1 (Oxford) mit O, die Hds. 2 (Oxford) mit o, die Hds. 3 (Strassburg) mit S und die Hds. 4 (Breslau) mit B bezeichnet.

III. Bericht des Mainzer Anonymus. Die einzige bisher bekannt gewordene Handschrift liegt in der Grossherz. Hofbibliothek zu Darmstadt: Cod. or. 25, fol. 17' col. 2 — fol. 22. col. 1. Der 122 Pergamentblätter in Kleinfolio umfassende Sammelband enthält eine Anzahl Abhandlungen, von denen unser Bericht nr. 26 bildet. Anfang und Schluss des Codex sowie zahlreiche Blätter in der Mitte fehlen, die ersten und letzten Blätter sind durch Brand beschädigt. Aus der von einem Copisten gemachten Numerirung ergiebt sich ein früherer Mindestbestand von 176 Miscellen. Von diesen sind heute noch 66 vorhanden, die anderen sind verloren gegangen. Eine freilich nicht ganz ausreichende Beschreibung des Inhalts hat M. Mannheimer, dem das Verdienst zukommt, auf diesen wichtigen Codex zuerst aufmerksam gemacht zu haben, im Jüdischen Literaturblatt ed. Rahmer 1878, nr. 24, 27 und 30 gegeben. Derselbe hat auch eine unvollständige Uebersetzung des Berichtes unter dem Titel: „Die Judenverfolgungen in Speyer, Worms und Mainz im Jahre 1096 während des ersten Kreuzzuges,

Darmstadt 1877“ veröffentlicht (vgl. Hagenmeyer in der Jenaer Literaturzeitung 1877, S. 585. Steinschneider, Hebr. Bibliographie XVII, 83) und den hebräischen Text nicht weniger als drei Mal abdrucken lassen: im Ozar Tob, hebr. Beilage des Magazins für die Wissenschaft des Judenthums 1877, S. 87—95, daraus separat „גזירות הישנות, Die Judenverfolgungen in Speyer etc. Berlin 1878“ (vgl. Steinschneider, Hebr. Bibliographie XVIII, 2 und Wiener im Jüd. Literaturblatt 1878, nr. 31) und von Neuem ohne Erwähnung des früheren Abdrucks in der Monatsschrift für die Geschichte und Wissenschaft des Judenthums 1878, S. 531—540.

Der Codex war, wie auf fol. 22 bemerkt ist (זה הספר שייך לה״רר שלמה רופא בן החבר יוסף זצ״ל היילפרון בק״ק ורנקפורט בשבת בששה לחודש אלול שנת חמשת אלפים ושלוש מאות ועשרים שנה לבריאת עולם) im Jahre 1560 im Besitze des Arztes Salomon Heilbronn in Frankfurt am Main. Von den verschiedenen Copisten hat sich nur ein einziger genannt. Am Schlusse von Auszügen aus dem bekannten Buche Rokeach des Eleasar aus Worms zeichnet er fol. 92: חזק אברהם הסופר סליק. Seine Schrift weicht jedoch von der des Verfolgungsberichtes ab.

Die Eintragung des letzteren in unseren Codex wird in die zweite Hälfte des 14. Jahrhunderts zu setzen sein. Da der Copist in der Ueberschrift seinen Bericht „die Geschichte der alten Verfolgungen“ nennt, so muss er schon zahlreiche andere Verfolgungen seit dem ersten Kreuzzuge kennen. Von der anlässlich des schwarzen Todes aufgetauchten Beschuldigung der Juden, die Brunnen vergiftet zu haben, ist vielleicht die sonst nicht erhaltene Nachricht beeinflusst (S. 49 und 172), dass die Wormser Juden schon 1096 eines gleichen Verbrechens beschuldigt wurden. Ist die Vermuthung berechtigt, so wäre die betreffende Stelle als eine Interpolation des Copisten zu betrachten.[1]) In das 14. Jahrhundert weisen auch die Charaktere der Schrift. Die Annahme einer früheren Copirung ist unmöglich, da die in der Handschrift vorhergehenden Trauergebräuche (fol. 2—12) von einem Schüler des R. Mëir Rothenburg erst nach dessen Tode, also nach 1293, verfasst sind.[2])

---

[1]) Vgl. hierzu unten S. XV H. B.

[2]) R. Meir wird stets mit dem Zusatze ז״ל (seligen Angedenkens) erwähnt. Die Trauergebräuche sind die bekannten הלכות אבילות oder הלכות שמחות R. Meirs. Sie beginnen fol. 2 in der Mitte des § 21 und zählen im Ganzen 118 Paragraphen. fol. 12 col. 2 nennen sie sich מנהגים, fol. 13 col 2 werden sie הלכות אבילות

Nach freundlicher Mittheilung des Herrn Dr. M. Steinschneider besass wahrscheinlich auch die Bodleiana eine Handschrift des in Darmstadt befindlichen Berichtes. Die Druckschrift der Bodleiana, die in dem Oppenheimer'schen Catalog mit 235 (jetzt 252) Qu. bezeichnet ist, enthielt als Anhang 50 beschriebene Blätter mit 1. einem Commentar, angeblich über Midrasch Threni von Elasar aus Worms, 42 Bl., 2. mit dem Midrasch Wajisseu (Jalkut § 133), wahrscheinlich 1583 geschrieben, 1 Bl., und 3. Fol. 44a. mit einem Berichte über die Verfolgung des Jahres 1096, der mit blasser Tinte von anderer Hand als die ersten Stücke geschrieben ist. Der von Herrn Dr. Steinschneider copirte Anfang stimmt mit unserem Darmstädter Berichte überein. Auch Carmoly hat den Anhang gesehen und ihn im Israelit, ed. Lehmann 1865, S. 564 beschrieben. Leider ist das Manuscript, das beim Einbinden der Druckschrift losgelöst wurde, gegenwärtig in Oxford nicht mehr zu finden.

IV. Bericht des Ephraim bar Jacob. In den vier Handschriften, welche den Bericht des Elieser bar Nathan enthalten, folgt unmittelbar darauf der Bericht des Ephraim bar Jacob. Aus dem Breslauer Codex (B) wurde er nach einer Abschrift R. Kirchheims von M. Wiener im Anhange der deutschen Uebersetzung des Emek habacha von R. Joseph ha Cohen (Leipzig 1858) veröffentlicht.

V. Bericht des Elasar bar Juda. Der hier zum ersten Male gedruckte fragmentarische Text ist der zu St. Petersburg befindlichen Handschrift nr. 614 (Fol. Pergament) des Herrn Baron Günzburg entnommen.

Bei der Edition der hier beschriebenen handschriftlichen Texte handelte es sich nicht darum, sie überall derart zu verbessern, dass wir grammatisch richtige, im guten Hebräisch geschriebene Berichte erhalten. Die Originale selbst mögen bereits zahlreiche Fehler in dieser Beziehung aufgewiesen haben. Es wurde vielmehr darnach gestrebt, die Texte mit ihren grammatischen und orthographischen Eigenheiten möglichst getreu wiederzugeben. Nur solche Härten und verderbte Stellen wurden verbessert, bei denen mit Sicherheit ein Schreibfehler oder Irrthum

---

bezeichnet. Der Name des Verfassers ist aus der Notiz fol. 5, col. 2 ersichtlich: ואני הצעיר יבא לוי זכורני בשהייתי נער והייתי יוצק מים על ידי מהר"ם ז"ל ואמר לני.

des Copisten vorliegt und die richtige Lesart mit gleicher Sicherheit festgestellt werden konnte. Bei allen vorgenommenen Veränderungen ist der Wortlaut der handschriftlichen Vorlage aus den Noten zu ersehen.

In den Berichten II und IV, für die mehrere Handschriften vorhanden sind, gelangte die älteste (O) textlich zum Abdruck. Die etwaigen Varianten der übrigen Handschriften traten in die Noten. Schreibfehler wurden nur insoweit als Varianten verzeichnet, als sie zur Charakteristik der betreffenden Handschrift von Werth sind. Das Vorhandensein oder Fehlen der sogenannten matres lectionis kam für das Verzeichniss der Varianten nicht in Betracht. Ebensowenig wurde besonders notirt, wenn statt des Gottesnamens יי eine andere Handschrift die Kürzung ה׳, oder statt אלהים die Schreibung אלדים, אלקים aufweist.

Die Interpunktion wurde auf die Punkte beschränkt und nach eigenem Ermessen geregelt. Ebenso wurden zum besseren Verständniss Absätze neu eingeführt.

Eine Anzahl Druckfehler und Berichtigungen sind dem Schlusse der Ausgabe (S. 223) beigefügt.

Die in England und St. Petersburg aufbewahrten Handschriften wurden von Herrn Dr. Neubauer copirt bezw. ihre Varianten mitgetheilt. Für die in Deutschland befindlichen Handschriften geschah dies durch den Unterzeichneten, der auch für die Edition aller Texte verantwortlich ist.

Moritz Stern.

II. Zur Kritik der Kreuzzugsberichte.

Indem ich den vorangehenden Darlegungen des Herrn Dr. Stern über die für die vorliegende Ausgabe benutzten Handschriften einige kurze Bemerkungen über die hier vereinigten Quellenschriften selbst folgen lasse, muss ich voraufschicken, dass dieselben nur auf einem Studium der deutschen Uebersetzung, nicht der hebräischen Originaltexte beruhen. Doch wird das keinen wesentlichen Nachtheil bereiten, da die Uebersetzung so eingerichtet worden ist, dass die gleichen hebräischen Textesstellen regelmässig auch in die gleichen deutschen Worte übertragen worden sind, die vergleichende Kritik also auch an den letzteren geübt werden kann; überdies habe ich mich da, wo es auf die genaue Interpretation eines einzelnen hebräischen Wortes ankam, des Beiraths sachkundiger Sprachforscher zu erfreuen gehabt.

Von den drei Berichten über die Judenverfolgungen während des ersten Kreuzzuges — sie mögen auch hier nach ihrer Reihenfolge in unserer Ausgabe mit den Ziffern I, II, III bezeichnet werden — ist III völlig anonym. Wenn der Bericht in der Ueberschrift des hebräischen Textes (S. 47) einem „Mainzer" Anonymus zugeschrieben wird, so ist das nur insofern zutreffend, als derselbe, wie sich unten ergeben wird, auf Mainzer Quellen zurückgehen muss;[1]) dass er in der vorliegenden Gestalt in Mainz redigirt oder niedergeschrieben worden ist, ergiebt sich aus ihm selbst nicht zweifellos und ist auch nicht als selbstverständlich vorauszusetzen: Aufzeichnungen über die Verfolgungen während der Kreuzzüge sind gewiss an vielen Orten verbreitet

[1]) Vgl. auch Aronius, Regesten zur Geschichte der Juden in Deutschland S. 78.

gewesen. Dass aber diese Redaction aus späterer Zeit stammt, ergeben der am Schluss hinzugefügte Satz: 'Ende der Geschichte der früheren Verfolgungen' und der Eingang 'Ich beginne die Geschichte der früheren Verfolgungen; Gott bewahre uns und ganz Israel vor dergleichen Leiden'; dem Redactor müssen also auch spätere Judenverfolgungen bekannt gewesen sein, von denen er jene früheren unterscheidet. Wie lange Zeit nach denselben er aber gelebt hat, darüber ist unmittelbar nichts festzustellen, und nur ein Anhaltspunkt ist vorhanden, der eine Vermuthung gestattet.[2]) Bei dem Bericht über die Verfolgung in Worms erzählt III S. 172, dass am 10. Ijar von den Feinden der Juden ein Leichnam herbeigebracht und danach gegen diese die Anklage erhoben worden sei, dass sie einen Christen im Wasser gebrühet und das Wasser in die Brunnen geschüttet hätten, um die Christen zu vergiften. An diesem Tage beginnt die Verfolgung und wird 15 Tage darauf, am 25. Ijar, wiederholt. Ich will kein Gewicht darauf legen, dass hier die Daten sicherlich irrig sind: der 10. Ijar, 5. Mai 1096, war nicht Sonntag, wie III angiebt, sondern Montag; und nach dem übereinstimmenden Zeugniss von I und II gehören die Wormser Vorgänge zum 18. und 25. Mai (S. 84, 155f.). Derartige Verwirrungen können durch blosse Copistenfehler in unseren Text gekommen sein. Aber die hier erhobene Beschuldigung der Brunnenvergiftung trägt deutlich den Charakter später Erfindung. Weder wissen I und II etwas davon; noch kommt in irgend einer der zahlreichen christlichen Quellen, welche über die Judenverfolgungen während des ersten und zweiten Kreuzzuges berichten, irgend eine Andeutung vor, dass damals schon gegen die Juden die unheilvolle Beschuldigung der Brunnenvergiftung erhoben worden sei; auch wäre die letztere, wenn schon 1096 vorgebracht, nach der ganzen Art, wie die gegen die Juden erhobenen Anklagen sich epidemischen Infektionskrankheiten vergleichbar von Ort zu Ort zu verbreiten pflegen, sicherlich damals schon auch in anderen Städten aufgetreten und ebenso gewiss im Laufe der folgenden Jahrhunderte hier und dort erneuert worden. Das ist bekanntlich nicht der Fall; vielmehr tritt, soviel ich finde, die Beschuldigung der Brunnenvergiftung[3]) in glaubwürdigen Quellen zuerst im

---

[2]) Darauf hat schon Aronius a. a. O. S. 85 aufmerksam gemacht.

[3]) Die Anklage, einen ermordeten Christen in den Fluss geworfen zu haben, die schon 1147 in Würzburg erhoben wird (s. unten S. 192), hat natürlich einen ganz anderen Charakter. Von Brunnenvergiftung ist dabei nicht die Rede.

14. Jahrhundert auf; der Verdacht traf Anfangs nicht die Juden allein; insbesondere werden die Aussätzigen, aber auch Andere, bald Arme und Nothleidende, bald Reiche und Vornehme beschuldigt, bis schliesslich auf den Juden sich die unsinnige Anklage concentrirt und diese aller Orten der Volkswuth geopfert werden.[4]) Ich glaube nicht, dass vor dieser Zeit diejenige Redaction unseres Berichtes entstanden ist, welche, in der heutigen Gestalt von III vorliegend, diese Anklage schon bei den Verfolgungen der ersten Kreuzfahrer eine Rolle spielen lässt.[5])

Auch II entbehrt in den eigentlich erzählenden Abschnitten eines Verfassernamens. Aber in den Klagegedichten, welche in diesen Bericht eingeschaltet sind, nennt sich viermal (S. 37, 38f, S. 40, S. 45f.) ein Elieser ben R. Nathan akrostichisch als Dichter, und dass dieser mit dem Verfasser, oder sagen wir vorsichtiger Redactor, des Berichtes identisch ist, wird man aus den Worten, mit welchen die Elegieen eingeführt werden, bestimmt folgern dürfen. Ein Schriftsteller dieses Namens,[6]) aus Mainz stammend, der um die Mitte des 12. Jahrhunderts blühte, ist sehr bekannt; als Talmudinterpret, als synagogaler Dichter (פייטן) und als Verfasser des Werkes Eben-haeser hat er sich einen Namen gemacht.[7]) Dieser hat als junger Mann die Schrecken des ersten Kreuzzuges miterlebt; er schildert sie in einem Synagogengedicht für den Sabbat vor dem Wochenfest;[8]) auch in seinem Werke Eben-haeser spielt er darauf an.[9]) Er erreichte ein hohes Alter (bis über 90 Jahre), da er Raschi (gest. 1105) unter seine Lehrer zählt[10])

[4]) Vgl. Graetz, Geschichte der Juden VII, 360ff. und dazu Werunsky, Karl IV., Bd. II, 240ff.

[5]) Die Vermuthung Sterns (oben S. X), dass diese Beschuldigung als eine Interpolation des Copisten der Darmstädter Hs. zu betrachten sei, ist durchaus unwahrscheinlich, wenn anders dieser Copist als eine von dem Redactor des Berichts verschiedene Person angesehen werden soll.

[6]) Gewöhnlich wird er mit dem Beinamen Raban bezeichnet, der aus den Buchstaben ר'א'ב'ן (Rabbi Elieser ben Nathan) gebildet ist.

[7]) Vgl. Tosephot Schebuoth 26b, Ascheri zu Rosch haschana § 11. Auch in Machsor Ms. lautet zu dem Jozer des Buss-Sabbates die Ueberschrift: מרבינו אליעזר בר נתן ממגנצא זצ"ל, vgl. Zunz, Literaturgesch. S. 259ff. (Baer).

[8]) Sulath אלהים באזנינו. (Baer). Auch eine Selicha, welche die Opfer des Jahres 1096 schildert אלהים זדים קמו wird ihm zugeschrieben, vgl. Zunz, Literaturgeschichte der synag. Poesie S. 261 (Baerwald).

[9]) S. 40: בשעת הגזירה נהרס בית, S. 84: במגנצא לפני הגזרה (Baer).

[10]) In seinem Piutim-Commentar Ms. sagt er: כך שמעתי מפי ר"ש בר יצחק שהיה מתפלל בר"ה. 'So hörte ich aus dem Munde des Rabbi Simon, des Sohnes des Isaak (Raschi), der am Neujahrsfeste vorbetete' (Baer).

und auch mit dessen Enkel Jakob Tam (gest. 1171) noch correspondirt hat.[11]) Ob nun freilich dieser Elieser ben Nathan mit dem Redactor unseres Berichtes und dem Verfasser der in denselben eingewebten Lieder identisch ist, kann, abgesehen von der Namensgleichheit nicht mit Sicherheit dargethan werden; doch ist auch nichts ersichtlich, was dagegen spräche, insbesondere würde die Abfassungszeit unseres Berichtes, der mit keinem Worte auf die Leiden während des zweiten Kreuzzuges hindeutet und demnach jedenfalls vor 1146 geschrieben ist, wohl zu den Lebensverhältnissen Rabans passen. Keinesfalls aber ist es zulässig, mit Graetz[12]) von dem bekannten Elieser ben Nathan aus Mainz einen zweiten gleichzeitigen Elieser ben Nathan Halevi aus Köln zu unterscheiden und diesen als den Verfasser unseres Berichtes anzusehen. Graetz[13]) ist zu seinem Irrthum wahrscheinlich durch Joseph Hakohen veranlasst worden. Dieser schreibt allerdings in seinem דברי הימים S. 18b und ebenso in עמק הבכא S. 21 bei der Erzählung von 1146: אלעזר הלוי כתב כל אלה בקונטריסו בהיותו במבצר בתוך הבאים הקרובים אליו ממשפחת אמו והוא בן שלש עשרה שנה בעת ההיא. Allein diese Angabe des Joseph Hakohen ist falsch; denn nicht Elasar Halevi hiess der Mann, der sich 1146 als dreizehnjähriger Knabe, in der Festung Wolkenburg aufgehalten hat, sondern Ephraim bar Jacob aus Bonn war das, wie aus seinem unten abgedruckten Berichte IV hervorgeht.[14]) Einen Elieser ben Nathan Halevi aus Köln[15]) kennt die Literaturgeschichte überhaupt nicht; Joseph Hakohen aber ist zu seiner falschen Angabe wahrscheinlich dadurch gekommen, dass in den Handschriften die beiden Berichte II und IV gewöhnlich unmittelbar aufeinander folgen; so mag er das, was in IV Ephraim von

---

[11]) Vgl. Eben haeser p. 148 (Baer).

[12]) Gesch. der Juden VI, 173.

[13]) Ihm folgt Schiller-Szinessy, Encyclopaedia Britann. IXth ed. Bd. XX, 191.

[14]) S. unten S. 190.

[15]) Ganz hinfällig ist es, wenn Graetz S. 424 meint, nur ein Kölner habe mit der Umgegend von Köln so bekannt sein können, wie der Verf. von Bericht II. Einmal setzt II eine ebenso genaue Kenntniss von Mainz voraus wie von Köln; sodann hatte R. Elieser ben Nathan einen Verwandten in Köln, mit welchem er in Verkehr stand (vgl. Eben haeser § 48: „Folgende Anfrage ist an mich aus Köln von meinem Verwandten R. Elieser, Sohn des R. Simson gerichtet worden". Siehe auch ibid. § 13. Baer); endlich aber hat dem Verf. von II, wie sich gleich zeigen wird, eine schriftliche Quelle über die Kölner Dinge vorgelegen.

sich erzählt, aut den in II genannten Elieser bezogen haben. Möglich aber auch, worauf schon Neubauer hinwies, dass die von Joseph Hakohen benutzte Handschrift mit dem oben S. VII erwähnten Codex Rabinowitz zusammenhing, dessen Zusammensteller, wie dort erwähnt, ein Elasar (ben Ascher) Halevi war. In dieser Hs. finden sich an einer Stelle des Berichtes Ephraims aus Bonn (S. 60 Note mm) am Rande die Worte אלעזר הלוי, welche auf den Sammler hindeuten; möglicher Weise sind in einer späteren Copie dieser Hs., welche Joseph Hakohen benutzt haben mag, jene Worte in den Text gerathen (wie das auch in der oben S. VIII erwähnten jüngeren Oxforder Hs. der Fall ist), so dass daraus Josephs Irrthum entstanden sein kann.

Ungefähr gleichzeitig mit II ist auch I entstanden, als dessen Redactor sich in einer eingeschobenen Bemerkung (S. 123), die übrigens in unserer Handschrift, wie es scheint, an die unrichtige Stelle gerathen ist, Salomo bar Simeon bezeichnet. Wir wissen von diesem Mann, der 1140 in Mainz den Bericht I niederschrieb, im Uebrigen nichts; was er selbst über seine Thätigkeit in jener Bemerkung sagt, belehrt uns, dass er eine oder mehrere schriftliche Quellen vor sich hatte, die er nach ihm in Mainz gemachten Angaben ordnete und durch Erkundigungen, welche er daselbst einzog, aus mündlicher Ueberlieferung ergänzte. Die einzelnen Bestandteile seiner Quellen, die er gewöhnlich durch den nicht sehr geschickten Uebergang 'Und nun will ich berichten', 'und nun will ich erzählen' mehr aneinander hängt, als mit einander verknüpft, lassen sich bei aufmerksamer Prüfung noch deutlich von einander scheiden, wie im Folgenden geschehen wird. Uebrigens ist sein Bericht nicht vollständig auf uns gekommen. Dem Anfang der Londoner Hs. 'und nun will ich berichten, wie sich die Verfolgung in den noch übrigen Gemeinden ... ausgebreitet hat', muss ein Abschnitt vorangegangen sein, der über Speyer und Worms ausführlichere Mittheilungen enthielt und auf den sich der Verf. mehrfach zurückbezieht (s. unten S. 84 N. 37, S. 85 N. 47). Wahrscheinlich ist dieser Anfang eben deshalb von dem Copisten unserer Hs. fortgelassen worden, weil in ihr das Martyrium von Speyer und Worms noch einmal, wohl nach einer anderen Quelle, berichtet wird.

Vergleicht man nun die drei Relationen mit einander, so zeigt sich sofort und auf den ersten Blick eine weitgehende wörtliche Uebereinstimmung zwischen allen dreien, die uns

nöthigt, die Frage aufzuwerfen, in welchem Verhältniss sie zu einander stehen. Im Grossen stellt dasselbe sich so dar, dass I in seinem Bericht über Worms und Speyer vielfach mit II zusammentrifft, während III hier ganz selbständig ist. Dagegen stimmt der Bericht über Mainz in I und III vielfach überein, II ist hier viel kürzer. Der Bericht über den Niederrhein fehlt in III ganz, findet sich dagegen vielfach übereinstimmend in I und II. Ueber andere Gemeinden und über die späteren Schicksale der Kreuzfahrer endlich berichtet nur I ausführlicher.

Erscheint es schon hiernach wenig wahrscheinlich, dass einer unserer drei Berichte unmittelbar aus dem oder den anderen abgeleitet ist, so lässt sich die Unmöglichkeit eines solchen unmittelbaren Zusammenhangs bei genauerer Untersuchung sofort darthun.

Dem Verfasser von III kann I nicht vorgelegen haben, wie sich aus seinem Schlusssatz S. 186 ergiebt: 'Alles dieses thaten die hier mit Namen Erwähnten. Was die übrige Gemeinde (von Mainz) und deren Führer für die Einheit des göttlichen Namens .... gethan ... haben ... das ist mir nicht näher bekannt geworden'. Hätte er I gekannt, so würde er noch über eine erhebliche Anzahl von Mainzer Märtyrern, insbesondere auch über das in I S. 110ff. ausführlich erzählte spätere Schicksal des Führers der Gemeinde R. Kalonymos, dessen Flucht in das 'Secretarium' des Erzbischofs er S. 180 erwähnt, von dessen Tod er aber nichts erzählt, zu berichten gewusst haben.

Ebensowenig kann II als Auszug aus I angesehen werden. Schon in den Berichten über Worms und Speyer, die in beiden Relationen sehr vielfach übereinstimmen, finden sich manche Abweichungen. Es will wenig besagen, dass in Speyer I (S. 84, übereinstimmend mit III S. 171) eilf, II aber nur zehn Personen das Martyrium erleiden lässt; wichtiger aber ist schon, dass die ausführlichen, unter sich wörtlich übereinstimmenden Angaben über die gegenseitige Schlachtung in Worms in I (S. 85) nur auf die in den bischöflichen Palast geflüchteten, in II (S. 156) auch auf die in ihren Häusern gebliebenen Juden bezogen werden. Weiter hat II S. 156 eine Nachricht über Worms, die in I fehlt; in I konnte sein Verf. die ausführliche Erzählung von dem Jüngling Simcha, der einen Verwandten des Bischofs tötete und dann selbst niedergemacht wurde, nicht finden. Allerdings könnte diese Notiz [16]) in dem verlorenen Theile von I gestanden haben. Aber

[16]) Vgl. darüber auch III S. 175.

solches Auskunftsmittel versagt bei den Differenzen in dem Bericht über Mainz. Hier hat II andere Zahlen als I; II S. 158 veranschlagt die Gesammtzahl der Gefallenen auf 1300, I S. 98, 110 auf 1100; die Zahl der auf die Dörfer geflüchteten giebt II S. 158 auf 60, I S. 111f. auf 53 (oder 54) an. Ganz abweichend berichten beide den Synagogenbrand; Mar Isac, der ihn anlegt, hat nach I S. 106 einen Sohn und eine Tochter, nach II S. 158 zwei Töchter; Mar Uri verbrennt nach II S. 158 in der Synagoge, nach I S. 107 hat er nicht in dieselbe gelangen können, sondern ist auf dem Wege dahin erschlagen worden. Was endlich Köln und Umgegend betrifft, so ist schon in den Anmerkungen zu I mehrfach darauf aufmerksam gemacht worden, dass in II die Datirung der Ereignisse correcter ist, als in I. Weiter aber weichen die Berichte auch hier in den Einzelheiten vielfach ab,[17]) und was entscheidend ist, wenn sehr oft I ausführlicher berichtet, so hat auch hier nicht selten II ein Plus an Nachrichten. So giebt nur II S. 160 den Namen Wevelinghofen, der in I S. 118 fehlt, und nennt hier einige Märtyrer, die I nicht kennt; so giebt II auch bei der Verfolgung im Dorf Altenahr S. 162 vier Namen, die in I S. 121ff. fehlen; so spricht II S. 162 bei Xanten von einem 'Rabbi aus Frankreich', welche Bezeichnung I nicht kennt u. dgl. m.

Ist es bei diesem Thatbestand unmöglich II und III aus I abzuleiten, so bleibt noch zu erwägen, ob nicht I als eine Compilation aus II und III angesehen werden darf, die Salomo bar Simeon auf Grund mündlicher Erkundigungen, die er in Mainz einzog, ergänzt hätte. Allein auch diese Annahme erweist sich als unhaltbar.[18]) Denn wenn einerseits II und III ein Plus von Nachrichten I gegenüber enthalten, so bringt andererseits I nicht bloss in den Partieen, welche ersichtlich auf mündliche Ueberlieferung zurückgehen, sondern auch in denjenigen, welche ihm mit II und III gemeinsam sind, und in denen wörtliche Uebereinstimmung zu Tage tritt, eine grosse Zahl von Angaben, welche dort vermisst werden. So giebt z. B. S. 92 I bei Gelegenheit der mit III S. 178 übereinstimmenden Charakteristik des Emicho eine Notiz über eine angebliche Vision desselben, die

[17]) Das Martyrium des gewaltsam getauften R. Isac Halevi verlegt II S. 161 nach der Stadt Altenahr, während I S. 118 denselben Vorgang von der Verfolgung in Neuss berichtet.

[18]) Ganz abgesehen davon, dass sie dem widerspricht, was wir oben S. XIV f. über das vermuthliche Alter von III ausgeführt haben.

in III fehlt, hat S. 93 allein die Nachricht, dass Emicho mit sieben Pfund Goldes bestochen worden sei,[19]) nennt S. 99 den Märtyrer, der in III S. 179 als R. Menachem b. David bezeichnet wird, Sohn des Jehudah, weiss S. 101 den Namen des Gatten der Rahel, den III S. 182 nicht kennt, und berichtet bei der von I und III mit vielen wörtlichen Uebereinstimmungen erzählten Episode von der grauenvollen That der letzteren allein den Zug, dass die beiden Töchter Bella und Matrona selbst das Schlachtmesser geschärft haben, sowie den Selbstmord des Vaters, als er den Tod seiner Kinder erfährt. Ebenso deutlich tritt das gleiche Verhältniss im Vergleich zu II bei dem Bericht über die niederrheinischen Vorgänge hervor. Bei dem Martyrium in Wevelinghofen, wo I, wie schon erwähnt, den Ortsnamen nicht bringt, weiss es dafür den Tod des Samuel b. Gedaljah zu erzählen, der in II fehlt. Ebenso kennt I allein im Dorf Altenahr das Schicksal der Sarith, Schwiegertochter des Mar Jehudah ben Abraham, nennt bei Xanten allein den R. Natronai und den R. Moscheh, weiss bei Mörs allein die Namen der beiden Speyerer Söhne des Mar Schemaria anzuführen, hat eine in III fehlende Notiz über die Vorgänge in Kerpen u. dgl. m. Und wenn man bei den Berichten über Mainz es allenfalls für möglich halten könnte, dass Salomo bar Simeon, der 1140 in Mainz schrieb, die Einzelheiten, die er vor III voraus hat, auf Grund mündlicher Erkundigung dort erfahren und in den Bericht seiner Quelle eingeschaltet habe, so wird schwerlich jemand glauben, dass er fast ein halbes Jahrhundert nach den Ereignissen in Mainz auch jene niederrheinischen Namen hätte ohne schriftliche Quelle in Erfahrung bringen können, die er bietet, während sie in II nicht zu finden sind. Aber auch bei den Berichten über Mainz wäre das Verfahren des Verf. von I, wenn ihm wirklich III vorgelegen hätte, durchaus unerklärlich; niemand würde begreifen, warum er bald wichtige und für das Verständniss des Ganzen schwer entbehrliche Angaben seiner Quelle, wie etwa S. 94f. die in III S. 179 berichtete Thatsache, dass die in die Stadt eingedrungenen Kreuzfahrer vor die bischöfliche Pfalz ziehen, die man bei ihm erst aus den folgenden Angaben über den Kampf am Thor der Pfalz erschliessen muss, fortgelassen und bald andere z. Th. wenig erhebliche Zusätze zu

[19]) Ich will hier berichtigend zu Baers Bemerkung S. 140 N. 182 nachtragen, dass die Deutung des Namens מילנהים auf Leiningen durchaus zweifelhaft ist. Aronius, Regesten nr. 185, S. 87 denkt an Müllheim im Nahegau.

derselben gemacht und in den Bericht seiner Quelle eingefügt hätte; wie denn überhaupt eine solche mehr selbständige Thätigkeit dem Bilde, das wir aus seiner so oft verworrenen und unklaren Darstellung von seiner schriftstellerischen Individualität gewinnen, keineswegs entsprechen würde.

Doch ich bin vielleicht für diejenigen, die mit der Methode kritischer Untersuchungen über mittelalterliche Geschichtsquellen vertraut sind, schon zu ausführlich geworden. Das Ergebniss dieser Erörterungen aber scheint mir gesichert: zwischen unseren drei Berichten besteht kein unmittelbarer, sondern nur ein mittelbarer Zusammenhang; keiner von ihnen hat den anderen direct ausgeschrieben, sondern ihre Verwandtschaft beruht auf der Benutzung gemeinsamer Quellen, die ihnen allen vorgelegen haben, natürlich nicht in der gleichen Handschrift, sondern — woraus sich kleinere Abweichungen in Namen und Daten erklären — in verschiedenen, in Einzelheiten differirenden Fassungen.

Solcher gemeinsamen Quellen haben wir zunächst mindestens zwei anzunehmen, einen Bericht über die Mainzer und einen Bericht über die Kölner, beziehungsweise niederrheinische Verfolgung; ich will sie im Folgenden mit den Siglen M und K bezeichnen. Beide unterscheiden sich leicht erkennbar auch durch die Form der Darstellung: M ist lebendiger und unmittelbarer empfunden, daher denn auch hier der Berichterstatter sehr häufig von der ersten Person Pluralis Gebrauch macht, die man in K nur ganz vereinzelt findet.

M ist in I und III fast seinem vollen Umfang nach ausgeschrieben, in II nur ganz kurz excerpirt. Ob in M auch das Martyrium von Worms und Speyer enthalten war, oder ob I und II dafür einen besonderen dritten und von M wie von K verschiedenen Bericht vor sich gehabt haben, lässt sich nicht mit voller Sicherheit entscheiden; jedenfalls hat III hier weder M noch diesen eventuellen Bericht benutzt, sondern schöpft in diesem Theile seiner Darstellung, wie schon oben bemerkt, aus anderen und z. Th. entstellten Quellen. Den Schluss von M haben, wie ich für wahrscheinlich halte, die Worte gebildet, mit denen jetzt III (S. 186) endigt: 'Alles dieses thaten die hier mit Namen Erwähnten. Was die übrige Gemeinde und deren Führer für die Einheit des göttlichen Namens, des Königs aller Könige, des heiligen, gelobt sei er, gethan und vollführt haben, gleich dem

Rabbi Akiba und dessen Gefährten — das ist mir nicht näher bekannt geworden. Gott erlöse uns aus dieser Trübsal!'[20]), Worte, die zugleich zu zeigen scheinen, dass der Verf. von M den Ereignissen, die er schildert, sehr nahe gestanden haben muss; ich bin geneigt, ihn für gleichzeitig, vielleicht für einen der aus Mainz entkommenen Juden zu halten, wozu der schon erwähnte häufige Gebrauch der ersten Person Pluralis in der Erzählung trefflich stimmen würde. Demnach standen die in III fehlenden Angaben über das Schicksal des R. Kalonymos und den Mainzer Synagogenbrand nicht mehr in M; so erklärt es sich auch, dass wir in II und I so wesentlich abweichende Angaben über letzteren erhalten. Beide folgen hier mündlicher Ueberlieferung, und in I tritt es sehr deutlich hervor, dass seine Hauptquelle ihn verlassen hat. Was er über den Inhalt von M hinausgehend berichtet, ist ohne rechte Ordnung und hat deutlich den Charakter von Nachträgen. Er beginnt zunächst nach dem Martyrium des R. Samuel ben Naaman, mit welchem III schliesst, mit der Geschichte des Mar Isac und des Synagogenbrandes: 'Ich will nun erzählen und Allen kund thun, wie sich das zugetragen hat' (S. 105); dass er hier verschieden lautenden, wahrscheinlich mündlichen Berichten folgt, erhellt aus S. 107: 'Einige sagen, die gezwungen Getauften hätten gehört u. s. w., andere sagen, dass jene gehört hätten' u. s. w. Darauf folgt ein ganz ungeschickter Nachtrag über den Tod verschiedener Rabbiner im Jahre 1095, darunter des R. Elasar, dann, ebenso ungeschickt nachgetragen, Notizen über verschiedene früher nicht erwähnte Märtyrerinnen und Märtyrer. Hieran schliesst sich die Erzählung von R. Kalonymos und seinen Gefährten, abermals eingeleitet durch das Flickwort: 'Nun will ich von der Ermordung des frommen Vorstehers R. Kalonymos und seiner Gesellschaft erzählen'. (S. 110), auch in diesem Stück wiederholt sich die mündliche Quellen verrathende Wendung: einige sagen ...., andere sagen .... (S. 113) und in höchst ungeschickter Weise werden die Namen der Ge-

[20]) An diese Worte klingt offenbar an, was in I S. 109 steht: 'Alles dies thaten die hier mit Namen Erwähnten, und was sie thaten, galt ihnen als Zehrung für die Reise. Die übrige ganze Gemeinde und deren Vorsteher, deren Thaten und Frömmigkeit nicht erwähnt sind, wie viel mehr noch haben sie gethan. Und was sie thaten, geschah in der Absicht, damit den Namen des Königs aller Könige, des Heiligen, gelobt sei er, als den Einzigen anzuerkennen gleich R. Akiba und seinen Genossen'. Aber der Gedanke ist hier, wie natürlich, da I ja mehr erzählen kann als III, ganz anders gewandt worden und deshalb auch an eine andere Stelle versetzt.

fährten des Kalonymos, so viel man ihrer noch wusste, angefügt: (Auch R. Juda... und dessen Oheim Mar Isac ben Ascher wurden erschlagen'; 'auch diese waren bei dieser zweiten Gesellschaft: Mar Senior' u. s. w.; 'auch diese waren von der zweiten Partie an einem anderen Platze des Waldes Mar Abraham' u. s. w., 'auch den R. Jekuthiel bar Meschullam und seinen Schwiegersohn' u. s. w.). Am Schluss des ganzen Berichtes über Mainz nimmt I dann noch einmal auf seine Gewährsmänner Bezug: 'So bezeugen auch jene wenigen übrig gebliebenen gewaltsam Getauften, dass sie selbst gehört und gesehen haben, was jene frommen Märtyrer thaten und redeten, als man sie hinschlachtete und erwürgte'. (S. 116), um dann mit einem wiederholten 'Und nun will ich erzählen' auf Cöln überzugehen.

Wie weit K, das für das folgende von I wie von II ausgeschrieben wird,[21]) gereicht hat, ist insofern nicht ganz sicher zu sagen, als dahin gestellt bleiben muss, ob von Geldern, das in I nicht erwähnt wird, hier die Rede war, oder ob der betreffende kurze Passus einen Zusatz von II darstellt.[22]) Jedenfalls aber schloss K mit dem kurzen Hinweis auf Trier, Metz, Regensburg, Prag, den wir in I S. 131[23]) und in II S. 167 finden, und der mit einem frommen Wunsche endigt. Nachträge über Köln, wie er sie über Mainz aus Erkundigungen daselbst geschöpft hat, weiss I nicht zu geben. Einen Schluss auf die Abfassungszeit von K gestatten die Worte S. 125 'wie mir meine Vorfahren und andere Alten erzählt haben, die mit der Sache sich beschäftigt und jene grosse That mit angesehen hatten'. Ich lege dieselben lieber dem Verf. von K als dem Salomon bar Simeon in den Mund;[24]) dass sie in II fehlen, fällt nicht ins Gewicht, da Elieser über-

[21]) Auch der Satz S. 121 'deren Namen ich vergessen und nicht niedergeschrieben habe', hat offenbar schon in K gestanden; 'ich' ist hier also nicht Salomo bar Simon, sondern der Verf. von K.

[22]) Sicher rühren von Elieser bar Nathan her der folgende erklärende Zusatz S. 165f. über die beiden Altenahr und die daran sich schliessende Rekapitulation der Daten.

[23]) Hier noch um zwei andere Namen (וישל und בבהיים) vermehrt, deren Deutung keineswegs sicher ist und die in der Quelle schwerlich standen.

[24]) Mich veranlasst dazu 1. dass Salomo bei den niederrheinischen Vorgängen sonst niemals mündliche Erzählung anführt, 2. dass die Berufung auf die eigenen Vorfahren sich im Munde eines Kölner Berichterstatters leicht erklärt, während es ein seltsamer Zufall wäre, wenn Salomos Vorfahren gerade über die Dinge in Xanten auf eigener Kunde beruhende Mittheilungen hätten machen können.

haupt die Quelle hier sehr stark verkürzt hat. Danach ist K jedenfalls mehrere Jahrzehnte nach den Ereignissen, die es erzählt, entstanden, fällt aber noch in eine Zeit, da noch Augenzeugen der Vorgänge lebten. Man mag etwa auf 1120—1140 rathen. Auch der, wie schon bemerkt, im Vergleich zu M ruhigere und kühlere Ton des Berichtes stimmt zu dieser Ansetzung.

Fährt I dann fort S. 131: 'Es wurde mir erzählt, was sich in Trier ereignete', so hat ihm auch hier, trotz des auf mündliche Quelle hinweisenden Ausdrucks, wahrscheinlich ein schriftlicher Bericht vorgelegen, wie ich aus der grossen Ausführlichkeit der ganzen Erzählung und aus der auch hier mehrfach wiederkehrenden ersten Person Pluralis schliesse; diese in einem Satze wie etwa S. 131 'damals, als er hierher kam, verging uns das Leben, brach uns das Herz, Zittern ergriff uns, und unser Fest verwandelte sich in Trauer' lediglich auf die Lebendigkeit der Darstellung des Salomo bar Simeon zurückzuführen, scheint mir schon wegen des 'hierher' unzulässig, aber auch darum nicht gerathen, weil diese Form sich häufiger nur in den Berichten über Mainz und Trier, aber nicht in dem über Köln findet. Auch die genaue Kenntniss der Localitäten lässt auf einen Trierer Berichterstatter schliessen.

Die folgenden ganz kurzen Berichte über Metz ('Nun will ich von jenen in Metz erzählen' S. 137), Regensburg und die räthselhafte Stadt שלה nöthigen nirgends eine schriftliche Quelle anzunehmen, ebensowenig wie das, was über das spätere Schicksal der Getauften und — in ganz entstellter und sagenhafter Weise — über den Ausgang der Kreuzfahrt berichtet wird, auf eine solche schliessen lässt. Ob der S. 142 folgende Bericht über die Rückkehr der nach Speyer geflüchteten Mainzer Juden und den Wiederaufbau der Mainzer Synagoge, der von einem der Geflüchteten selbst verfasst ist, als ein von Salomo bar Simeon selbst seinem Werke hinzugefügter Nachtrag anzusehen ist, oder von Anderen an dasselbe angeschlossen ist, muss ganz dahingestellt bleiben. Jedenfalls hat das in unserer Uebersetzung an letzter Stelle gedruckte Stück der Londoner Handschrift, das die Ueberschrift trägt 'dies von den verbrannten Frommen' mit der Arbeit Salomo bar Simeons nichts mehr zu thun; wir kommen unten darauf zurück.

Keine erheblichen Schwierigkeiten bereiten der kritischen Forschung die Berichte IV und V. IV, das 'Erinnerungsbuch'

(ספר זכרונות)[25]) an die Judenverfolgungen während des zweiten Kreuzzuges, ist von Ephraim bar Jakob aus Bonn verfasst, der seinen Namen in den Anfangszeilen akrostichisch angiebt, und der, wie er selbst erzählt, als dreizehnjähriger Knabe zu den Flüchtlingen in der Wolkenburg gehörte. Geboren 1132 oder 1133 zu Bonn, ein Verwandter des oben genannten Elieser bar Nathan aus Mainz[26]) hat er später zu Neuss und zuletzt in Köln gewohnt und ist auf liturgischem und talmudischem Gebiete schriftstellerisch thätig gewesen.

Dem 'Erinnerungsbuch', dessen Abfassungszeit in die fünfziger oder sechziger Jahre des 12. Jahrhunderts fallen mag, hat derselbe Verfasser später mehrere Nachträge angeschlossen, in deren Verlauf er sich auf S. 72 und 74 abermals nennt. Der erste Nachtrag schildert die Verfolgung von Blois 1171. Als Quelle für seine Erzählung von derselben nennt Ephraim selbst einen Brief des R. Jacob aus Orléans (Rabbenu Tam), und eben dieser Brief, der im Namen der Gemeinde Orléans abgefasst ist, ist uns nun in der Londoner Hs. des Salomo bar Simeon erhalten, an dessen Bericht er dort nebst einigen anderen Schriftstücken des 12. Jahrhunderts[27]) angehängt ist. Dem Martyrium von Blois hat übrigens Ephraim noch eine besondere Elegie[28]) gewidmet; auch sein Bruder Hilel gedenkt desselben in einem Selicha-Gedichte.[29])

Weitere Nachträge Ephraims behandeln ein Ereigniss aus den Rheinlanden von 1179, die englische Verfolgung von 1189, einen Kölner Judenprocess von 1171, die Eroberung Jerusalems durch Saladin und Kaiser Friedrichs I. Verhalten gegen die Juden, eine Verfolgung in Neuss 1187 (bei der Ephraim von Bonn selbst nur Vermögensverlust erlitt, da er drei Tage vorher nach Köln gereist war), die Ermordung des österreichischen Finanzbeamten R. Salomo 1196, endlich eine Speyerer Verfolgung von 1195 und ihre Bestrafung durch Herzog Otto, den Bruder Heinrichs VI. und diesen selbst.

---

[25]) So nach dem Schlusswort S. 66, etwas anders ist der Titel in der ersten Zeile S. 58 bezeichnet.

[26]) Eben-haeser S. 3b, 132b (Baer).

[27]) Einem Bericht des Baruch bar Meir über Vorgänge in Loches (1171), Auszügen aus einem Schreiben der Angesehenen von Paris, endlich einer Verordnung der Gemeinde Tours über Fasten.

[28]) למי אי למי אבוי im Machsor Salonichi (Baer).

[29]) אמוני שלמי ישראל im Musaf des Versöhnungstages, Ritus Litthauen. Vgl. Zunz, Ritus S. 127 (Baer).

Der kurze Bericht V unseres Bandes schildert die Vorgänge in Mainz 1187 und 1188 und die Rückkehr der nach Münzenberg geflüchteten Mainzer Juden; er giebt sehr beachtenswerthe und bisher unbekannte, auch in unseren Regesten[30]) noch nicht verwerthete Mittheilungen über den wirksamen Schutz, den Kaiser Friedrich I. den Juden gegen die Kreuzfahrer zu Theil werden liess. Der Verfasser ist Elasar, Sohn des R. Jehudah ben Kalonymos, der das seiner hohen Morallehren halber geschätzte Buch Rokeach geschrieben hat[31]) und daher selbst unter dem Namen Rokeach bekannt ist. Meist wird er Elasar aus Worms genannt, weil er dort gewohnt und gelehrt hat, dort gestorben und begraben ist. Bisher nahm man an, dass er auch dort geboren sei; aber, wie S. Baer bemerkt, unser Bericht macht vielmehr wahrscheinlich, dass er aus Mainz stammt, wo sein Vater Rabbiner war, wo er selbst bei den Vorgängen von 1188 anwesend war, und wohin er im April zurückkehrte. Hier lebte auch sein Schwager, der Vorsänger R. Moscheh bar Elieser Hakohen,[32]) der in Mainz zurückblieb, als Elasar nach Münzenberg floh, und von welchem er dort einen Brie erhielt, den er unserem Berichte einverleibt hat. Wann er dann nach Worms übergesiedelt ist, lässt sich nicht genau bestimmen; jedenfalls wohnte er 1196 schon in Worms, denn in jenem Jahre wurde er dort von Kreuzzüglern überfallen und, wie er selbst berichtet, wurden seine Frau und seine drei Kinder vor seinen Augen erschlagen.[33]) Er selbst hat seine Frau noch lange überlebt, da er noch der Mainzer Rabbinersynode von 1223 beiwohnte:[34]) wenn die Eingangsnotiz zu unserem Berichte noch von ihm selbst demselben vorangestellt ist und nicht ein fremder Zusatz ist, was freilich dahingestellt bleiben muss, muss er sogar noch 1241 am Leben gewesen sein.

---

30) Ich benutze diese Gelegenheit um zu bemerken, dass auch die früheren Berichte unseres Bandes in den Regesten noch nicht in der vorliegenden Uebersetzung, sondern nur in einem Entwurf einer solchen und auch in diesem nur unter erheblichen Schwierigkeiten benutzt werden konnten. So haben sich leider mehrfach unrichtige Angaben in die Regesten eingeschlichen, die in dem Schlussheft derselben richtig gestellt werden sollen.

31) Vgl. Zunz, Zur Gesch. und Literatur S. 77ff. 131f.

32) Wahrscheinlich derselbe, den Zunz, Literaturgesch. S. 494, erwähnt. (Baer).

33) Vgl. Landshuth, Onomasticon I, 25; Zunz, Literaturgesch. S. 317—325. (Baer); Aronius, Regesten nr. 340.

34) Vgl. ים של שלמה zu Jebamoth IV nr. 18 (Baer).

Die Uebersetzung der im vorstehenden gekennzeichneten Berichte, welche von Herrn Dr. S. Baer in Biebrich herrührt, und für welche dieser die wissenschaftliche Verantwortlichkeit übernimmt,[35]) hat es sich zur Aufgabe gestellt, den Wortlaut der hebräischen Quellen so getreu wiederzugeben, als das möglich war, wenn ein lesbarer Text hergestellt werden sollte. Dass der Uebersetzer dabei mit den erheblichsten Schwierigkeiten zu kämpfen hatte, weiss jeder, der sich je mit hebräischen Schriftwerken des Mittelalters zu beschäftigen gehabt hat; und die Leser werden ihm die Anerkennung für seine Leistung, deren Werth noch durch den sorgfältigen Nachweis der Entlehnungen aus Bibel, Talmud und sonstigen älteren Schriften erhöht wird, um so weniger versagen, als es ihm, wenn mich mein Gefühl nicht trügt, in vorzüglicher Weise gelungen ist, bei der Uebertragung in ein flüssiges Deutsch den eigenthümlichen Ton und die Klangfarbe der Originaltexte zu wahren.

Nur in einer Beziehung weicht unsere Uebersetzung von dem Wortlaut der hebräischen Berichte mehrfach ab. Die Abweichung beruht auf einem von der 'Historischen Commission für Geschichte der Juden in Deutschland' gefassten Beschlusse, den ich hier näher darzulegen von der Commission beauftragt worden bin.[36])

Die Kenner der neuhebräischen Literatur wissen, dass es von den Juden des Mittelalters vermieden wurde, gewisse Verhältnisse der nichtjüdischen Culte mit den ihnen von Christen und anderen nichtjüdischen Völkern gegebenen Namen zu bezeichnen. Soweit unsere Berichte in Frage kommen, sind es im Wesentlichen folgende sechs Ausdrücke 1. 'Christus', 2. 'Kirche', 3. 'heiliges Grab', 4. 'Christen', 5. 'taufen', 6. 'Kreuz', welche man auszusprechen vermied und für welche man vielmehr andere Bezeichnungen anwandte, die das Gegentheil von Gott, Heiligthum, Wahrheit, Reinheit bezeichnen, so dass man also z. B. für 1. sagte: 'der Gehängte', 'der Sohn der Abgesonderten', 'der gehängte Bastard',[37]) für 2. 'Haus der Unreinheit', 'Greuel', 'Haus der fremden Dienste', für 3. 'ihr Irrthum', 'Stätte der Schande', für 4. 'die Unbeschnittenen', 'die unreinen Unbeschnittenen', für

---

[35]) Einer Durchsicht derselben hat sich Herr Director Dr. Baerwald in Frankfurt a. M. unterzogen; dieser und der Unterzeichnete haben auch einige nicht besonders bezeichnete Beiträge zu den Noten Baers beigesteuert.

[36]) Was ich im Folgenden ausführe, beruht ganz auf Mittheilungen Baerwalds, da mir selbst die Kenntniss der einschlägigen Literatur abgeht.

[37]) Oft noch mit anderen gehäuften Schmähungen.

5. 'zu beschmutzen mit ihrem Schmutz', 'zu beschmutzen mit übelriechendem Wasser', für 6. 'böses Zeichen' u. dgl. m. Diese und ähnliche Ausdrücke, die sich in älteren Schriften finden, sind vollkommen typisch geworden; man findet eine reichhaltige Zusammenstellung dessen, was so vorkommt, bei Zunz, Die synagogale Poesie des Mittelalters S. 448ff.

Eine wörtliche Uebersetzung dieser Stellen schien uns aus zwei Gründen unthunlich. Einmal, weil durch manche dieser Schmähungen, insbesondere die an den Namen Christus geknüpften, heutigen Lesern Aergerniss gegeben werden könnte, das wir zu vermeiden wünschten. Sodann aber, weil diese Ausdrücke, da sie vollkommen typisch geworden sind, in unseren Berichten auch den Christen selbst in den Mund gelegt werden und hier bei wörtlicher Uebersetzung einen Text geben würden, der manchen heutigen Benutzern schlechthin unverständlich bleiben würde. Lassen z. B. unsere Berichte, wörtlich übersetzt, die Christen sagen: 'wir gehen in das Haus unserer Schande', 'wir wollen die Juden vertilgen und es soll der Name Israels nicht mehr gedacht werden, oder sie sollen sein wie wir und sich mit uns bekennen zum Sohne des Ehebruchs', oder heisst es 'da sprach der Pfarrer: sehet, im Haus des Bischofs ist niemand übrig geblieben, alle sind getötet worden, ausser denen, die sich mit Schmutz besudelt haben und zu ihrer Lehre übergetreten sind; thue auch Du also' u. s. w., oder 'da sprachen einige der Fürsten dieses Reiches: was sitzen wir hier, lasset auch uns mit ihnen (den Kreuzfahrern) ziehen, denn jedermann, der diesen Weg zieht und die beschwerliche Reise mitmacht, mitzuziehen zum Grabe der Unreinheit des Gekreuzigten, ist bereit und bestimmt der Hölle', — so würde hier die wörtliche Uebersetzung keinen Sinn geben und den Text, wie das bekanntlich öfter bei sklavischer Uebertragung der Fall ist, nur unverständlich machen. Gerade dieser Umstand, dass jene Schmähworte auch Christen in den Mund gelegt werden, zeigt ja übrigens deutlich, dass dieselben ganz formelhaft gebraucht werden, und dass die Schreiber, indem sie dieselben anwenden, sich kaum noch in jedem Falle des vollen Sinnes derselben bewusst gewesen sind.

Da nun überdies unsere Berichte in dieser Beziehung keinen neuen Zug bieten, alle jene Formeln aus der Zusammenstellung bei Zunz bereits bekannt sind und dem Bedürfniss nach der Sammlung weiterer Belege durch ihre Wiedergabe in den

hebräischen Texten genügt sein dürfte, so hat die Commission beschlossen, in der Uebersetzung die gehäuften Schmähungen einfach fortzulassen und statt jener Formeln die verständlichen Ausdrücke 'Kirche', 'taufen' u. s. w. anwenden zu lassen. Dabei sind die Stellen, an denen die Uebersetzung nach diesem Grundsatze von dem hebräischen Texte abweicht, regelmässig mit einem Sternchen bezeichnet;[38]) es ist überdies das erste Mal, wo solche Formeln für 'Kirche', 'taufen' u. s. w. vorkommen, in der Anmerkung auf die Abweichung ausdrücklich hingewiesen und eine wörtliche Uebersetzung gegeben worden. Damit dürfte allen Bedürfnissen in dieser Beziehung genügt sein.

Die Ergebnisse, welche die historische Forschung aus unserer Publication gewinnen wird, vorweg zu nehmen, ist nicht die Aufgabe dieser Einleitung. Hier möge nur noch darauf hingewiesen werden, dass es nicht bloss die jüdische, sondern auch die allgemeine Geschichte ist, welche durch dieselben bereichert wird. Die Stellung Gottfrieds von Bouillon als Führers der deutschen Kreuzfahrer und die Haltung Heinrichs IV., Friedrichs I. und Heinrichs VI. gegenüber der Judenverfolgung treten in helleres Licht; und für die Geschichte der Kreuzzüge selbst, wie für die der städtischen Rechts- und Verfassungsentwickelung und des wirthschaftlichen Lebens fallen manche werthvolle Beiträge ab. Mögen diese bisher vernachlässigten Quellen deutscher Geschichte in der neuen Gestalt, in der wir sie der Forschung zugänglich machen, mehr Beachtung finden, als ihnen bisher von Seiten der Historiker zu Theil werden konnte und zu Theil geworden ist.

[38]) An einigen wenigen Stellen, wo bei „der Gekreuzigte", „Jesus" das Sternchen nicht steht, finden sich dieselben Ausdrücke im hebr. Texte, wie z. B. S. 169 Z. 16 v. u., S. 179 Z 23.

H. Bresslau.

HEBRÄISCHE TEXTE.

I.

Bericht des Salomo bar Simeon.

ועתה אספר גלגול הגזירה גם משאר הקהלות הנהרגים על שמו המיוחד ועד במה דבקו ביי אלהי אבותיהם וייחדוהו עד מצוי נפשם:

ויהי בארבעת אלפים ושמונה מאות וחמשים ושש שנה שנת אלף ועשרים ושמונה לגלותינו באחת עשרה שנה למחזור רנ"ו אשר אז קוינו לישועה ולנחמה כנבואת ירמיה הנביא רנ"ו ליעקב שמחה וצהלו[a] בראש הגוים וכו׳ ונהפוך הוא ליגון ואנחה בכי וצווחה ומצאוהו רבות רעות האמורות בכל התוכחות כתוב ולא כתוב עבר על נפשנו:

אשר קמו תחלה עזי פנים עם לועז הגוי המר והנמהר צרפתים ואשכנזים ויתנו לבם ללכת אל עיר הקדש אשר חיללוה פריצי עמים[b] לבקש שמה קבר ת[לוי ממזר] ולגרש משם הישמעאלים יושבי הארץ ולכבוש את הארץ לידם ושמו אותותם אותות וישימו [סימן] פסול על בגדיהם שתי וערב כל איש ואשה אשר נשא לבם ללכת בתעות הדרך אל קבר [משיחם] עד כי רבו מארבה על פני האדמה אנשים ונשים וטף ועליהם הוא נאמר ומלך אין לארבה וגו׳. ויהי בעברם דרך העיירות אשר שם יהודים אמרו אחד לחבירו הנה אנחנו הולכים בדרך רחוקה לבקש בית התרפות ולנקום נקמתינו מן הישמעאלים והנה היהודים היושבים בינינו אשר אבותיהם הרגוהו וצלבוהו חינם ננקמה מהם תחילה ונכחידם מגוי ולא יזכר שם ישראל או יהיו כמונו ויודו בבן [הניד]ה:

ויהי כשמע הקהילות את דבריהם תפשו בידם אומנות אבותינו תשובה תפלה וצדקה ואז רפו ידי עם קדש ונמס לבם ותשש כחם וטמנו חדר בחדר מפני חרב המתהפכת ועינו נפשם בצום וצמאו שלשה ימים רצופים לילה ויום לבד שהתענו יום ויום עד צפד עורם על עצמם יבש היה כעץ וצעקו והשמיעו[c] צעקה גדולה ומרה ולא ענם אביהם וסתם תפילתם ויסך בענן לו מעבור תפלתם ונמאס אהל ויסירם מעל פניו כי היית גזירה

---

a) *Hds.* יצהלה. b) *Hds.* עמינו. c) *Hds.* ושמיעו.

מלפניו מביום פקדי וזה הדור הוא נבחר לפניו להיות לו למנה כי היה בהם כח וגבורה לעמוד בהיכלו ולעשות דברו ולקדש שמו הגדול בעולמו יעליהם אומר דוד ברכו יי מלאכיו גבורי כח עושי דברו וגו׳. ואותו שנה אירע הפסח בחמשי בשבת וחדש אייר יום ששי בשבת[a] ובשמונה באייר ביום השבת קמו האויבים על קהל שפיירא ויהרגו בהם אחת עשרה נפשות קדושות אשר קדשו בוראם תחילה ביום שבת קדש ולא אבו להצחן בצחנתם. ושם היית אשה חשיבה וחסידה ושחטה עצמה על קידוש השם והיא היית ראשונה לשוחטים ונשחטים אשר בכל הקהלות והנשארים נוצלו על ידי ההגמון בלא צחן ככל הכתוב למעלה:

ובכ״ג באייר קמו על קהל וורמיישא והקהל נחלקו לשני כתות מקצתו נשארו בבתיהן ומקצתו ברחו אצל ההגמון ויקומו זאיבי[b] ערבות על אותם שהיו בבתיהם וישדדום אנשים ונשים וטף נער וזקן ויפילו המדרגות ויהרסו הבתים וישללו שלל ויבוזו בז ויקחו את התורה וירמסוה בטיט ויקרעוה וישרפוה ויאכלו את בני ישראל בכל פה. ויהי לשבעת הימים ביום ראש חדש סיון יום ביאת ישראל לסיני לקבל את התורה הותרדו אותם אשר נשארו עדיין בחדר ההגמון ויתעוללו בהם האויבים כמו לראשונים ויתנום להרב והם נתחזקו במעשה אחיהם ונהרגו וקידשו את השם לעין כל ופשטו צוארם להתיז ראשם על שם יוצרם. ומהם ששלחו יד בעצמם וקיימו אם על בנים רוטשה ואב על בני[ו] נפל כי נשחט עליהם ושחטו איש אחיו ואיש את קרובו ואשתו ובניו וגם חתנים ארוסותיהם ונשים רחמניות את יחידיהם[c] וכולם בלב שלם קיבלו עליהם דין שמים ובהשלמת נפשם לקונם היו צועקים שמע ישראל יי אלהינו יי אחד. והאויבים הפשיטום ויסחבום סחוב והשלך ולא ישאירו מהם זולתי מעט מזער אשר אנסו והטבילום בעל ברחם במי צחנתם וכנגד שמונה מאות היו מספר ההרוגים אשר נהרגו באילו שני ימים וכולם נתנו לקבורה ערומים ועליהם מקונן ירמיה האמונים עלי תולע חבקו אשפתות והוכרתי שמם למעלה יזכרם אלהים לטובה:

ויהי כאשר שמעו אנשי קודש חסידי עליון קהילה הקדושה אשר במעגנצא מגן וצינה לכל הקהילות אשר שמם הולך בכל המדינות אשר נהרגו קצת הקהל שבשפיירא וקהל וורמיישא בפעם שנית ונגעה חרב עדיהם או רפתה ידם ונמס לבם ויהי למים. ויצעקו אל יי בכל לבם ויאמרו יי אלהי ישראל האתה עושה את שארית ישראל [כלה] ואיה כל נפלאותיך הנוראות אשר סיפרו לנו אבותינו לאמר הלא ממצרים ומבבל העליתנו וכמה פעמים הצלתנו ואיך עתה עזבתנו ונטשתנו יי לתת אותנו ביד אדום הרשעה להשמידינו אל תרחק ממנו כי צרה קרובה ואין עוזר לנו. ויתקבצו יחד נשיאי ישראל לתת להם עיצה טובה אם יוכלו להינצל ויאמרו זה לזה נבחרה לנו מזקנינו ונדעה מה

---

a) *Hds.* ישבת. b) *Hds.* זאיבים. c) *Hds.* יחודהם.

נעשה כי בלעונו[a] הרעה הגדולה הואת[b]. ובאו בעיצה אחת לתרת פדיון נפשם לפזר ממונם ולהשחיד השרים והסגונים והחגמונים והפחות ויקומו ראשי העדה החשובים בעיני[c] ההגמון ויבואו אל ההגמון ואל שריו ועבדיו לדבר עמם ויאמרו להם מה נעשה מן השמועה אשר שמענו על אחינו אשר בשפירא ובוורמיישא שנהרגו. ויאמרו אליהם שמעו לעצתינו והביאו כל הממון שלכם אל בית אוצרותינו ואתם נשיכם ובניכם ובנותיכם וכל אשר לכם הכנסו[d] בחדר ההגמון עד שיעברו אילו הגייסות ואז תיכלו להנצל מיד התועים. והם עשו ונתנו עיצה זו כדי לאוספנו ולמוסרנו בידם ולאחוז אותנו כדגים הנאחזים במצודה רעה ויקחו הממון שלנו כאשר עשו לבסוף סופו מוכיח על תחילתו. וגם ההגמון קיבץ את שריו ועבדיו שרים גדולים חורי הארץ כדי לעוזרנו כי בתחלה היה רצונו להצילנו בכל כחו ונתננו לו שוחד גדול על זה ולשריו ולעבדיו מעל אשר אמרו להצילנו ולבסוף כל השוחד וכל הפיום לא הועיל להגין עלינו ביום עברה בפני הפורענות: —

בעת ההיא קם רוכום גוטברהט שמו ישתחקו עצמותיו ברוחו הקשה כי התעתו רוח זנונים לילך עם ההולכים לתרפותם ונשבע להרע שלא יצא לדרכו אם לא ינקום דם התלוי בדמם של ישראל ולא ישאיר שריד ופליט ממי ששם יהודי עליו וימלא אפו בנו. אמנם הוקם גודר פרץ מופת הדור ירא אלהים עקוד במזבח הפנימי רבי קלונימוס הפרנס מעדת מעגנצא שהקדים ושולח שליח למלך היינריך במלכות פולא כי נתעכב שם ט׳ שנים והגיד לו כל הקורות ותרה אף המלך וישלח ספרים בכל מדינות מלכותו לשרים ולהגמונים ולפחות ולדוכוס גוטברהט דברי שלום ועל היהודים לשמור אותם לבלתי נגוע בהם איש להרע להם בגופם ולהיות עזר להם ומנוס אחריהם ונשבע הדוכוס הרשע מעולם לא עלה על דעתו לעשות להם שום רעה. ועל כל זאת שיחדוהו בקולוניא ה׳ מאות זקקים כסף וכמו כן במעגנצא שיחדוהו והבטיחם במשענת לעשות להם שלום ועושה השלום סר מעלימו והעלים עיניו מעמו והסגירם[e] על ידי חרב וכל נביא וחוזה וכל חכם לב ונבון דעת לא יכול לעמוד על העיקר היאך כבד חטאת עדת מי מנה וחיבלו נפשות קהילות הקדושות באילו הוו שופכים דמים זולתי וודאי הנה הוא שופט צדק ולנו הדיבה:

ואז רבו המים הזידונים ויחפאו על עם יי אשר לא כן ויאמרו אתם בני אותם שהרגו את יראתינו ותלוהו על עץ וגם הוא אומר עוד יהיה יום שיבואו בני וינקמו דמי ואנו בניו ועלינו לנקום נקמתו מכם כי אתם המורדים והפושעים בו ומעולם לא נתקררה דעת אלהיכם עליכם כאשר אמר להטיב לכם כי אתם הרעותם לפניו. ועל זאת שכח אתכם ולא חפץ עוד בכם כי קשה עורף

---

a) *So.* b) *So. In der Handschrift folgt noch* לְנֻ. c) *So am Rande der Handschrift. Im Text steht* בעיצה. d) *Hds.* הכניסי. e) *Hds.* והגירם.

הייתם וחלק עצמו מכם והאיר עלינו ולקח אותנו לחלקו. וכשמעינו חרד לבינו ויתר ממקומו והחשינו דומיה וישבנו במחשבים כמיתי עולם עד ישקיף וירא יי משמים:

ויבא גם השטן הפפיוס של רומי הרשעה ויעבר קול בכל הגוים אשר האמינו בנצר נאפוף הם בני שעיר שיתקבצו[a] יחד ויעלו לירושלים ויכבשו העיר לידם דרך סלולה לתועים וילכו[b] לקבר ....[c] אשר קבלוה לאלוה עליהם. ויבא השטן ויתערב בין האומות ויאספו כולם כאיש אחד יחד לקיים הצווי ויבואו כחול אשר על שפת הים וקולם המון סופה וסערה. ויהי כנאספו מרי דלי ויתיעצו עצות רעות על עם יי ויאמרו למה זה הם טרודים להלחם עם ישמעאלים סביבי ירושלים הלא ביניהם עם שאינם חוששין ליראתם ואף כי אבותם תלו את אלוהיהם למה נחיה אותם ולמה יהיה חנייתם בינינו נתחיל בראשם סייפינו ואחר כך נלך בדרך תעותינו. ויפג לבם של עם אלהינו ולא קמה בם רוח אלוספים[d] פגעים רעים הם ולקו כמה פעמים ויבואו ויפילו תחן פני יי ויצומו וימעטו דמם וחלבם וימס לבב ישראל בקרבו. ויעש יי כאשר דבר כי הטאנו לו ויטש משכן שילה מקדש מעט אשר שיכן בעמו בין הגוים ויחר אפו והריק אחריהם חרב עד נותרו כתורן בראש ההר וכנס על הגבעה ויתן לשבי עוזו וירמסהו ברגלים. ראה יי והביטה למי עוללת כה הלא ישראל עם בזוי ושסוי חבל גורלך למה הרימות מגן צריו ולמה גברו חיל שמעו כי נאנחה אני וכל שומעי תצלנה שתי אזניו איכה נשבר מטה עוז מקל תפארה עדת קדושה המסולאים בפז קהילת מעגנצא אשר היתה סיבה מעם יי למען נסות בם את יריאיו לסבול עול יְראתו הטהורה: —

ויהי היום ותבא גויה אחת ותביא עמה אווזה אשר היתה מגדלת משהית אפרוח והיה האווזה הולך בכל מקום שהגויה הולכת והיתה צווחת ואומרת לכל עובר ושב ראו שזה האווזה מבין בעצמו מה שאמרתי לילך לתעות ורוצה גם הוא לילך עמי. אז נתקבצו התועים והעירונים ועמי הארץ עלינו ויאמרו אלינו איה ההבטחה שלכם איך תוכלו להנצל עתה תיראו כי אילו האותות עשה להם הצלוב לעיניהם כדי לעשות נקמה באויביהם ויבואו כולם בחרבות להשמידנו ויבואו קצת מן העירונים החשובים ויעמדו מנגד ולא הניחום להזיק לנו. ובאותו שעה עמדו התועים בלב אחד כנגד העירונים והכום אילו כנגד אחד עד שהרגו אחד מן התועים ויאמרו כל אלה עשו היהודים וכמעט נאספו כולם עליהם וידברו אתם קשות להתגולל ולהתנפל עליהם. וכאשר ראו אנשי קדש כל אילו הדברים וימס לבבם וכששמעו את דבריהם ויאמרו הגדולים והקטנים מי יתן מותנו ביד יי שלא נמות ביד אויבי יי לפי שהוא מלך רחמן יחיד בעולמו. ויניחו בתיהם שוממין ולבית הכנסת לא באו כי אם ביום השבת סמוך לראש חדש סיון והוא שבת האחרון סמוך לגזירתינו שנכנסו שם מתי מעט להתפלל ור' יהודה ב'ר' יצחק נכנס לשם להתפלל באותו מניין ובכו בבייה

a) *Hds.* יתקבצו. b) *Hds.* שילכו. c) *Rasur in der Handschrift.* d) *So. Am Rande der Handschrift* ....פי' מל.

גדולה עד יציאת הנפש כי ראו כי גוירת מלך מלכי המלכים היה ומי יפר. ויהי שם תלמיד וותיק ר׳ ברוך ב״ר יצחק ויאמר אלינו דעו באמת וביושר כי נגזרה גזירה עלינו מן השמים ואין אנו יכולין להנצל כי הלילה שמענו אני וחתני יהודה הנפשות שהיו מתפללין הלילה בבית הכנסת בקול גדול כמו בכי וכששמענו הקול והיינו סבורים שמא באו מחצר ההגמון קצת הקהל להתפלל בבית הכנסת בחצי הלילה ומתוך צרה ומתוך מרירות הלב רצנו אל פתח בית הכנסת לראות מי היו המתפללים והיה הדלת סגור הקול שמענו ובכיה גדולה אבל לא הבננו כלום מה שמדברים ושבנו[a] מפוחזים אל ביתינו כי הבית היה סמוך לבית הכנסת. ויהי כאשר שמענו אילו דברים ונפלנו על פנינו ואמרנו אתה יי אלהים האתה עושה את שארית ישראל כלה. וילכו ויגידו קורותם לאחיהם שבחצר הפחה ובחדרי ההגמון וידעו כי היתה גזירה מאת יי ויבכו הם בכי גדולה והצדיקו עליהם את הדין ואמרו צדיק אתה יי וישר משפטיך:

ויהי בראש חדש סיון ויבא אימכו[b] הפחה צורר כל היהודים ישתחקו עצמותיו ברחיים של ברזל בחייל כבד מחוץ לעיר עם התועים ועם הארץ באוהלים והיו שערי העיר סגורים לפניו כי גם הוא אומר רצוני ללכת להעות ונעשה ראש הגייסות ובדא[c] מלבו כי בא אליו שליח התלוי ויתן אות בבשרו להודיעו לכשיבא לאיטליא של יון ויבא אליו בעצמו ויכתירנו בנזר מלכות וינצח אויביו. והוא היה ראש לכל צוררינו על זקן ועל בתולה לא חמל ועל עולל ויונק וחולה לא חסה עינו וישם את עם יי כעפר לדוש בחוריהם הרג בחרב והריותיהם בקע ויחנו מחוץ לעיר שני ימים. ובעת ההיא שבא הרשע למענגצא ללכת לירושלים ויבואו זקן העם אל ההגמון שלהם רוטהרט וישחדוהו בשלש מאות זקוקים כסף. ודעתו היה ללכת אל הכפרים שהיו תחת ידי ההגמונים ובאו הקהל בשחדו אותו ובקשו לו עד שעמד אצלם במענגצא והכנים כל הקהל בחדר הפנימי שלו[d] ואומר נרציתי לעזור לכם וגם הפחה אומר גם אני רוצה לעכב עמי כאן עליכם לעזרה ועליכם ליתן כל מחסורנו[e] עד שיתעברו המסומנים ואמרו הקהל לעשות כן ונתרצו שניהם ההגמון והפחה ואמרו נמות עמכם או נחיה אתכם. ואז אמרו הקהל עתה מאחר שנתרצו אילו הקרובים אצלינו ומכירנו להושיענו נשגר גם לאימכו הרשע ממונינו וכתבינו בידו כדי שיכבדוהו הקהילות בדרך אולי יעשה יי בחסדו הגדול וישוב מעלינו כי לכן פיזרנו את ממונינו לתת להגמון ולשריו ולעבדיו ולעירונים כנגד ארבע מאות זקוקים כסף. ונתנו לאימכו הרשע כסף ז׳ ליטרא של זהב כדי לעוזרינו ולא הועיל לנו מאומה ולא ניתן לנו עד עתה ארוכה למכתינו שאפילו כסדום ועמורה לא היינו כי להם נתבקשו עד עשרה כדי להצילם ולנו לא נתבקש לא עשרים ולא עשרה:

---

a) *Hds.* וישבני. b) *Hds. stets* איבכי. c) *Hds.* יבדה. d) *Hds.* שלא. e) *Hds.* בחסידם.

והיה ביום שלשה בסיון אשר היה יום קידוש ופרישה לישראל במתן תורה באותו יום שאמר משה רבינו ע"ה היו נכונים לשלשת ימים אותו היום הופרשו קהל מעגנצא חסידי עליון בקדושה ובטהרה והוקדשו לעלות אל האלהים כולם יחד כי היו נעימים בחייהם ובמותם לא נפרדו כי כולם בחצר ההגמון ויחר אף יי בעמו וקיים עצת התועים ועלה בידם וכל הון לא הועיל ולא צום ועינוי וצעקה וצדקה ולא נמצא עומד בפרץ לא מורה ולא נשיא ואפילו תורה הקדושה לא הגינה על לומדיה. ויצא מבת ציון כל הדרה היא מעגנצא שבת קול אדירי הצאן וקול גיבורים מישיבי מלחמה מצדיקי רבים עיר תהילת קריית משושי אשר כמה מעות פיזרה לאביונים ואין לכתוב בעט ברזל בגליון ספר רוב מעשים אשר היה בה מימות עולם במקום[a] אחד תורה וגדולה ועושר וכבוד וחכמה וענוה ומעשים טובים לעשות גדר על גדר סיג לדבריהם ועתה נבלעה חכמתם ונהיו כלייה כבני ירושלים בחורבנם. ויהי בחצי היום ויבא אימכו הרשע צורר היהודים הוא וכל חילו על השער ויפתחו לו העירונים השער ויאמרו אויבי יי איש אל רעהו ראו כי פתחו לנו השער עתה ניקום דמי [התלוי]. וכאשר ראו בני ברית קדש שהיו שם הקדושים יראי עליון המון הרב חיל גדול כחול אשר על שפת הים ודבקו בבוראם ואז לבשו שריונים וחגרו כלי מלחמתם מגדולים ועד קטנים ור' קלונימוס ב"ר משולם הפרנס בראש ומרוב צרות ותעניות שעשו לא היה בהם כח לעמוד כנגד האויבים ואז באו כתות ובולשת שוטפות כנהר עד נמלאה מעגנצא פה לפה והאויב אימכו העביר קול באזני הקהל להעביר ולהבריח את האויבים מן העיר ומהומת יי רבה בעיר. ואיש ישראל חלצו איש כלי זיינו בחצר הפנימי של הגמון ויקרבו כולם אל השער להלחם עם התועים ועם העירונים וילחמו אילו כנגד אילו אל תוך השער וגרמו העונות ונצחום האויבים ולכדו את השער ותכבד יד יי על עמו ויאספו כל הגוים על היהודים שבחצר להכרית מהם שם ורפו ידי עמינו בראותם יד אדומי הרשעה תקפה עליהם. וגם אנשי ההגמון אשר הבטיחום לעזרה הם נסו תחלה כדי להסגירם ביד האויבים כי קנים רצוצים[b] המה להם וגם ההגמון עצמו ברח מן התועבה שלו כי אמרו להרוג גם אותו בעבור כי דבר טוב על ישראל. והאויבים נכנסו בתוך החצר בג' בסיון ביום ג' בשבועה יום חושך ואפילה יום ענן וערפל יגאלוהו חשך וצלמות אל ידרשהו אלה ממעל ואל תופיע עליו נהרה אחה ליום אשר ראינו צרת נפשינו הכוכבים למה לא חשכתם את אורכם הלא ישראל שנמשלו ככוכבים וי"ב מזלות כמספר שבט בני יעקב ואיך לא תתאפקו אור שלכם מלהגיה לאויבים שחשבו למחות שם ישראל. כשראו בני ברית קדש כי נגזרה הגזירה ונצחום האויבים ונכנסו בחצר ויצעקו כולם יחד זקנים ובחורים בתולות וילדים עבדים ושפחות לאביהם שבשמים ובכו עליהם ועל הייהם והצדיקו עליהם דין שמים ויאמרו זה לזה נתחזק ונסבול עול היראה הקדושה כי לפי שעה יהרגו אותנו

---

a) *Hds.* כמקים. b *Hds.* רצוצה.

האויבים וקלה שבמיתות ארבעה בחרב ונהייה חיים וקיימים נפשותינו בגן עדן באיספקלריא המאירה הגדול לעולמי עד. ויאמרו בלב שלם ובנפש חפיצה סוף דבר אין להרהר אחר מידת הקב״ה וברוך שמו שנתן לנו תורתו וציווי להמיתנו ולהרג אותנו על יחוד שמו הקדוש אשרינו אם נעשה רצונו ואשרי כל מי שנהרג[a] ונשחט וימות על יחוד שמו ויהא מזומן לעולם הבא וישב במחיצת עם הצדיקים ר׳ עקיבא וחביריו יסודי עולם הנהרגים על שמו ולא עוד אלא שנתחלף לו עולם חושך בעולם אורה ועולם של צרה בעולם שמחה ועולם עובר בעולם קיים לעד ולנצח. ואז צעקו כולם בקול גדול לאמר כאחד מעתה אין לנו לעכב יותר כי האויבים כבר באים עלינו נלך במהרה נעשה ונקריב[b] עצמינו קרבן לפני יי וכל מי שיש לו מאכולת יבדוק אותו שלא יהא פגום ויבא וישחוט אותנו על קידוש יחיד חיי העולמים ואחר כך ישחוט את עצמו בגרונו או ידקור הסכין בבטנו. והאויבים מיד כשנכנסו בתוך חצר מצאו[c] שם קצת מן החסידים גמורים עם רבינו יצחק ב״ר משה עוקר הרים והוא פשט צאורו וחיתכו ראשו תחילה ונתעטפו בטליתות[d] המצויצות[e] וישבו להם בתוך החצר למהר לעשות רצון יוצרם ולא רצו לברוח תוך החדרה להיות חיי שעה כי מאהבה קיבלו עליהם דין שמים וישליכו עליהם האויבים אבנים וחיצים ולא חששו לנוס ויכו כל אותן אשר מצאו שם מכת חרב והרג ואבדן. ואותם שבחדרים כשראו את המעשה הזה מאילו הצדיקים והאויבים שבאו עליהם כבר צעקו כולם עוד אין ....[f] טוב מלהקריב קרבן נפשינו. ושם חגרו נשים בעוז מתניהם וישחטו בניהם ובנותיהם וגם עצמם וגם אנשים רב אימצו כח וישחטו נשיהם ובניהם וטפם הרכה והענוגה שחטה ילד שעשועיה ויעמדו כולם איש ואשה וישחטו זה לזה והבתולות וכלות וחתנים הביטו בעד החלונים וצעקו בקול גדול הביטה וראה אלהינו מה אנו עושין על קידוש שמך הגדול בלי להמיר אותך [בתלוי נצלב נצר נסחב ונתעב ומשוקץ סרורו ממזר ובן הנידה ובן הזימה][g]. ובני ציון היקרים בני מעגנצא נתנסו בנסיונות עשר כאברהם אבינו וכחנניה מישאל ועזריה ואחרי כן עקדו בניהם כאשר עקד אברהם ליצחק בנו וקיבלו עליהם עול מורא שמים מלך מלכי המלכים הקב״ה בנפש חפיצה ולא אבו לכפור ולהמיר יראת מלכינו בנצר נתעב ממזר בן הנידה בן הזימה[h] ופשטו צוארם לטבח והשלימו נפשם הנקייה לאביהם שבשמים. והנשים צדקניות החסידות אשה אל אחותה פשטה צוארה לעקוד על יחוד השם ואיש בבנו ובאחיו ואח באחותו ואשה בבנה ובבתה ושכן בשכינו וריעו וחתן בכלתו וארוס בארוסתו זה עוקד ונעקד וזה עוקד ונעקד עד שנגעו דמים בדמים ונתערבו דמי אנשים בנשותיהם ודמי אבות בבניהם ודמי אחים באחיותיהם ודמי רבנים בתלמידיהם ודמי חתנים בכלותיהם ודמי חזנים בסופריהם ודמי עוללים

---

a) *Hds.* שנהרוג. b) *Hds.* ונחריב. c) *Hds.* וכצאו. d) *Hds.* בכליתו. e) *Hds.* הכצוינות. f) *Leere Stelle in der Handschrift.* g) *Ergänzt aus der entsprechenden Stelle der Darmstädter Handschrift. In unserer Handschrift sind die Worte rasirt.* h) *Für* ממזר — הזימה *hat Handschrift die Abkürzung* מֹבֹהֹבֹהֹ.

ויונקים באימותיהם ונהרגו ונטבחו על יחוד שם הנכבד והנורא. לזאת וכזאת תצלנה אזנים שומעות[a] כי מי שמע כזאת ומי ראה כאלה שאלו נא וראו ההיית עקידה כזאת מרובות מימות אדם הראשון האם היו אלף ומאה עקידות ביום אחד כולם כעקידת יצחק בן אברהם. על אחת הרעיש העולם אשר נעקדה בהר המוריה שנ׳ הן אראילים צעקו חוצה ושמים קדרו מה עשו למה שמים לא קדרו וכוכבים לא אספו נגהם וצר ואור למה לא חשכו בעריפתם אשר נהרגו ונשחטו ביום אחד בג׳ בסיון ביום ג׳ אלף ומאה נפשות קדושות כמה עוללים ויונקים שלא פשעו ושלא חטאו ונפשות אביונים[b] נקיים העל אלה תתאפק יי כי עליך נהרגו[c] נפשות לאין מספר ותנקום דם עבדיך השפוך בימינו ולעינינו אמן במהרה. ואותו היום נפלה עטרת ישראל אז נפלו לומדי תורה אז בטלו האשכולות אז נפלה כבוד התורה דכתיב השליך משמים ארץ תפארת ישראל ופסקו יריאי חטא ואז בטלו[d] אנשי מעשה וזיו החכמה וטהרה ופרישה וזיו הכהונה ואנשי אמנה וגודרי[e] פרץ ומשביתי גזירות רעות[f] וזעם של יוצרם ונמעטו נותני בסתר ותהי האמת נעדרת ובטלו הדורשנים ונפלו נשואי[g] פנים והדר שיבה ליום זה שמצאנו צרות רבות ואין דרך לנטות ימין ושמאל מפני חמת המציק כי מיום שחרב בית המקדש שיני לא היו כמותם בישראל ואחריהם לא היה כן כי קידשו ויחדו את השם בכל לבבם ובכל נפשם ובכל מאודם. אשריהם ואשרי חלקם שכולם הם מזומנים לחיי העולם הבא וגם לי יהי חלק עמהם:

וירב בבת יהודה תאניה ואניה ויקומו עליהם האויבים ויהרגו טף ונשים נער וזקן ביום אחד פני כהנים לא נשאו וזקנים לא חננו על עוללים ויונקים לא חמלו על עוברות מליאות לא ריחמו עד לא הותירו שריד כי אם כבותבת עד שנים או שלשה גרעינין כי כולם איוו לקדש שם בוראם וגם בבא האויב עליהם צעקו כולם בקול רם בלב אחד ופה אחד שמע ישראל יי אלהינו יי אחד. ושם היה איש חסיד וצדיק מגדולי הדור רבינו ר׳ מנחם ב״ר יהודה ודבר באזני העם ודרש לפניהם כמו שעשה יעקב אבינו אל בניו כשביקש לגלות להן את הקץ ונסתלקה ממנו השכינה ואומר שמא כשם שיצא פסול מיצחק אבינו שמא כך כי נמצא דבר פסול והם ענו ואמרו שמע ישראל יי אלהינו יי אחד וכשעשו אבותינו כשקבלו את התורה על הר סיני בזמן הזה יאמרו נעשה ונשמע וענו בקול רם שמע ישראל יי אלהינו יי אחד ואף אתם עושין כן היום. וייחדוהו בלב שלם ויעשו כאשר דבר ארוני הארץ ויצעקו כולם פה אחד ולב אחד שמע ישראל יי אלהינו יי אחד. אז היו רבינו יצחק ב״ר משה ושאר הרבנים והחשובים עמו והיו יושבים בחצר ההגמון ובוכים וצוארם פשוט והיו אומרים מתי יבא השודד ונקבל עלינו דין שמים וכבר ערכנו עקידות ועשינו מזבחות על שמו:

---

a) *Hds.* שועתי. b) *Hds.* אבנים. c) *Hds.* הרגו. d) *Hds.* בטלה. e) *Hds.* וגוזרי.
f) *Hds.* רעותי. g) *Hds.* נשאי.

ועתה אגידה ואספרה נפלאות גדולות שנעשו בו ביום מאילו הצדיקים. ראו ההיתה זאת מעולם מימי הראשונים כי היו דוחקים זה את זה ואיש את רעהו לאמר אני אקדש תחלה שמו של מלך מלכי המלכים הקב״ה. וגם הנשים הטהורות בנות מלכים היו זורקות את המעות והכסף בעד החלונות אל האויבים כדי שיהיו טרודים ללקט הממון ולעכבם מעט עד שיגמרו שחיטתן בניהם ובנותיהם וידי נשים רחמניות שחטו ילדיהם כדי לעשות רצון יוצרם. ויהי כאשר באו האויבים אל החדרים ושיברו את הדלתות ומצאום מפרפרים ומתגוללים[a] בדם עדיין ויקחו את ממונם ויפשיטום ערומים ויכו הנותרים ולא השאירו בהם שריד ופליט וכן עשו לכל החדרים אשר היו שם בני ברית קודש רק חדר אחד אשר היה חזק מעט וילחמו גם עליהם האויבים עד הערב. ויהי כאשר ראו הקדושים כי חזקו מהם האויבים ולא יכלו לעמוד כנגדם עוד ויזרזו עצמם ויקומו האנשים והנשים וישחטו את הילדים בתחילה ואחר כך הצדקניות היו משליכות את האבנים דרך החלונות על האויבים והאויבים מסלקים כנגדם באבנים והיו מקבלות האבנים עד שנעשה כל בשרם ופניהם חתיכות חתיכות והיו מחרפות ומגדפות את התועים בשם [התלוי] המהולל והמשוקץ בן [זנוני]ם על מי אתם בוטחים על [פגר מובאש] ויגשו התועים לשבור הדלת. מי[b] ראה כזאת ומי שמע מה שעשתה זאת הצדקת אשה החסידה מרת רחל הבחורה בת ר׳ יצחק בר׳ אשר אשת[c] ר׳ יהודה ותאמר אל חברותיה ארבעה ילדים יש לי גם עליהם אל תחוסו[d] פן יבאו הערלים הללו ויתפשום חיים ויהיו מקויימים בתעותם גם בהם תתקדשו שם[e] האל הקדוש. ותבא אחת מחברותיה ותקח את המאכלת לשחוט את בנה ויהי כאשר ראתה[f] אם הבנים את המאכלת ותצעק צעקה גדולה ומרה והיתה מכה על פניה ועל החזה ואומרת איה חסדיך יי. ותאמר האשה אל חברותיה במרת נפשה אל תשחוט יצחק לפני אהרן אחיו שלא יראה במיתת אחיו. ויברח ממנו ותקח האשה את הנער ותשחוט אותו והוא היה קטן ונעים מאד והאם היית פורסת בתי ידיים שלה לקבל דמים וקיבלה בכנפיה הדם תמור מזרק דם. והנער אהרן כשראה שנשחט אחיו והיה צועק אימי אל תשחטיני והלך לו ונחבא תחת תיבה אחת. והיו לה עדיין שתי בנות בילא ומדרונא[g] נוות ביה בתולות היפות בנות ר׳ יהודה בעלה ולקחו הנערות המאכלת וחידדוה שלא יהיה פגום ופשטה צוארם וזבחה אותם ליי אלהי צבאות אשר ציונו בלי להמיר יראתו הטהורה ולהיות תמימים עמו כדכתיב תמים תהיה עם יי אלהיך. וכשהשלימה הצדקת לזבוח שלשת בניה לפני יוצרם אז הרימה קולה וקראה לבנה אהרן אהרן איפה אתה גם עליך לא אחוס ולא ארחם ותמשיכהו ברגלו מתחת התיבה אשר נחבא שם ותזבחהו לפני אל רם ונישא ותשימם בשתי בתי ידיה ב׳ מכאן וב׳ מכאן

a) *Hds.* ומתעגללים. b) *Hds.* מה. c) *Hds.* אשר. d) *Hds.* תכסי. e) *Hds.* של.
f) *Fehlt in der Handschrift. Aus dem Zusammenhange und der entsprechenden Stelle der Darmstädter Handschrift ergänzt.* g) *Hds.* מדרונ׳.

אצל מעיה והיו מפרפרים אצלה עד אשר תפשו האויבים את החדר וימצאוה יושבת ומקוננת עליהם. ויאמרו אליה הראה לנו את הממון שיש בבתי ידים שלך ויהי כאשר ראו הילדים והנם שחוטים ויכוה ויהרגוה עליהן ופרחה רוחה ונפשה השלימה ועליה נאמר אם על בנים רוטשה והיא על ארבעה בניה כאשר מתה הצדקה על שבעה בניה ועליהם נאמר אם הבנים שמחה. והאב ציוה בבכי ויללה כאשר ראה במיתה ארבעת בניו יפה תאר ויפה מראה והלך והפיל עצמו בחרבו שבידו ויצאו מעיו והוא מתגולל בדם בתוך המסילה עם ההרוגים המתגוללים והמפרכסין בדמםa. ויהרגו האויבים כל אותן שנשארו בחדר ויפשיטום ערומים. ראה יי והביטה כי היתי זוללה. אז התחילו לחלל התועים בשם [התלוי] כי עשו רצונם בכל אותם שנמצאו בחדר ההגמון ולא נשאר מהם פליט:

וירימו את דיגליהם ויבואו בקול שאונם על שארית הקהל לפני הצר של הפיחה ויצורו גם עליהם עד שתפשו את מבוא שער החצר ויכו גם אותם הנמצאים שם:

ויהי שם איש אחד הסיד שמו משה ב״ר חלבו והיו לו שני בנים ויקרא אל בניו ויאמר להם בניי חלבו ושמעון בזו השעה גיהנם וגן עדן פתוח באיזה מהם רצונכם ליכנס עתה. ויענו ויאמרו אליו רצונינו ליכנס בפתח גן עדן ויפשטו את צוארם ויכום האויבים אב על בנים. נשמתם תהא בגן עדן באור החיים. וגם ספר תורה היה שם בחדר ויבואו התועים בתוך החדר וימצאוה ויקרעוה קרעים. ויהי כאשר ראו הקדושות והטהרות בנות מלכים כי נקרעה התורה והקראנהb בקול גדול לבעליהן ראו ראו התורה הקדושה כי האויבים קורעין אותה. ואמרו הנשים כולם פה אחד אי תורה הקדושה כלילת יופי מחמד עינינו כשהיינו משתחוים בבית הכנסת ונשקו לה בנינו הקטנים וכבדנו אותה ואיך עתה נפלה ביד אילו ערלים הטמאים. ויהי כאשר שמעו האנשים את דברי הקדושות ויקנאו קנאה גדולה ליי אלהינו ולתורתו הקדושה והחמודה. ויקרא שם בחור אחד ושמו ר׳ דוד ברc רבנא ר׳ מנחם ויאמר להם אחיי קרעו בגדיכם על כבוד התורה. ויקרעו בגדיהם וימצאו תועה אחד בחדר ויקומו כולם אנשים ונשים ויסקלוהו באבנים וימות. ויהי כאשר ראו העירונים והתועים כי מת התועה וילחמו בם ויעלו על הגג אשר שם בני ברית קודש בבית וישברו את הגג ויורום בחיצים ויקלעם באבנים וידקרום עד אשר כילו אותם. ויהי שם איש טוב מאד ושמו מר יעקב ב״ר סולם והוא לא בא ממשפחת יקרים ואמו לאd היית מישראל ויקרא בקול גדול לכל הנצבים עליו לאמר עד עכשיו הייתם מבזים אותי עכשיו ראו מה אעשה ויקח הסכין שבידו וישם בגרונו לעין כל וישחוט את עצמו בשם אדיר אדירירון הוא שמו יי צבאות. ועוד היה שם איש אחד ושמו מר שמואל ב״ר מרדכי

a) *Hds.* בדמו. b) *Hds.* ותקראו. c) *So.* d) *Fehlt in der Handschrift. Ergänzt aus der entsprechenden Stelle der Darmstädter Handschrift.*

הזקן גם קידש את השם ויקרא לכל הנצבים עליו ויאמר להם ראו אחיי אשר אעשה היום על קידוש שם חיי העולמים ויקח את סכינו ויתקעהו בבטני וישפוך מעיו ארצה. שם נפל זקן בקדושה על יחוד שמו וקידש יראתו.

ויפנו משם התועים והעירונים ויבואו אל תוך העיר אל חצר אחד בגסות לבם כי ראו שעשו רצונם באויביהם והיה לשם נחבא מר דוד ב״ר נתנאל הגבאי הוא ואשתו ובניו וכל בני ביתו בחצר גלח אחד מוחזק ויאמר אליהם הגלח ראו כי לא נשארו בחצר ההגמון ובטירותיו וגם בחצר הפחה שריד ופליט כולם הרוגים ומושלכים ורמוסים בטיט חוצות לבד מעט מהם אשר טינפום ושבו לתורתם גם אתה עושה כמו כן ואז תוכל להנצל אתה וממונך וכל בני ביתך מיד התועים. ויען האיש ירא יי אתה לך לך חוצה אל התועים ואל העירונים ודברת להם בשמי שיבואו אלי כולם. ויהי כשמוע הגלח את דברי החסיד מר דוד הגבאי וישמח מאד על דבריו כי אמר כבר נתרצה יהודי חשוב כזה לשמוע בקולינו. וירץ חוצה לקראת העם ויגד להם את דברי הצדיק אשר שלחו וישמחו גם הם מאוד ויתאספו סביב לבירה לאלפים ולרבבות. ויהי כראות אותם הצדיק ובטח באלהי אבותיו ויקרא אליהם ויאמר אתם בני זנונים באלוה אשר [ממזר ותלוי] אתם מאמינים אבל אני מאמין באל חי לעולמים הדר בשמי מרום בו בטחתי עד היום הזה ובן אעשה עד יציאת נפשי וידעתי האמת אם אתם הורגים אותי נשמתי תהא מונחת בגן עדן באור החיים ואתם יורדין לבאר שחת לדיראון עולם ובגיהנם אתם נידונים ע[ם אלוה] שלכם וב[צואה] רותחת שהוא [בן הזונה]. ויהי כאשר שמעו את דברי החסיד ויחר להם מאוד אשר גידף אותם ואשר הגיד להם קלונם וירימו את דיגליהם ויחנו סביב לבית והתחילו לקרות ולזעוק בשם [התלוי] ויעלו אליו ויהרגו אותו ואת אשתו הצדקת ובנו ובתו והתנו וכל בני ביתו ושפחתו כולם נהרגו על קידוש השם. שם נפל הצדיק עם אנשי ביתו וישליכום בעד החלונים אל הרחוב. ויפנו משם העירונים והתועים ויבואו אל בית אחד לבית ר׳ שמואל ב״ר נעמן וגם הוא קידש את שם הקדוש ויתקבצו סביבות ביתו כי הוא נשאר מכל הקהל בביתו ומעט מאחירים שנשארו עמו וישאלו לו ויבקשו ממנו לטנפו במים סרוחים שלהם והם השליכו בטחונם על מי שבראם הוא וכל אשר עמו ולא שמעו אליהם לעשות כרצונם ויהרגום כולם וירמסום ברגליהם:

על אלה אני בוכיה ועיני יורדה מים על שנשרף בית מקדש אלהינו ועל שרפת[a] מר יצחק ב״ר דוד הפרנס שנשרף בביתו:

ועתה אגיד ואודיע לכל היאך נהיה הדבר. ויהי ביום ה׳ לחדש סיון בערב שבועות ויבואו אילו שני החסידים מר יצחק הצדיק ב״ר דוד הפרנס ומר אורי ב״ר יוסף והכירו את בוראם וקידשו שם יוצרם עד מאד. כי

---

a) *Hds.* שורפת.

ביום ג׳ כשנהרגו הקהל בו ביום נוצלו אילו שני החסידים לגיהנום וצחנום[a] האויבים בעל כרחם ועל כן קיבלו עליהם מיתה אשר לא כתובה בכל התוכחות. ויבא מר יצחק החסיד אל בית אביו לראות המטמונות אשר היו טמונות[b] שם מימות אביו ויבא אל המרתף וימצאהו[c] כי לא נגעו בו האויבים ויאמר בלבו מה שוה לי עתה כל הממון הזה הואיל ועשו בי האויבים מזימות לבם כדי להרחיקני מעם יי ולהמריד בתורת אלהינו הקדוש ועוד כי גלח אחד ביקשני להבריאני עמו ואם יש לי עוד צדקה בממון הזה ואין מלוין לו לאדם לבית עולמו לא כסף ולא זהב אלא תשובה ומעשים טובים — הירהיר בדעתו — אעשה תשובה ואהי תמים ושלם עם יי אלהי ישראל עד אשלים לו את נפשי ובידו אפול אולי יעשה בחסדו ואגיע עוד אל חבריי ואבא עמם אל מחיצתם אל המאור הגדול וגלוי וידוע לפני בוחן לבות כי לא שמעתי אל האויבים אלא כדי להנצל בניי מיד בני עוולה ושלא יהיו מקויימים בתעותם כי קטנים הם ולא יודעים בין טוב לרע. והלך אל בית אביו וישכור פועלים והתקינו את דלתות הבית אשר שברו האויבים ויהי כאשר בילו לתקן הדלתות ביום ה׳ ערב שבועות ויבא אל אמו ויגד לה את אשר בלבו לעשות ויאמר לה אהה[d] אמי גברתי גמרתי בלבי להקריב קרבן חטאת לאלהי מרום אמצא בזה כפרה. ויהי כאשר שמעה אמו את דברי בנה וכי היה ירא את יי השביעה לו שלא לעשות דבר זה כי נכמרו רחמיה עליו והוא נשאר לה יחיד שם מכל אוהביה ואשתו הקדושה נהרגה מרת שקולשטר והיא היתה בת ר׳ שמואל הגדול וגם אמו עצמה מוטלת במטתה כי הכוה האויבים לכמה פצעים וזה בנה מר יצחק הצילה מן המות בלא ציחון אחרי שכבר טנפוהו. ומר יצחק בנה החסיד[e] לא הבין לדבריה ולא שמע אליה ויבא ויסגור דלתות הבית בעדו ובעד בניו ואמו מכל צדדיו וישאל החסיד אל בניו רצונכם שאזבח אתכם לאלהינו ויאמרו עשה מה שתרצה ממנו ויען הצדיק ויאמר בני בני אמרת הוא אלהינו ואין עוד אחר ויקח מר יצחק הצדיק את שני בניו בנו ובתו ויוליכם דרך החצר בחצי הלילה ויביאם אל בית הכנסת לפני ארון הקדש וישחטם שם על קידוש השם הגדול אל רם ונשא אשר ציונו בלי להמיר יראתו התורה ולידבק בתורתו הקדושה בכל לבבינו[f] ובכל נפשינו ויז מדמם על עמודי ארון הקדש כדי שיבואו לזכרון לפני מלך יחיד חיי העולמים ולפני כסא כבודו והדם הזה יהי לי לכפרה על כל עוונותי. וישב החסיד דרך החצר אל בית אביו והדליק את הבית בד׳ זויותיו ואמו נשארה בבית ונשרפה על קידוש השם והחסיד מר יצחק חזר בשנייה לשרוף בית הכנסת והדליק האור בכל הפתחים והחסיד היה מהלך מפינה לפינה ומזוית לזוית וכפיו פרושות השמימה לאביו שבשמים ויתפלל אל יי מתוך האש בקול גדול וקול נעים. ויצעקו אליו האויבים בעד

---

a) *Hds.* וניצחום. b) *Hds.* היה טמין. c) *Hds.* וימצאיהו. d) *Hds.* אחי. e) *Hds.* והחסיד. f) *Hds.* לביבנו.

החלונות אדם רשע צא מן האור עוד תוכל להנצל ויושיטו לו תורן אחד כדי למושכו מן האור ולא אבה הצדיק ונשרף שם איש תם וישר ירא אלהים והנה נפשו גנוזה בגורל הצדיקים בגן עדן. ומר אורי היה גם באותה עיצה לשרוף את בית הכנסת לפי ששמעו כי האויבים והעירונים מדברים לעשות ולבנות ממנו בית ע׳ז׳ או בית מטבע. וכשהידליק מר יצחק את בית אביו ובית הכנסת והיה מר אורי בבית אחר ורצה גם הוא לסייע אל מר יצחק לשרוף את בית הכנסת גם עליו לקדש השם עם חבירו מר יצחק ולא יכול להגיע אליו כי קמו האויבים ממטתם בחצי הלילה כשהרגישו מן האור וקודם שבא אליו הרגוהו את מר אורי בדרך טרם שהגיע אל האור ומר יצחק נשרף ושם נפלו שניהם יחד לפני יי בלב אחד בלב שלם על שמו אשר נקרא צבאות ועליהם ועל כיוצא בהם נאמר זובח תודה יכבדנני[a]. יש שאומרין כי האנוסין שמעו כי רצו לעשות מבית הכנסת בית מטבע ובשביל הכי שרפו החסיד והוא נשרף בתוך בית הכנסת ויש שאומרים ששמעו שרצו לעשות האויבים מבית הכנסת ע׳ז׳ לפיכך שרפוהו:

ושנה אחת לפני בא יום יי קודם שבא הגזירה מתו רוב הרבנים שבכל הקהילות ונפטרו החשובים שבישראל כמו כן לקיים מה שנ׳ כי מפני[b] הרעה נאסף הצדיק. ונפטר רבנא ר׳ אלעזר:

והיו שם נשים הרבה אשר קידשו שם בוראם עד מיצוי נפשות ולא אבו להמירו [בתלוי וממזר] מרת רחל חבירתו של רבנא ר׳ אלעזר הנפטר וחברו של ר׳ יהודה ב׳ר׳ יצחק תייר הגדול הנהרג על קידוש שמו וגם נשים אחרות הקדושות אשר היו עמהם קידשו את השם והובאו הטהרות לפני הצר ע׳ז׳ והיו מתפייסים להם שירחצו עצמם במי צחנתם. ויהי כאשר הגיעו אל בית תרפותם לא רצו להכנס שם בבית ע׳ז׳ ותתקע[c] רגליהם על המפתן בעל־ ברחם ולא רצו ליכנס בע׳ז׳ שלהם להרית ריח העורות[d] תועבה וכאשר ראו התועים שלא היו מתרצות בגיעולם ואף כי היו בוטחות ומתחזקות באל חי בכל לבם אז קפצו האויבים עליהם ויכום בקרדומות ובמהלומות ושם נהרגו הטהורות על קדושת השם. ועוד היו שם שתי החסידות האחת מרת גוטא אשת רבנא ר׳ יצחק ב׳ר׳ משה הנהרג בתחילה והשנית מרת שקולשטר אשת מר יצחק הנשרף על קידוש השם. גם הם קידשו שם הקדוש והיחיד המיוחד בפי כל חיי בעת שנהרגו הקדושים בחצר ההגמון והיינה בחצר עירוני אחד אז החפו האויב מחוץ לביתו ויתקבצו עליהם התועים והעירונים ויבקשו מהם לצחנם ב[מים הזידונים] שלהם ותשימנה בטחונם בקדוש ישראל ויפשטו צוארם ויכום התועים בלי חמלה. שם נהרגו הקדושות על קידוש השם הנכבד והמיוחד. וגם מר שמואל ב׳ר׳ יצחק ב׳ר׳ שמואל גם הוא קידש השם כי היה טמון בבית אחד וכאשר הגידו לו כי נהרגו הקדושים וירץ מחוץ לעיר

---

a) *Hds.* יכבדונני. b) *Hds.* מעט. c) *Hds.* ותתקעה. d) *So.*

להימלט על נפשו עם קהל שפיירא ויתפשוהו האויבים וישאלוהו האויבים אם תרצה [לטנף עצמך] מוטב ואם לאו הרי אנו חותכין את צוארך במקום הזה וישתק מר שמואל ולא הוציא דבר מפיו והצדיק עליו את הדין ומיד פישט את צוארו וחתכוהו. שם נפל החסיד על קידוש השם וייחד שם אלהינו שהוא אלה הקדוש. ואחרי כן כשנהרגו בני ברית קדש שהיו בחדרים באו עליהם הערלים לפשט החללים ולפנותם מן החדרים והשליכום לארץ בעד החלונים ערומים הרי הרים[a] תילי תילים עד שנעשו כהר גבוה. ורבים מהם חיו[b] כשהיו זורקים אותם והייתה עדיין הנפש צרורה בחלדם והיה בהם חיות מעט ורמזו להם באצבעותיהם תנו לנו מעט מים ונשתה. וכשהיו רואים התועים כן שהיה בהם עדיין קצת חיות היו שואלים להן רוצים אתם לטנף את עצמכם ונתנו לכם מים לשתות ועוד תוכלו[c] להנצל והיו מנענעים בראשם ומסתכלים לאביהם שבשמים לאמר לא ומראים באצבעותיהם בהקב״ה ולא יוכלו להוציא דבר מפיהם מרוב פצעים שנעשו להם. ועוד הוסיפו להכותם על אילו המכות מכה רבה עד שהרגום פעם שנית:

כל אלה עשו אותם אשר פירשנו בשמותם והפעולה שפעלו צידה לדרך ושאר כל הקהל ונשיאי העדה אשר לא פירש פעולתם וחסידותם על אחת כמה וכמה שעשו עדיין יותר על כן ופעולם שפעלו ליחד שמו של מלך מלכי המלכים הקב״ה כר׳ עקיבא וחביריו ועמדו בנסיון כחנניה מישאל ועזריה ונעשה להם נס כמו שנעשו להרוגי ביתר שהתקינו לומר עליהם הטוב והמטיב הטוב שלא הסריחו והמטיב שניתנו לקבורה. וגם אילו הצדיקים והחסידים נעשה להם כמו כן הנס הזה שקברום הערונים מן ממונם שלהם שהפקידו אצלם אבל ערומים היו נקברים ויכרו תשעה חפירות בבית הקברות ויקברו שמה נערים עם זקנים אנשים עם נשים אב עם הבן בת עם האם עבדים עם ארונים שפחה עם גבירתה כולם יחד השליכו אותם זה על זה ונקברו אותם שם. יפקדם אלהי מרום וינקום נקמתם במהרה בימינו ועליהם נאמר ידין בגוים מלא גויות מחץ ראש על ארץ רבה ונאמר אל נקמות יי אל נקמות הופיע. אילו שהרגו לדיראון עולם ואילו הנהרגים על קידוש שמו הקדוש אל עליון לחיי העולם הבא[d] ונשמתן בגן עדן צרורה בצרור החיים אמן:

עתה אספר בהריגת ר׳ קלונימוס החסיד הפרנס וסיעתו. השם ינקום נקמתו במהרה בימינו:

ויהי ביום אשר דבר יי לעמו היו נכונים ליום השלישי אותו היום הכינו עצמם ופשטו צוארם והקריבו קרבנם לריח ניחוח ליי ונהרגו באותו היום למען שמו הגדול שהוא יחיד בעולמו ומבלעדיו אין אלהים הת״רק נפשות קדושות לבד ר׳ קלונימוס הפרנס הצדיק ועמו קצת בחורי ישראל נ״ג נפשות שנוצלו בו ביום שברחו דרך חדר ההגמון ויבואו אל תוך המלתחה בע״ז והוא בית

a) *Hds.* הם. b) *Hds.* היו. c) *Hds.* תוכל. d) העולם הבא *fehlt in der Handschrift. Aus dem Zusammenhange ergänzt.*

האוצר והוא שקורין אותו שיגזר[a] והיו[b] שם בצר ובמצוק מפני החרב שעל צוארם ופתח המלתחה היתה צר והיה חושך ולא הרגיש בהם שום אדם מן האויבים ויהי כמחריש. והשמש בא ועלטה היה וצרה . . . . .[c] השמיעו ודבק לשונם אל חיכם בצמא ויגשו אל החלון לדבר לגלת הממונה על בית האוצר להושיט להם מים להשיב נפשם ולא אבה[d] עד שנתנו לו עשרה זקוקי כסף בצלוחית מליאה מים לקיים מה שנ' ועבדת את אויביך ברעב ובצמא וגו' וכשהגיע הצלוחית להלון היה פתחה צר ולא היה יכול להכנס בו המים עד שלקח צינורות של עופרות והביא בה המים והיו שותים במידה בלא שביעה. עתה אספר היאך המעשה שנהרגו אילו הצדיקים:

ויהי בחצי הלילה שלה ההגמון אחד אל חלון המלתחה אל ר' קלונימוס הפרנס וקרא לו ואומר שמעיני קלונימוס הנה ההגמון שולחני אליך לידע אם אתה חי עדיין וציווני להציל אותך וכל הנמצאים עמך צאו אלי והנה עמו שלש מאות חלוצי מלחמה שלופי חרב ולבושי שיריונים ונפשינו תהתיכם למות ואם אין אתם מאמינים בי הריני נשבע לכם כי כן ציוני אדוני ההגמון והוא אינו בעיר כי הלך לו לכפר רודנשים[e] ושלח אותנו הנה להציל הפליטה שלכם הנשארה ורוצה להיות בעזרתכם. והם לא האמינו עד שנשבע להם ואז יצא אליו ר' קלונימוס וסיעתו והניחום השר באניות[f] והעבירם את נהר ריינוס והביאם בלילה אל מקום שהיה שם ההגמון בכפר רודנשהיים[g] ושמח שמחה גדולה ההגמון על ר' קלונימוס כי עודנו חיי ואומר להצילו וגם האנשים שבאו עמו. וחרב האויב הריק אחריהם ולא שב יי חרון אפו מעליהם אשר בידו פלגי מים ולב המלך והשרים היטה עליהם לב ההגמון לבתחילה לטובה ואחר כן חזר בדיבורו וקרא לר' קלונימוס ואומר לו איני יכול להציל אתכם ואלהיכם סר מעליכם ואין רצונו להשאיר לכם שריד ופליט ואין בידי כח עוד להציל לעזור מעתה ואילך. ועתה דע לך מה תעשה אתה וסיעתך העומדים עמך או תאמינו ביראתינו או תשאו עון אבותיכם. ענהו ר' קלונימוס החסיד וצוח במר נפש אמת הוא כי אין רצונו של אלהינו להצילנו לפיכך אמת דבריך ונכונים הם שאין בך כח לעזור עוד ועתה תנה לנו זמן עד מחרת להשיב לדבריך. ואז שב ר' קלונימוס לחביריו[h] החסידים והגיד להם את דברי ההגמון ואז קמו • כולם ביחד וברכו על עקידתם והצדיקו עליהם פה אחד ובלב אחד וקיבלו עליהם עול היראה. ויקח ר' קלונימוס החסיד תחילה קודם שחזר להגמון את בנו מר יוסף וינשק לו וישחטהו. וכאשר שמע ההגמון ששחט את בנו חרה לו עד מאד ואומר מעתה ודאי איני חפץ לעזור לכם עוד. כששמעו בני הכפרים מה שאומר ההגמון נאספו עליהם וגם התועים עמהם להרוג היהודים. בין כך ובין כך חזר ר' קלונימוס באותו יום אל ההגמון והבין ונשמע לר' קלונימוס בדרך מה שאמר ההגמון וכשחזר לפניו לקח בידו סכין ובא לפניו

---

a) *So.* b) *Hds.* יהוא. c) *Unausgefüllte Lücke in der Handschrift.* d) *Hds.* אבא. e) *So.* f) *Hds.* באוניות. g) *Hier so.* h) *Hds.* לחבירו.

ירצה להורגו ואנשי ההגמון וגם הוא בעצמו הרגיש בדבר ואומר להוציאו מלפניו ויקומו עליו עבדיו של הגמון והרגוהו בנם של עין. ויש שאמרו שלא הזר פעם שנית להגמון ומיד כששחט את בנו לקח את חרבו ונעץ בארץ ינפל עליה ויתקעיה בבטנו ויש שאומרים האויבים הרגוהו בדרך. בין כך יבין כך נהרג הנשיא על יהוד שמו של מלך מלכי המלכים הקב״ה והיה תמים ושלם עם יי אלהי ישראל ושם נפל ונהרג הצדיק עם קהלו. וגם ר׳ יהודה בן רבנא יצחק ומר יצחק דודו ב״ר אשר גם הם נהרגו וגם בנות ישראל שהיו שם נהרגו כולם ונשחטו על ייהוד שם אלהי ישראל. ואילו מאותם שהיו בחבורה הזאת השנית מר׳ שניאור ור׳ קלונימוס ב״ר יוסף הזקן משפיירא ומר יצחק ב״ר שמואל ומר יצחק ב״ר משה ור׳ אלעזר ב״ר יעקב ומר הלבו ב״ר משה ועוד אחרים הרבה עמם וגם הם בטחו בצור ישראל. והרג ר׳ שניאור גוי אחד ויתקבצו עליהם בני הכפרים על היער אשר הדיחם שם ההגמון ויסקלום באבנים ויורום בחצים וידקרום ויהרגום בחרב עד אשר נפלו שם גיבורי ישראל ביד יי העל אלה תתאפק יי. וגם אילו היו באותו הכת השנית במקום אחד ביער מר׳ אברהם ב״ר אשר ומר שמואל ב״ר תמר ורבים גם הם קידשו את עליון הגדול ויתקבצו על מר אברהם ב״ר אשר האויבים ויבקשו ממנו לטנפו במים [הזדונים] כי הוא היה איש ידוע ונעים ....[a] עליו מקצת מכיריו ויאמר להם היש פה איש אשר יודע אם נשאר מכל בני ביתי אי מבני אפילו אחד[b] ויאמרו אין אנו יודעים ויבקשו ממנו מאד לטמאו ויען להם ויאמר עד מתי תאחרוני בחייכם תהרגוני כי לא אשמע לכם לדבר הזה באל חי אבטח ובו ארבק עד אשלים לו את נפשי. וכן אמר גם מר שמואל למר אברהם עמך אהיה לחיים ולמות ויכום האויבים כי לא רצו לשמוע אל דבריהם ויכו את מר אברהם ויפל ארצה וימות וגם מר שמואל נהרג שם עמו וישימו בטהונם בקדוש ישראל ונכנסו שניהם יחד לאוצר מכללו עד יום פקודת דם עבדיו השפוך ואז ידין בגוים מלא גויות וכו׳ ונא׳ הרנינו גוים עמו כי דם עבדיו יקום וכו׳. וגם ר׳ יקותיאל ב״ר משולם וחתנו הרגום שם בדרך בין מעגנצא ובין רודשהיים[c] כששבו ממקום שנהרג שם ר קלונימוס אחיו הפרנס כי אמרו לשוב אל העיר למעגנצא כדי שיהרגום שמה האויבים ויקברום לשם בבית הקברות עם אחיהם החסידים הישרים והתמימים ולא יכלו להגיע למקום אשר אמרו ופגעו בהם המתועבים והרגום בדרך והנה נפשותם צרורה בצרור החיים את יי אלהינו:

מי שאמר והיה העולם הוא ינקום נקמת דם עבדיו השפוך אשר אמרו נירשה לנו את נאות אלהים ואמרו לכו ונכחידם מגוי ולא יזכר שם ישראל עוד ויאמרו לא יראה ולא יבין אלהי יעקב. אל נקמות יי אל נקמות הופיע כי עליך הורגנו כל היום וגו׳ כי אכלונו בכל פה וגו׳ ראה יי והביטה למי עוללת

---

a) *Lücke in der Handschrift. Vielleicht ist zu ergänzen* ויתקבצו. b) *Fehlt in der Handschrift. Aus dem Zusammenhange ergänzt.* c) *So.*

כה אם תהרוגנה[a] נשים פרים עוללי טפוחים שכבו לארץ חוצות נער וזקן בתולותיי ובחוריי נפלו בחרב טבחו ביום אפיך הרגו ולא חסו עיניהם עלינו השב לשבינינו שבעתים אל חיקם וגו׳ הנשא שופט הארץ השב גמול וגו׳ ועל קמיהם לעלות חימה ולנקום נקם מהם שנ׳ יי ובלי זעמו באים לחבל כל הארץ ואחרי כן יריע אף יצריח על אויביו יתגבר וגו׳ שפוך חמתך על הגוים אשר לא ידעוך ועל הממלכות וכו׳ שפוך עליהם זעמך וכו׳ ותדרוש מהם דם עבדיך אשר על צחיח סלע ניתן ארץ אל תכסי דמם ואל יהי מקום לזעקתינו ......[b] יתן נקמתינו בידינו ויוודע בגוים לעינינו נקמת דם עבדיו השפוך במהרה למען שמך הגדול שנקרא עלינו[c] כדי שידעו[d] ויבינו כל היצורים את חטאתם ואשמתם אשר עשו לנו וכגמולם ישיב בראשם כאשר גמלו עלינו ואז ישבילו ויבינו וישיבו ללבותם כי על הבל הפילו פגרינו ארצה ועל דברי תעתועים הרגו חסידינו ועל פגר מובאש שפכו דם צדקניות ועל דברי מסית ומדיח שפכו דם עולל ויונק והבל היא ......[e] מבירין את מי שבראו ואינו הולבין לא שביל טוב ולא דרך ישרה ולא החכימו ולא ישיבו ללבם מי עשה את הים ואת היבשה ובכל מעשיהם הוו טפשים ות....[f] איבדו חכמתם ......[g] שמו בטחונם ולא הכירו ולא הזכירו שם אלהים חיים מלך עולם שהוא קיים לעד ולעולמי עולמים ויעמוד לנו דם חסידיו לזכות ולכפרה לדורותינו אחרינו ולבני בנינו עד עולם בעקידת יצחק אבינו כשעקדו אברהם אבינו על גבי המזבח. ולא אמרו החסידים אילו איש לרעהו חוסו על עצמיכם אלא אמרו נשפוך דמינו כמים על הארץ ויחשב לפני הק״בה כדם הצבי והאייל בהוב בתורה אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד אבל בכאן האב והבן ביום אחד אשה וכתה ביום אחד. ואל יאמר הקורא בדברים אילו שאילו בלבד קידשו שם אלהי מרום אשר פירשנו כאן אלא אפילו גם אותם שלא פירשנו שמם ומעשיהם שעשו במיתתן גם הם קידשו את הקדוש הנכבד וכן העידו עליהם אותם מתי מעט הנותרים שנאנסו אשר שמעו באזניהם וראו בעיניהם את שעשו החסידים האילו כשהרגום ומה שדברו בשעת שחיטתן והריגתן וזכותם וצדקותם והסידותם ותמימותם ועקידת[ם] יהיה לנו למליץ יושר ולסניגור פני עליון ויוציאנו מגלות ארום [הרשעה] במהרה בימינו ויבא משיח צדקנו אמן במהרה בימינו:

ועתה אספר מה עשו קהל קלוניא והיאך קדשו שמו המיוחד ונשגב. ויהי בהמישה בסיון בערב שבועות באה השמועה למדינת קלוניא עיר נאה הכניסה עדר האסוף שמה נאספו עדר האסוף ומגלגלין זכות על ידי זכאי משם יצא חיים ומזון ודין קבוע לכל אחינו המפוזרים בכל קצות והתחילו להרוג בהם מעצרת עד ח׳ בתמוז וכששמעו שנהרגו הקהילות ויברחו איש ישראל אל מכירו[h] גוי ויהי שם שני ימים של עצרת. ויהי ביום השלשי בהיות הבקר

a) *So.* b) *Rasur in der Handschrift.* c) *Hds.* אלינו. d) *Hds.* שידענו. e) *Lücke in der Handschrift.* f) *Rasur in der Handschrift.* g) *Rasur in der Handschrift.* h) *Hds.* מכרן.

ויהי קולות ויקומו עלידם האויבים וישברו הבתים וישללו שלל ויבוזו בז ויהרסו את בית הכנסת ויוציאו משם ספרי תורות ויתעוללו בהם ויתנום למרמס חוצות ביום נתונתה אשר תרעישה ארץ ועמודיה יתפלצון ועתה קרעוה ושרפוה ודרסוה זדים עושי[a] רשעה ובאו בה פריצים וחיללוה. העל אלה לא תפקוד בם ועד אנה תביט ותחריש בבלע רשע ראה יי והביטה כי הייתי זוללה. ואותו היום מצאו חסיד אחד מר יצחק ב״ר אליקים שמו שיצא חוץ לביתו ותפשוהו האויבים והוציאוהו[b] לבית תרפותם וירוק ירק בפניהם ולפני ע״ז שלהם והיכום וגידפם והרגוהו שם על קדוש השם לפי שלא רצה לברוח מפני כבוד הרגל ובעבור כי היה שמח לקבל דין שמים וגם אשה חשובה מצאו שם מרת רבקה שמה כשיצתה מביתה פגעוה האויבים טעונה כלי זהב וכסף בבתי ידים שלה ורצתה לשאת אותה אל בעלה ר׳ שלמה כי הוא יצא כבר מביתו והיה בבית מכירו גוי ונטלו ממנה הממון והרגוה שם מתה הצדקת בקדושה. ועדיין אשה אחת מרת מטרונה. ושאר הקהל נוצלו והנה בבית מכירים אשר ברחו שם ויהיו שם עד שהולך ההגמון לכרכים שלו ביום העשירי לחורש סיון וחילקם ונתנם בשבעה כרכים שלו כדי להצילם והיו שם עד ראש חדש תמוז יום יום מצפים למות והיו מתענים יום יום וגם שני הימים של ראש חדש תמוז היה שיני ושלישי וגם למחרתו כמו כן צמו לילה ויום רצופים שלשת ימים:

וביום השלישי נהרגו שבכפר גֹושְׁא ונקברו אותם לפי שהיה יום אידם ונתקבצו כולם לשם מן הכפרים. והיה שם החסיד מר שמואל ב״ר אשר והרגו אותו על שפת הנהר ריינוס וגם שני בניו עמו וקברו אותו בחול אצל הנהר ואחד מבניו תלו על פתח ביתו כדי להלעיג. (וגם חסיד אחד היה לשם ור יצחק הלוי שמו ויסרוהו ביסורים קשים)[c] כאשר ראו עינוי וציחנוהו בעל ברחו כי מן המכות אשר הוכה[d] לא היה יודע עד מה וכשעמד על דעתו חזר בעוד שלשת ימים והלך לקלוניא ונכנס בביתו והמתין מעט רק שעה אחת והלך לנהר ריינוס וטבע עצמו בנהר ועליו ועל כיוצא בו נאמר מבשן אשיב ממצולות ים וגו׳ וצף בתוך המים כך עד שבא לכפר נושא והשליכו המים לשם על שפת הנהר והיה צלול בצד אותו חסיד מר שמואל הנהרג בנושא ונקברו אותם שני החסידים לשם על שפת הנהר בחול יחד בקבר אחד והם קידשו שם שמים לעיני השמש. ומר גדליה היה בכפר בונא קודם הגזירה וזוגתו ובניהם גם הם נהרגו שם בכפר נושא וקידשו השם מאוד:

ובו ביום יום שלישי באו האויבים אויבי יי לכרך אחד ולעת הערב קידשו גם הם השם למאוד חתנים וכלות היפות וזקינים וזקינות בחורים וילדות פשטו צוארם ושחטו עצמם זה את זה ונתנו נפשם על קידוש השם בתוך אגמי מים אשר סביבות הכרך. וכשבאו האויבים לפני הכרך או עלו למעל

---

a) *Hds.* עישה. b) *Hds.* והוציאו. c) *Fehlt in der Handschrift, aus dem Berichte Eliesers ergänzt.* d) *Hds.* הוכה.

על המגדל קצת מן החסידים והפילו עצמן בתוך נהר ריינוס שסביב הכרך הולך וטבעו עצמן בנהר ומתו כולם רק אילו שני הבחורים לא יוכלו למות בתוך המים ר׳ שמואל החתן ב״ר׳ גדליה ומר יחיאל ב״ר׳ שמואל הנעימים בחייהם כי אהבו זה את זה ביותר ובמותם לא נפרדו וגו׳. כשעלה על דעתם[a] שיפילו עצמם במים נשקו זה את זה ותפשו זה את זה וחבקו זה לזה בכתפים שלהם ובבו[b] זה לזה ואמרו אוי לחברותינו שלא זכינו לראות זרע יוצא ממנו ולא הגענו לימי שיבה וזקנה א״ע״פ״כ׳ נפלה נא ביד יי והוא אל מלך נאמן ורחמן מוטב לנו למות בכאן על שמו הגדול ונטייל עם הצדיקים בגן עדן ולא יתפשו אותנו הערלים הטמאים הללו ויטמאו אותנו בעל׳ כרחינו במים ה[זדוני]ם שלהם. ואחרי כן באו אותם שנשארו בכרך אותם שלא עלו למגדל וראו אילו והיו טבועים ומצאו שם שני ריעים טובים צדיקים גמורים והיו תפושים ודחוקים. וכשראה החסיד שמואל את בנו מר יחיאל שהפיל עצמו בנהר ולא מת עדיין והיה בחור נאה מראהו כלבנון וצעק יחיאל בני בני פשוט צווארך לפני אביך ואקריב אותך קרבן לפני יי נפש בני ואברך על השחיטה ואתה תענה אמן. ועשה כן ר׳ שמואל החסיד ושחט את בנו בחרבו בתוך המים ויהי כאשר שמע ר׳ שמואל החתן ב״ר׳ גדליה כי נתרצה[c] חבירו מר יחיאל הצדיק אל אביו לשוחטו בתוך המים וחשב גם הוא להעשות כן וקרא למנחם שהיה שמש בבית הכנסת של קלוניא ואומר לו בחייך קח את חרבך החדה ובדק אותו יפה שלא יהא בה פגימא[d] ושחוט אותי כמו כן ואל אראה במיתת חבירי ואתה תברך על השחיטה ואני אענה אחריך אמן. ועשו כן החסידים הללו וכשנשחטו ביחד קודם צאת נפש תפשו זה את זה בידים שלהם ומתו יחד בנהר וקיימו עליהן המקרא ובמותם לא נפרדו. וכשראה ר׳ שמואל הזקן החסיד אביו של ר׳ יחיאל הקידוש הזה שעשו אמר גם הוא למר מנחם החסיד השמש מנחם כגבור כבוש יצרך ושחטני בזאת החרב ששחטתי את בני יחיאל בו ואני בדקתי אותו יפה ואין בו שום פגימא ותפסול השחיטה. ולקח רב מנחם החרב בידו וברק אותה יפה ושחט את ר׳ שמואל הזקן כאשר שחט לר׳ שמואל החתן וברך על השחיטה והוא ענה אחריו אמן. ויפול גם הוא מר מנחם החסיד אלהי מרום על החרב ונעצה בבטנו וימת שם כך קידשו את השם הקדוש קנוא ונוקם החסידים האילו בתוך המים: עכשיו באו כל באי עולם וראו ההיתה כזאת מימות אדם הראשון יחוד השם כזאת כמה גדול כח של צדיקים הללו שכולם בחרבם נשחטו וכמה גדול כח האב אשר לא נכמרו רחמיו על בן ורבים היו אשר ככה עשו אבל עין ראתה ותעידהו לכן שמעה אזן ותאשריהו. וגם מהם טבעו עצמם במים ולא נשאר מהם כי אם שלשה גרגרים. וגם היה שם זקן אחד ומר אלעזר הלוי[e] שמו ואשתו הצדקת והיה חותנו של ר׳ לוי ב״ר׳ שלמה ויסרום אותן האויבים

---

a) *Hds.* דעתו. b) *Handschrift* ובכה. c) *Handschrift* נתרצו. d) *So.* e) *Handschrift* לוי.

בייסורים גדולים ופצעים בפצעים רבים להאמין בשיקוץ שלהן והם לא רצו להאמין בתועבותם ומתה הצדקת מיד ברעב ובצמא אבל בעל החסיד חיה שלשה ימים וצעק בקול גדול לאל מרום שיטול נשמתו והאויבים באים עליו מדי שעה בשעה כי האגמי מים שיצאו משם היו קרוב לכרך והכוהו אותם בייסורים קשים. וכשרצו האויבים להאכילם מפת בג שלהם והם לא רצו לאכול ומתו שניהם ברעב ובצמא ונקברו לשם. העל אלה תתאפק יי וגו׳ כגיבור יצא וגו׳ ונאמר הרנינו גוים עמו כי דם עבדיו יקום. והרבה היו לשם באותו שני כרכים ששכחתי ולא נכתבו ונהרגו על קידוש שמו הגדול ומכל אותם הנפשות לא נשארו כי אם שני בחורים ושתי תינוקות:

ובשלישי בחדש תמוז ביום רביעי נהרגו חסידי עליון כרך אילנא וקידשו גם הם את שם המיוחד למאוד מאוד ולא נשאר מהם כי אם מתי מעט:

וברביעי בחדש תמוז ביום חמישי אז נוסדו יחד האויבים על קידושי אילנא לייסרן בייסורים גדולים ועצומים עד יאותו לצחנם. ונודע להם הדבר לחסידים ויתוודו לפני בוראם ויתנדבו ויבחרו להם חמשה חסידים צדיקים אנשי לבב יראי אלהים שישחטו האחרים כולם והיו שם כנגד שלש מאות נפשות הנדיבים שהיו בקהילות קלוניא ונשחטו כולם ולא נשאר מהם איש כי כולם מתו על קדושת[a] השם המיוחד בטהרה. ושם היה הפרנס ראש לכולם הנדיב שבנדיבים וראש לכל המדברים מר יודא ב״ר אברהם יועץ וחכם ונשוא פנים וכשהיו כל הקהילות באים לקלוניא לשווקים ג׳ פעמים בשנה והיה הוא מדבר בראש כולם בבית הכנסת והם שותקים בפניו ומבינים את דבריו וכשמתחילין ראשי הקהילות לדבר דבריהן ויהיו גוערין כולם ומהססים אותם לשומע לדבריו ואומרים אמת הוא ודברים כינים ונכלים והוא היה משבט הדני ואיש אמונים ומופת הדור והיה מוסר עצמו על צרת חבירו וכל ימיו לא נעשה[b] לרעהו רעה על ידו והיה אהוב לשמים ונחמד לבריות וכל המזמור כולו אמרו דוד עליו מזמור לדוד מי יגור באהליך. והנשים כמו כן קידשו השם הרבה לעין כל. וכשראתה[c] שרית בתולה הכלה אשר הרגו עצמם בחרבות שלהן ונשחטו זה את זה והיא היתה יפת תאר ויפה מראה ונעימה מאד בעיני רואיה ורצתה לברוח מפחד שהיתה רואה בעד החלון חוצה וכשראה חמית מר יהודה ב״ר אברהם החסיד שכך היה דעת כלתו קרא לה ואומר בתי מאחר שלא הייתי זוכה לינשא לבני אברהם לא תתנשאי לאחר אל הנכרי. ותפשה והוציאה מן החלון ונשקה בפיה והרים קול בבכי עם הנערה וצעק בקול גדול במר נפש מאד ואומר לכל הנצבים ראו כולכם זאת חופת בתי כלתי שאעשה היום הזה. ויבכו כולם בבכי גדול וילל תאנייה ואנייה ואמר לה החסיד מר יהודה בתי בואי ושכבי בחקו של אברהם אבינו כי בשעה אחת תקני עולמך ותבא במחיצת הצדיקים החסידים. ויקח[d] אותה

---

a) *Hds.* קדושות. b) *Hds.* עושה. c) *Hds.* וכשראית. d) *Hds.* ותקח.

וישכיבה[a] בחיקו של בנו אברהם ארוסה[b] ותחכה בחרבו החדודה לשני גזרים בתווך ואחרי כן שחט גם בנו. על זה אני בוכיה ולבי יליל. ויהי כאשר קיימו על נפשם לצום שלשה ימים לילה ויום גם בחור ובתולה עולל ויונק עם איש שיבה ודבק לשונם אל חיכם בצמא לא ינקו שדי אמם עד השחטם ויהי ביום השלישי זרזו בעצמם והשכימו למצות בוראם ואהבוהו עד מות וגם האיש הזה החסיד דוד ר׳ יצחק עינה כוחו בתענית ולא נשאר בו רביעית הדם וכששחטו אותו לא יצא ממנו רובע רביעית הדם או חלף רוחו ותשב לאלהיו ויצתה נשמתו הטהורה. ודעו היאך קדשו השם הקדוש ולא חמלו[c] על בניהם. ולסוף שלשה ימים כאשר עברו אויבי יי ובאו העברים הנאנסים אשר ריחמו עליהם ורצו לקוברם כי היו למאכל לעוף השמים ולבהמת הארץ ומצאוה מפרכסת בדמים ורחצוה מן הדמים והוליכוה בבית אחד והיתה שבעה ימים שלא דברה ולא נכנס בפיה מאכל ומשתה ואחר כך ותחי רוח בקרבה ורפאוה ומאותו היום והלאה נתענתה בכל יום ולא אכלה אלא מדי יום ביום לבד משבתות וימים טובים וראשי חדשים: עד הנה שנת תת״ק לפרט ואני שלמה בר שמעון העתקתי זה המאורע במעגנצא משם שאלתי את פי הזקנים כל המעשה ומפיהם סדרתי כל דבר ודבר על אופניו והם סיפרו לי הקידוש הזה:

ובששי בשבת בחמשה לחדש בערב שבת בין השמשות בערב המרגוע באו האויבים אויבי יי אל חסידי זנט״ש וקמו עליהם האויבים בשעה שקדש היום וישבו לאכול לחם וקידשו היום בויכלו וברכו ברכת המוציא על הפת ושמעו והנה קול נוגש ובאו עליהם המים הזידונים ולא אכלו כי אם המוציא בלבד ופתח הראש שבכולן ואומר בנו של אהרן הכהן ראוי אתה לגדולה וויי וויי לאבדין ולא משתכחין ויהי לאבל כינורי ועוגבי לקול בוכים. וכל מי ששומע קולו כשהוא מתפלל אומר זה הקול כינור ועוגב תוף וחליל ותפלתו עולה למרום פני כסא ערבות לחי עולמים ונעשית כתר ועטרה בראש אל עליון מלך מלכי המלכים הק״בה אבל נגזרה גזירה ונעשית כמין מחבת נחושת בינינו לאבינו[d] שבשמים וסתם תפלתנו ולא מצאנו מליץ יושר אחת מיני אלף ואף כי לנסות את הדור ׳בא האל להודיע לכל חיבתם ובפמליא של מעלה וכן אמר דוד המלך על כן עלמות אהבוך עד מות אהבוך וכן אמר כי עליך הורגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה. ופתח ואומר החסיד איש אמונים הכהן הגדול מאחיו אל העדה המסובין אצלו על השולחן נברכו ברכת המזון לאל חי לאבינו שבשמים כי תמור המזבח עכשיו השולחן ערוך לפנינו ועתה נקומה ונעלה בית יי ונעשה רצון יוצרינו במהרה כי באו האויבים עלינו היום[e] לשחוט בשבת איש את בנו ובתו ובאחיו ולתת עלינו היום ברכה ואל יחוס אדם לא על עצמו ולא על חבירו והאחרון הנשאר ישחוט עצמו בגרונו בסכין שלו או

a) *Hds.* ותשכיבה. b) *Hds.* ארוסתו. c) *Hds.* חמלוה. d) *Hds.* לאביו. e) *In der Hds. folgt noch* ברכה.

ידקור בבטנו בחרבו שלא יטמאו אותנו הטמאים וידי רשעה בפיגוליהם ונקריב עצמינו את קרבן יי׳ כעולות כליל לגבוה הקרב על מזבח יי ונהירה בעולם שכולו יום בגן עדן באיספקלריא המאירה ונראהו עין בעין בכבודו ובגודלו וינתן לכל אחד ואחד· עטרה של זהב בראשו ובה קבועות אבנים טובות ומרגליות ונשבה שם בין יסודי עולם ונסעוד בחבורת הצדיקים בגן עדן ונהיה מחבורת ר׳ עקיבא וחביריו ונשב על כסא של זהב תחת עץ החיים ונראוהו כל אחד ואחד ממנו באצבעו ונאמר הנה אלהינו זה קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו ולשם נשמור השבתות כי בכאן לא נוכל בזה העולם חושך לשבות ולשומרו כהילכתו. והם ענו כולם בקול פה אחד בלב אחד אמן כן יהיה וכן יהי רצון. ופתח החסיד רבינו משה לברך ברכת המזון כי הוא היה כהן לאל עליון וברך נברך אלהינו שאכלנו משלו והם ענו אחריו ברוך הוא אלהינו וכו׳ ובירך הרחמן הוא ינקום בימי הנשארים אחרינו לעיניהם נקמת דם עבדיך השפוך והעתיד עדיין לשפוך הרחמן הוא יצילינו מאנשי רשע ומשמד ומע״ז ומטומאת העמים ומפיגוליהם ועוד בירך בירכות הרבה כעניין המאורע מחמת הגזירה שנתרגשה עליהם כאשר סיפרו לי אבותי ושאר הזקינים העושים במלאכה אשר ראו את המעשה הגדול הזה. ויהי כאשר קמו מן השולחן אמר להן החסיד אתם בני אל חי אמרו בקול רם פה אחד שמע ישראל יי אלהינו יי אחד והם עשו כן ועתה אל תעכבו עוד יותר כי בא העת לעשות להקריב קרבן נפשינו לפניו. ובערב שבת בין השמשות הקריבו עצמן קרבן לפני יי במקום תמיד של בין הערבים ונעשו בעצמן כתמיד של השחר וכאשר יגיל מוצא שלל בשללו וכשמחת קציר כן היו ששים וגילים לעבוד עבודת אלהינו ולקדש שמו הגדול והקדוש ובאו כולם ששים ושמחים לפני אל רם ונשא כיוצא כהן נאמר כחתן יוצא[a] מחופתו ישיש כגיבור לרוץ אורח כך היו שמחים לרוץ ולהכנס לפניי ולפנים בחדרי חדרים בגן עדן ועליהם ניבא הנביא עין לא ראתה אלהים זולתיך יעשה למחכה לו. וגם שם היה איש תם ר׳ נטרונאי ב״ר׳ יצחק ובאו אליו הגלחים מכיריו כל היום קודם לכן והיו אומרים לו שיטנף עצמו במים [הזדונים] שלהם כי היה בחור נאה ונחמד מראה וזרק ומורה בפיהם ואומר חלילה לי לכפור באלהי מרום בו אבטח עד יציאת נפשי ושחט את אחיו ואחר כך את עצמו על יחוד השם המיוחד והקדוש. וגם היה שם עבד יי והוא גר צדק ושאל לו לרבינו ר׳ משה כהן גדול ואמר לו ארוני אם אשחט את עצמי על יחוד שמו הגדול מה תהא עלי אמר לו עמנו תשב במחיצתינו כי גר צדק תהיה ותשב עם שאר צדיקים גירי צדק במחיצתן ותהיה עם אברהם אבינו שהיה תחילה לגרים. כששמע החסיד כך לקח מיד הסכין ושחט את עצמו והנה נפשו צרורה בצרור החיים בגן עדן באור יי. ובעקידת הזה[b] לא נותר בהם איש זולתי אותם אשר היו מגויידים ומתגוללים בתוך הדם בין המתים וכשתפשו האויבים את המגדל קודם

---

a) *Hds.* יוציא. b) *So.*

שנשחטו את כולם[a] והם ברחו כולם בלילה מן המתים וכולם נתנו לקבורה שבח לבורא וזכותם וזכות האחירים הנשחטים ומדוקרים ונחנקים ונשרפים ונטבעים ונסקלים ונקברים חיים וקיבלו עליהם[b] מאהבה ומחיבה שבע מיתות בנגד ימות השבועה על שם היראה הקדושה והטהורה והוא יעמוד לנו למליץ יושר פני אל עליון לגאלינו מהרה מגלות אדום [הרשעה] במהרה בימינו ויבנה לנו חומות אריאל ויקבץ נפוצות יהודה וישראל הזרויים במזרח[c] בשערי הארץ שאירית פליטה הנשארת לשבי ולביזה בצוקה וצרה בין הגוים למען שמו הגדול הגיבור והנורא שנקרא עלינו:

ויהי באחד בשבת לחדש תמוז קמו גם אויבי יי על חסידי עליון מירא[d] לאבדם מן העולם וצרו על העיר עם רב כחול אשר על שפת הים ובא שר העיר ויצא לקראתם לשדה ובקש מהם להמתין להם עד אור הבקר וכה דבר להם אולי אסית היהודים וישמעו אלי מחמת יראתם ויעשו רצוני. וייטב הדבר בעיניהם והזר חשר לעיר אל היהודים מיד וצוה לקרותם ולהביאם לפניו וכה אמר להם באמת בתחילה נדרתי לכם לחסות אתכם ולהגין אתכם עד שהיה שום יהודי בעולם קיים וזה התנאי קיימתי לכם ומכאן ואילך איני יכול להציל אתכם מכל אומות הללו ועתה ראו מה אתם רוצים לעשות ידוע תדעו אם לא תעשו כך וכך העיר הרוס יהרס ומוטב לי שאמסור אתכם לידם עד שלא יבואו עלי במצור להרוס המבצר. וענו כולם למקטון ועד גדול כולם פה אחד מזומנים אנחנו ותאיבים אנו לפשוט צוארינו ביראת בוראינו וביחוד שמו. וכשראה השר שלא היה יכול להם מיד יעץ בעיצה אחרת להטיל עליהם אימת התועים כדי שיעשו רצונם שיטנפום להוליכם חוץ לעיר למקום שהיו חונים שם התועים וכל זה לא הועיל כי אמרו אין אנו חוששין על יראת התועים וכבה ענו לו כולם. וכאשר ראו שלא הועיל להם מה שעשו החזירום לעיר ותפשום ונתנום במשמר כל אחד ואחד לבדו[e] עד למחר כדי שלא ישלחו יד בעצמם לפי שמע[f] ששמעו כי שלחו יד בעצמם האחירים. [וכרכוהו בעריסתו כי נכמרו רחמיהן אליו והפילוהו מן המגדל וימות[g]][h] למחר תפשום בעל כרחם ונתנום אל התועים ויצאו מבוהלים והחופים מן הכרך והרגו קצת מהן ואותם שהחיו ציחנום בעל כרחם ועשו בם כרצונם:

ומשם ברח חסיד אחד ומר שמריה שמו הוא ואשתו וג׳ בניו באותו הלילה כי הבטיחם הגיזבר עבדו של ההגמון להוליכו עמו ולהצילו על ידי ממון רב שנתן לו והוליכום ביער עד ט׳ באב והיה מוליכם לכאן ולכאן נע ונד עד ששלח אל בניו לשפיירא לר׳ נתן ור׳ מרדכי אחר ממון ושגרו לו

---

a) *In der Hds. folgt mit Tilgungsstrichen versehen* בערב השבת. b) אלידם. c) *Hds.* במזרה? d) *Fehlt in der Handschrift.* e) *Hds.* לבד. f) *Hds.* שמי. g) *Hds.* וימותו.
h) *Die eingeklammerten Worte befinden sich in der Handschrift zwischen* האחירים *und* למחר *ohne irgend welche trennende Interpunktion. Sie sind ein Bruchstück aus der bei Elieser vollständig erhaltenen Erzählung, nach welcher die Frauen Gentile und Rebecka ein bei ihnen befindliches Mädchen schlachten und ein in derselben Woche geborenes Kind, in seine Wiege eingewickelt, vom Thurme schleudern.*

זהובים וכשתפש הממון מיד מסרם והוליכם לכפר שירמוניא[a] וכשבא לשם שמחו עליו שמחה גדולה כי הכירו אותו ויאותו להם להמתין למחר ולעשות בכל אוי חפצם. מיד עשו משתה מרוב שמחה והם לא רצו לאכול עמהם מגיעולם אך בטהרות ובכשרות ובסכין חדש כי אמרו בעוד שאנו עדיין ביראתינו אנו רוצים לעשות כאשר היינו נוהגים[b] עד עתה ולמחר נהיה לעם אחר ושימו אותנו הלילה בחדר אחד עד למחר כי עייפים ויגיעים אנחנו מטורח הדרך. וכן עשו כאשר דבר להם החסיד למלאות תאותו ויקם בעוד לילה ולקח בידו המאכלת ונתאזר בגבורה ושחט את אשתו וג׳ בניו ואחר כך שחט את עצמו ונתעלפה רוחו ועדיין לא מת ולמחר כשבאו האויבים עליו היו סבורים שיבואו אליהם כמו שנדר להם וימצאוהו שוכב על הקרקע ושאלו ממנו רוצה אתה להמיר אלהיך עדיין ולחזור לטעותינו כי עוד תוכל לחיות השיב ואומר להם חס ושלום לא אכפר באל חי [בשביל מת פגר מובס][c] אלא אהרג על שמו של הק״בה ועל תורתו הקדושה ואבא היום עם הצדיקים במחיצתם וליום הזה קויתי כל ימי אמרו לא נהרוג אותך כאשר אתה סבור הנה נקבור אותך חיי בקבר או תהיה מודה על טעותינו. חזר ואומר לו יהי כדבריכם והכל אני מקבל עלי מאהבה. וזידים כרו לו שוחה והלך הוא בעצמו ר׳ שמריה החסיד בתוך הקבר ולקח את ג׳ בניו והשכיבם לשמאלו ואת אשתו והוא באמצע ויזרקו עליו עפר מלמעלה והיה צועק ובוכה בקול וקונן עליו ועל בניו וצלעתו השוכבים אצלו כל אותו היום עד למחרתו. ובאו עליו אויבי יי בפעם שנית והוציאוהו מתוך הקבר חיי כדי שיחזור בו ויהא מודה לטעותם ושאלו לו עוד אם אתה רוצה להמיר אלוהיך ולא רצה החסיד ר׳ שמריה להחליף הגדול הנכבד בנקלה והחזיק בתומו עד יציאת הנפש. ושמו אותו בקבר פעם שנייה ויזרקו עליו עפר ומת שם החסיד על ייחוד השם הנכבד והנורא ועמד שם בנסיונו כאברהם אבינו אשריו ואשרי חלקו עליו ועל כיוצא בו נאמר לאהביו כצאת השמש בגבורתו מה הוא גבורתו בתקופת תמוז· צא ולמד כמה שבחו של שמש בתקופת תמוז יותר מכל ימות השנה כך יהיו הצדיקים גדולים לעולם הבא יותר מכל האומות והם יהיו מאותו כת החביבה לו יותר מן האחרות העתידין לעמוד ולשב בצילו של הק״בה ולעמוד על ימינו שנ׳ מימינו איש דת למו ועליהם נאמר המקרא הזה שובע שמחות את פניך נעימות בימינך אל תיקרי שובע אלא שבע אילו שבע כתות של צדיקים זו למעלה מזו ופניהם דומין לחמה ולבנה ועליהם נאמר מה רב טובך אשר צפנת ליריאיך פעלת לחוסים בך לעולם ירננו אור זרוע לצדיקים ולישרי לב שמחה והצדיקים הללו איוו לקדש את השם הנכבד והנורא בשמחה ובטוב לבב כאדם ההולך לבית המשתה ולייחדו כאייל הערוג על אפיקי מים:

מכל אותו שבע כרכים שנתפזרו שם קהל קלוניא לא נוצלו רק אותם מעט שהיו בכרך קֶרְפֶּנא לא נהרגו אבל האויב המושל על הכרך הרע לעשות

---

a) *So.* b) *Hds.* נהוגים. c) *Rasur in der Handschrift, aus dem Berichte Eliesers ergänzt.*

בעניין אחר כי ציווה לעבדיו ולקחו את המצבות של מתים הקבורים בקלוניא ולעשות לו בניין באבני המצבות ועשו כן וכשהגביהו האבנים בסוללות על הבניין לבנות החומה נתגלגל הדבר מיי קנוא ונוקם ונפלה אבן אחרת על ראשו של אויב מושל הכרך ושיבר את ראשו ופצע את מוחו ומת ואחרי כן נשתגעה אשתו ויצאתה מדעת שלה השגל שלו ומתה באותו חולי ורמז לנו אל קנא ונוקם שנתן בהם נקמה ממה שעשו וכן ינקום דם עבדיו השפוך ונשפך בכל יום ויום עליו במהרה בימינו:

ובאשר עשו האויבים מזימות לבם באילו חקהילות כאשר סיפרנו כן עשו בקהילות אחרות בעיר טְרִיבְרֵשׁ במיץ וברעגנשפורק ובפרגא ובושל[a] ובבהיים וקידשו כולם את השם הגדול והנורא מאהבה ובחיבה והכל היה באותה שנה ובזמן אחד כי כל אותו דור הטוב בחר לו יה למנה ולזכות בהם את דורות הבאים אחריהם וכן יהי רצון מלפני אל רם ונישא שישלם לבניהם אחריהם שכר פעולת ראשונים וזכותם וצדקותם וחסידותם ותמימותם יעמוד לנו עד עולם סלה לקרב לנו הגאולה ולנהגינו עלמות בארץ החיים:

הוגד הוגד לי מעשה טריברש:[b] ויהי בחמשה עשר לחדש ניסן ביום ראשון של פסח ויבא שליח אל התועים מצרפת ושליח של ישו ופידרון שמו והיה כומר והוא הנקרא פידרבלרט. ויהי כאשר בא שם בטריברש הוא והאנשים אשר עמו הרבה מאד ללכת בדרך תעותו לירושלים והביא כתב עמו מארץ צרפת מאת היהודים כי בכל המקומות אשר ידרוך כף רגלו ויעבור דרך היהודים שיתנו לו צידה לדרכו וידבר טוב על ישראל כי היה כומר ודבריו היו נשמעים. וכשבא אז הנה יצאה נפשינו ושברה לבנו ורתת אחזתנו והגינו לאבל נהפך כי עד עתה לא מדברים העירונים לעשות עם הקהל שום רעה בעולם קודם עד שבאו אילו הקדישים. ונתנו לכומר פידור והלכו לדרכו ואז באו שבינינו הרעים העירונים ונתקנאו בכל הקורות הנמצאות לשאר הקהלות שבארץ לותר ושמעו מה נעשה להן ומה נגזר עליהן והרבה פורענות ולקחו ממונם וחשדו העירונים כל אחד ואחד לבדו וכל זאת לא הועיל ביום חרון אף יי כי היתה סיבה מאת יי מן השמים על כל אותו הדור הנבחר לו למנה לקיים מצוותו:

בעת ההיא לקחו בני קהל טריברש ספרי תורות שלהם ושמו אותם בבית חזק וכשהרגישו בהם האויבים הלכו בעוד יום לשם ושברו הגג מלמעלה ולקחו כל המטפחת והכסף שהיה סביב עץ הגולל והשליכו הספרי תורות ארצה וקרעום ורמסום ברגליהם והקהל כבר ברחו אצל ההגמון ולא היה לשם. אז לקחו עמהם משרי ההגמון ועבדיו ומסרו נפשם למות והלכו לשם ומצאו ספרי התורה רמוסים ברגל וקרעו בגדיהם. וצרחו במר נפש ראה יי והביטה

---

a) *So.* b) הוגד — טריברש *bildet in der Handschrift als Ueberschrift eine besondere Zeile.*

את עוניי כי הגדיל אויב. ולקחו את ספרי התורה והקימו אותם מן הארץ ינשקו אותם והבריחום עמם בפלטר. ובימים ההם הרבו צומות ותענית ועשו תשובה וצדקה וצמו ששה שבועות מיום אל יום מפסח עד עצרת ולעת הערב פיזרו מעותיהם לעניים בכל יום והטילו עליהם מס ד׳ פעמים נתנו מליטר דינר מעות ועדיין לא הספיקו מריבוי השחדים עד שנתנו כל נכסיהם ואפילו מן הטלית שעל כתפם ולבסוף אמרו לתת להגמון כדי להצילם מיד וידי[a] רשעה כל שנמצא[b] בידם ולא הועיל להם מאומה כי יי הסגירם ביד אויביהם יחרה אפו בהם והסתיר פניו מהם[c] ביום פקודתם:

ויהי ביום ראשון של פינקושט והיה גם ביום ההוא השוק תועבת שלהן ויבואו לשם מן הנהר ריינוס לשוק אז ברחו חסידים אנשי קד״ש אל הפלטר של ההגמון והוא הנקרא פלייש והרוצחנים באים ומשתבחים בהריגתם ואבידתם שעשו מאנשי השם הקהילות הקד״ש וההגמון בא לתועבת טימון ולשמור את היהודים וכשמעו האויבים את דברי ההגמון שהזכיר את היהודים אז נאספו יחד להכות את ההגמון אז ברח ההגמון בתוך ע״ז בחדר אחת ויהי שם שבועה אחד ויבואו כל הגוים אל הפליש שהיו שם בני ברית קדש להלחם ולא יכלו. ויהי כאשר ראו אותם וינע לבבם כנוע עצי היער מפני רוח כשראו שלא יכלו להלחם כי חזק הוא מאוד ורוחב החומה היא ה׳ אמות הבניין גבוה מלא עין והלכו משם ויאמרו להרוג ההגמון בתוך ע״ז של טימון וההגמון הפחיד מאד כי היה נכרי בעיר ולא היה לו קרוב ולא מכיר ולא היה בו כח להצילם. אז בא עליהם ההגמון בעצה מה יעשו וישאל להם מה חפציכם לעשות הלא אתם רואים כי בכל צדיכם נהרגו כבר היהודים וברצוני היה וראוי לשמור אמונתי בכם כאשר הבטחתי אתכם עד הזמן שנתתי לכם עד שלא נשארה קהילה בכל מלכות לותיר והנה ראו עתה כי קמו עלי התועים להרגיני ועדיין אני מתיירא מהם והנה ברחתי מהם ט״ו ימים. ויענו הקהל ויאמרו הלא נתת לנו זמן באמונתך שהיית מחזיק בנו עד שיבא המלך במלכות. ויען ההגמון ויאמר המלך עצמו לא יכול להצילכם מיד המסומנים תשתמדו או תקבלו עליכם דין שמים[d] ויענו לו ויאמרו דע לך אם היה לכל אחד ואחד נפשות עשרה היינו נותנם על יחוד שמו קודם שיטמאו אותנו או פשטו צוארם ואמרו נתז[e] ראשינו ואל נכפור באלהינו. כשראה ההגמון כך הלך עם שריו ומצא להם מרגוע ד׳ ימים עד שעבר יום מתן תורה ובך ביקשו ממנו החסידים ועשו אותו חג לאכל כי ידעו ושמעו כי ההגמון וכל בוצה פה יועצים עליהם רעה על לא דבר:

ויהי היום וישלח ההגמון שליה אליהם מה יעשה ומה עיצה יעשה כי כל העולם קמו עליו להורגו. אז חשבו בדעתם שהיה רוצה שיתנו לו שוחד ויאמרו לשליה לשחדו בכל ממונם ויען השליח ויאמר באלה אינו רוצה ההגמון

---

a) *So.* b) *Hds.* שנמצה. c) *Hds.* בהם. d) *In der Hds. folgt noch* עליכם. e) *Hds.* אתז.

אז רפו ידי החסידים. ויהפוך לב הרגמון ושריו עליהם לרעה ויועצו יחדיו שלא להרוג אותם כי אם שנים או שלשה כדי להפיג לב שאיריתם אולי יחזרו לטעותינו וישלח הרגמון אליו ויקרא אל אנשי עירו החשובים ושריו עמו ויעמדו לפני פתח שער הפלטר ובתוך השער הירה דלרת כפי הכבשן והאויבים עמדו סביבות הפלייש למאות ולאלפים אוחזי חרבות שחוזות ועמדו לבולעם חיים הגוף עם הבשר. אז נכנס שר צבא של הגמון והשרים בפלייש ויאמרו אליהם כה אמר ארונינו ההגמון תשתמדו או צאו חוץ מפלטר שלו כי איני רוצה עוד להחזיק בכם כי פעמים הרבה קמו עליו להורגו עבורכם ואינכם יכולים להינצל ואלהיכם אינו חפץ להציל אתכם עתה כאשר עשה בימים קדמונים ראו ההמון הרב העומדים לפני פתח שער הפלטר. ויהי כי ראו כי גדול הכאב מאד ויבואו החסידים וישבו לארץ וישאו קולם בבכי ויבכו בכי גדולה במר נפש אנשים ונשים וטף ויתוודו על חטאתם. אז הוליכוהו לחוץ את מר אשר ב״ר יוסף הגבאי להרוג כדי להטיל אימה ופחד על השאירית ויודו לטעותם ויען ויאמר מר אשר מי בכם מכל עם יי יהי אלהיו עמו ויעל ומי הוא הרוצה לקבל פני השכינה והנה עולם מלא כל טוב בשעה קטנה. ויען נער אחד ושמו מאיר ב״ר שמואל ויאמר המתן לי אני רוצה לבא עמך בעולם שכולו אור ואייחד עמך שם המייוחד הנכבד והנורא בלב שלם ובנפש חפיצה וכשיצאו מפתח הפלייש ויביאו לפניהם התו[עים] שישתחוו לו והטילו זמורה על ה.......[a] והרגו[b] שם את שני החסידים אילו על קידוש השם. והיה שם מר אברהם ב״ר יום טוב איש אמונים צדיק וישר ואהוב לשמים והיה משכים ומעריב לבית התפלה ונפל על פניו והתוודה על עוונותיו לפני מלך מלכי המלכים הק״בה וישא קולו ויבך ויאמר אנא יי אלהים למה עזבת את עמך ישראל ללעג ולביזה ולחרפה ולאבדינו בידי העמים הטמאים כחזיר שאוכלים אותנו העם שבחרת בם להיות לך לעם סגולה מכל העמים והגבהת אותם מן הארץ עד לרקיע ועתה השלכת מן השמים ארץ תפארת ישראל והרבית בנו חללים. ויפול החסיד מלא קומתו על פניו ארצה לעיני השמש והגביהו אותו והוליכוהו לחוץ ונהרג שם על קידוש השם. ושם היתה נערה קטנה בת טובים וקידשה גם היא השם בקדושה. ואחרי שנהרגו אילו ראו האויבים את הנשארים בפלייש והיו מחזיקים עדיין בתמימותם בבתחילה ולא רפה ידם ממה שנעשה בראשונים ויאמרו איש אל אחיו כל זאת עושות הנשים שמסיתות את בעליהן להחזיק ידם למרוד בת ...[c] ויבואו כל השרים ויחזיקו כל אחד ואחד בידי הנשים בכח גדול הכה ופצוע והוליכו אותן לע״ז כדי לטנפם ואחר כך שלחו ולקחו בן מחיק אמו בכח והוליכו עמם לקיים מה שנ׳ בניך ובנותיך נתונים לעם אחר ותשאגה הנשים קולן ויבכו. וג׳ ימים קודם שהודיעו להם האונס הזה באו השרים שבפלייש וסגרו הבור שהיה שם מים בפלייש כי יראו שלא ישליכו שם את בניהם להמית ולא

a) *Rasur in der Handschrift.* b) *Hds.* ונהרגו!. c) *Lücke in der Handschrift.*

הניחו אותם לעלות על החומה מפני שלא יפילו עצמם מן החומה וכל הלילה שמרו אותם שלא יהרגו זה את זה עד אור הבקר וכל זאת הערימו כי לא אבו להורגם אבל לתופשם נתעסקו ולאנס אותם. ונערה היתה לפני פתח הפלייש והושיטה צוארה לחוץ ואומרה כל מי שרוצה להתיז את ראשי ביראת צורי יבא ויעשה ולא רצו לנגוע בה הערילים כי היתה יפת תואר ובעלת חן הנערה הזאת אבל הרבה פעמים רצו ליקח אותה ולהוליכו עמם. נתכוונו ולא יכלו כי הפילה עצמה לארץ ועשתה כמו שהית מיתה וכן נשארה בפלייש. אז באתה אליה דודתה ואומרת אליה רוצה אתה למות עימי ביראת צורינו ענתה ואמרה לה הן ברצון הלכו ושיחדו את שומר הפתח ויצאו והלכו על הגשר והפילו עצמם במים על יראת מלך עולם וכן עשו שני בחורות מקלוניא ועליהם ועל כיוצא בהם נאמר כה אמר יי מבשן אשיב ממצולות ים ושבח ליי שניתנו לקבורה. ובעל נקמות ינקום בימינו לעינינו נקמת דם עבדיו השפוך וזכותם וצדקותם יעמוד לנו לזכות ויגן עלינו ביום רעה:

ועתה אספר מאותם שבמיץ.[a] מאוס מאסת את ישראל ואם במיץ קהילה קדושה געלה נפשך מדוע הוכו הם וזרעם ונהרגו בה חסידי עליון נכבדי ארץ בעלי תורה ר׳ שמואל כהן הגבאי ואחירים עוד יותר נהרגו שם קדושים איתנים מוסדי ארץ ויהי מספר ההרוגים במקום ההוא עשרים ושנים ורובם נאנסו ברוב עון ואשם עד שעברו ימי הזעם ואחרי כן שבו אל יי בכל לבם והמקום יקבל תשובתם ויכפר עוונות עמו:

הקהל שהיו ברעגנשפורק נאנסו כולם כי ראו כי לא יוכלו להינצל וגם אותם שהיו בעיר כשיקבצו עליהם התועים ועם הארץ דחקו אותם בעל כרחם והכניסם בנהר אחד ועשו סימן רע על המים שתי וערב והטבילם כולם בבת אחת באותו הנהר כי עם[b] היו שמה וגם המה שבו אחרי יי אחרי שעברו אויבי יי מיד ועשו תשובה גדולה כי מה שעשו עשו מחמת אונס גדול ולא יוכלו לעמוד בנגד האויבים וגם האויבים לא רצו להורגם וצורינו יכפר לנו חובותינו:

ויהי כאשר באו התועים אל אנשי השם אנשי קודש שהיו בעיר שלא[c] ויאמרו עתה תבינו אל דברינו ודעו מה תעשו או תחזרו לתעותינו או תקבלו[d] עליכם דין הרג כאשר עשו אחיכם היושבים בארץ החורי ולקחו מהם זמן ג׳ ימים מן התועים ומבני עירם והודיעו הדבר אל השר שלהם על יד שליח ואותם ג׳ ימים קידשו צום וחילו פני אלהים חיים בצום בבכי ובצעקה ונתקבלה תפילתם והצילם האל הרחמן והחזיק ידיהם השר בתוך ג׳ ימים של זמן ושלח להם השר דוכוס אחד ועמו אלף פרשים אחוזי חרב וגם מבני יהודה הגרים בעיר שלא חמש מאות איש בחור שלופי חרב אנשי מלחמה אשר [לא] יסובו פניהם אחור מפני אויב ויבואו על העיר בטח ויכום בהם מכה גדולה

a) ועתה — שבמיץ *bildet in der Handschrift als Ueberschrift eine besondere Zeile.* b) *So.* c) *So.* d) *Hds.* תקבל.

מן התועים ובני עירם ומן היהודים לא נהרגו כי אם ששה ושאר הקהל הצילם מאור ישראל והוליכום כולם ביחד בכרך אחד כנגד העיר שלא בעבר הנהר והיו לשם בשלום ובהשקט עד אשר עברו אויבי יי:

ועתה נאה לנו לספר בשבח הנאנסים כל שהיו אוכלין ושותין מוסרין עליהם את הנפש היו שוחטין בשר ומאכלם ומנקרין ממנה החלב וגם בודקין את הבשר כתיקון חכמים ולא שתו יין נסך וגם לא היו הולכין לבית תרפותם כי אם מעט לפעמים כי כל שעה שהלכו הלכו מרוב אונס ומרוב פחד והלכו בנפש צרה וגם הגוים בעצמם ידעו שלא נשתמדו בלב שלם כי אם בשביל פחד התועים ואינם מאמינים ביראתן כי אם ביראת יי היו דבוקים והיו מחזיקים באל עליון קונה שמים וארץ ולעיני הגוים היו משמרין שבתן בהילכתן[a] ושמרו תורת יי בצינעא והמדבר עליהם רעה כאילו מדבר פני השכינה:

ויהי אחר הדברים האלה אשר עשו חפצם ורצונם אז נפנו ללכת בדרך תעותם לירושלים ושיירא ראשונה של הכומר מארץ צרפת ועמו חיל לרוב מאוד ויבא עד קצת מלכות הונגרייא[b] וישלח אליו מלאכים אל מלך הונגרייא[c] לאמר נעברה נא בארצך דרך המלך נלך לא נאכל ולא נשתה כי אם בכסף ויתן המלך רשות לעבור בכל גבולו הוא וכל חילו רק שילכו בשלום ואל יזיקו לעמו בכל עיר ועיר ויבואו עד עיר מבצר עיר גדולה והיו בה אנשים הרבה ואחזום כבר חיצי רעב ומעט לחם היו קונים בדינר. אחד מן התועים הוליך[d] בידו בתי שוקיים צמר למוכרם בשוק לקנות בו לחם ובא אחד שבעיר והלעיג עליו והשטן בא ביניהם עד שקמו אילו על אילו להרוג ורוח רעה נוסס־ה ביניהם וקמו התועים והרגו כל בני העיר מעולל ועד יונק והשמועה באה אל המלך. ויסעו משם אויבי יי ויבואו עד נהר אחד ושמו דונאי והנהר היה מלא על כל גדותיו ולא היו ספינות לעבור הנהר והיה שם אצל הנהר כפר אחד ויבואו וישחיתו הכפר ויקחו את עצי הבתים ויעשו העצים ויתקנו בהם גשר ויעברו את הנהר ויבואו עד עיר החומה דלתים ובריח ואנשי העיר סגרו את השער בפניהם ולא רצו להכניסם בעיר כי כבר הרגיש בהן המלך וצוה להן המלך שלא יהיו מכנים[e] במבצריהם כדי שלא יהיו מחריבים את מלכותם ויעשו כן. וירא פידרון הכומר כי לא יכול לבא העירה וישלח מלאכים אל העיר כומר אחד הואיל ואין אתם מניחים אותנו ליכנס בעיר שילחו לנו לחם מחוץ לעיר ונקנה ולא אבו בני העיר לעשות כן כי מצות המלך היא. ויוסף עוד וישלח מלאכים אל שומר העיר למוכרה להם לחם שוה מעה בשני מעה ויענו אליו לאמר אפילו לפיקוח נפש לא נמכור לכם. ובלילה ההוא צמו אויבי יי ובאו כולם לפני פידרון הכומר והתייעץ עמו מה יעשו ויאמר למחר ונעשה בהן נקמה ויען להם פידרון ויאמר אמת הוא ודאי שבאומה זאת אין בהן ממש ולא באמנתם כי פחותי אמנה הם יותר מישמעאלים ואומנם בני

---

a) *Hds.* בהליכתן. b) *Hds.* הונדרייא. c) *So.* d) *Hds.* והוליך. e) *So.*

סקילה הם כי בעדותם אינם חוששים לחייותינו ויקרא אל העם ויאמר סובו על העיר. ויבואו האויבים בעיר[a] וישברו השערים ויהרגו כל הנמצא בתוכה וישבו בתוך העיר ג׳ ימים ויאכלו כל הנמצא בה ויבוזו העיר וילכו להם. וישמע המלך של הונגריא[b] את. אשר עשו התועים ואשר עשו שממה שתי עיירותיו וימס לבבו ויאסוף כל חילו להלחם עם התועים כי כבד הוא מאוד יעם כחול אשר על שפת הים. אז ציוה המלך לעבדיו לאמר לעם שיחזירו איש למקומו ויהיו נכונים לבא אל המלך בכל עת שיצווהו המלך ויהי ליום המחרת ויקרא המלך לשרים ולפחות ולסגנים לבדם ויתיעצו עם המלך לסגור השערים שעל הגבול שבקצה מלכות הונגריא שלא יכנס עוד מעתה ואילך שום תועה לשם יותר ואותם שנכנסו כבר התחילו לזנב כל הנחשלים וכשהיו תופשים מאה תועים ביחד היו הורגים אותם וגם למחר עשו כמו כן ולמחרת כמו כן עד שהרגו את כולם אותם ההולכים עם פידרון הכומר ונקם הק׳ב׳ה נקמת דם עבדיו מהם ולא נותר מהם אפילו איש אחד. ומלכות הונגרייא סוגרת ומסוגרת מפני האויבים. ואז באו לו הריינש יושבי ריינוס חיל כבד מאוד וחיל שוובא וחיל צרפת וחיל אושטרייך הם בני שעיר החורי חיל לרוב כחול אשר על שפת הים וראש כולם היה אימכו הרשע הפיחה מולנהים[c] ישתחקו עצמותיו. ויבואו עד קצה מלכות הונגרייא עד עיר איזנבורק[d] וסביב לחומה בארות חמר ויעלו עליה להלחם ולא יכלו אז באו בעיצה הראשים והפחות לשלוח אל המלך של הונגרייא שיעשה בשביל התלוי[e] שיתן להם מקום לעבור והם ישלימו כלי מלחמתם ויקחו ד׳ אנשים מביניהם הפחות וישלחו אליו כדברים האלה. אז בא המלך וציוה לאוסרם ג׳ ימים וביום השלישי נשבעו[f] לו אותו ד׳ פחות שהיו מביאים לו ראש אימכו הפחה ופטרם בשלל. ויוגד הדבר לאימכו ויברח בעוד לילה והנשארים נסו ורדפו אחריהן חיל מלך הונגרייא ויהרגו בהם מכה גדולה ורבים שמתו וטבעו בטיט היון יותר משנהרגו בחרב וכשהיה אחד בורח היה נופל בטיט עד ארכבותיו ולא היה יכול לזוז משם עד שמת. וירדפו אחריהם יוונים מכל צד עד הנהר דונאי ויברחו על הגשר שעשה פידרון כומר וישברו הגשרים וטבעו בנהר דונאי יותר מאלף אלפים וריבי רבבות עד שדרכו על גבם כמו שידרכו על היבשה והפליטה באה ושמעה ושימח לבנו כי הראנו יי נקמה באויבינו. ובימים ההם לקהה החמה וביום ההוא שיבר יי גאון אויבינו ונעקרו שמם. ועדיין לא שבו האויבים ממחשבותם הרעים ובכל יום ויום נוסעים ללכת לירושלים ויי המסירם לטבח כצאן לטיבחה והקדישם ליום הריגה והשב לשכינינו שבעתים על חיקם ותשיב להם גמול יי כמעשה ידיהם. תן להם מגינת לב תאלתך להם וגו׳ תרדוף באף ותשמידם מתחת שמי יי כי יום נקם ליי שנת שילומים לריב ציון וגו׳ ישראל נושע ביי תשועת עולמים לא תבושו ולא תכלמו עד עולמי עד:

---

a) *Hds.* העיר. b) *So.* c) *So.* d) *Hds.* כיזנבורק. e) *Am Rande der Handschrift von späterer Hand hinzugefügt.* f) *Hds.* נשבע.

בראשית באנו תקוע אוהלינו[a] ובל יסיע יתידותיו לנצח אל שפיירא הזאת זה היה על דבר הדליקה אשר נפלה במדינת מעגנצא עיר שפיירא[b] עיר מולדתנו מקום אבותינו קהילה הקדומה המהוללה ומשובחה מכל קהילות מלכות ונשרפה כל שכונת היהודים והרחוב שלהן והיינו בפחד גדול מן העירונים. ובאותו שעה בא מאיר כהן מוורמיישא ובידו תורת כהנים והיו סבורים שהוא כסף או זהב והרגוהו ואז היה לפרט לבריאת עולם אם יהרג במקדש יי כהן ונביא. אמר להם רבינו משולם מעתה אל תיראו כי זה היה שקול. ואז נתננו אל לבינו לצאת משם ולנוח כל אשר נמצא עיר מבצר אולי יחנן יי החונן וירחם המרחם ויעזור העוזר להחיותינו כהיום הזה. וקבל אותנו בסבר פנים יפות ושלח גם אחרינו שריו ופרשיו ואז נתן לנו ירכתי העיר ואמר אלינו להקיפינו חומת דלתים ובריח לחסות אותנו מן הצוררים להיות לנו למבצר ויחמול עלינו כאשר יחמול איש על בנו וערכנו תפלה לפני בוראינו השכם והערב ימים על ימים ונוצלו על יד התגמון יוהן ונהרגו י"א נפשות ושאר הקהל הוצלו יתברך ויתעלה זכרו לעד. ואחרי כן חזרנו לעיר איש איש לביתו ואל מקומו ולא יכלו בני שכונה העליונה ללכת אל התחתונה ערב ובקר וצהרים מפני יראת הצרים הצוררים הארורים ונתפללנו בשכונה העליונה בבית מדרשו של רבינו יהודה בן רבנא קלונימוס ואותם שבשכונה התחתונה נתפללו במקומם בית התפילה וכן נהגו כמה שנים:

ותשלם כל המלאכה בירח אלול שנת תת"סד לפרט וערב ראש השנה בא אחד מן הזקינים ואומר אל הקהל באו ונעלה את הארון אל הבית אשר הכיננו על מכונו ועל תיקונו וילכו זקני הקהל הכהנים והלוים ויעלו את ספרי התורה אל הארון אשר שם בבית הכנסת בשמחה גדול ויהיו שם עד היום הזה וביום המחרת בראש השנה החלנו להתפלל בתוכה והתפללנו עד היום הזה:

סליק זה. השם יזכינו לראות בבניינו במהרה בימינו לחזות בנועם יי ולבקר בהיכלו וינחמנו מאבלנו אמן:

זה[c] מהחסידים הנשרפים.

ילאו לבבות לחוות וידי כל לתוות בעם והוות לא יכילו עם אלהינו ועם נפשותם ומי יעצור לכתוב דבר הצרה הזאת ולא ייתר לבבו חן בשמוע איש מאחיו תצילנה שתי אזניו הצא רוחו עד אבוד עשתונותיו אף כי אנחנו מרי הלבב היספר איש צרותיו ושפתיו לא תסברנה ואם תכתוב ולא תיגע אף מצות המלך היא ומצות רבינו יעקב ולא נמנע ממנו:

---

a) *Hds.* אוהלי. b) *So.* c) *Der hier folgende Theil ist in der Londoner Handschrift vor dem mit* בראשית *beginnenden Abschnitte (Z. 1) eingeschoben. Siehe die Einleitung.*

נתנו קהל אורלינש עלינו להביא את העגלה הגנו . . . . .[a] תחתיה אשר בפשעינו כל זאת והטאותינו והשם בקרוביו נקדש ומאז נתן עמו למשיסה ויצת אש במקדשינו לא עלו לאישים קדשי קדשים באילו ויעלו מלאכי השם בלהב שלשים ואחד מלאכים שרפים עומדים ממעל לו אשר באמור הצר היציאום וישרפום אמרו נקרא להם ונשאלה את פיהם אולי ימירו כבודם בלא יועיל ויענו כאיש אחד לא כי באלהינו נדבק באלהי ישראל ואותו נירא בכל לב ובכל נפש הם מוציאים והם הושיבו אל לבבם אולי ירך לב אחד מהם ויאמרו איש אל אחיו המן אש הזה נחרד הלא זה יום נבחרנו וכה אמרו בלבתם השמרו לכם פן יפתה לבבכם חזקו ונתחזקו ביראת יוצרינו למען תהא מיתתינו כפרה על כל עונותינו ואילו הן חטאות ואשמות הציבור אשר בהם יתכפרו כל ישראל כי אישי יי לחם אלהיהם הם מקריבים והיו קודש וירח יי את ריח הניחות ברביעי בשבת בעשרים לחדש סיון בשנת תת״קלא לפרט וראוי הוא לקובעו צום לכל בני עמינו וגדול יהיה כבוד הצום הזה מצום גדליה בן אחיקם כי יום כיפורים הוא והוכו ופצועו וכאשר יענו אותם בפצעיהם ובמכותם כן חזקו[b] ואמצו[c] לבבם לאהבה את שם[d] יי להיות קדושיו וכה מלאו אחרי יי אוי נא לנו כחם היום לעת בקר הציתו את האור. ויהי בעלות הלהב וירונו פה אחד הרימו קולם בנעימה ובאו וסיפרו לנו הגוים ואמרו לנו מהו שירכם כי כך הנעימה ולא שמענו כנועם הנעימה ההוא כי תחלת היה הקול נמוך ולבסוף הרימו קולם בקול גדול ויענו יחד עלינו לשבח ותבער האש. ושנים כהנים היו אסורים בעמוד אחד ויקראו אל עבדי הצורר טיפלש[e] הרשע ואמרו הנה באש הזה אנו ואינו שולטת בנו ויאמרו תצאו מזה. ר׳ יודא[f] בר אהרון נתקו[g] ידיו[h] גם אסירי ידי חביריו[i] ויאמרו נצא אם ימותינו נמות ואם יחיינו נחיה ויצאו שלשתם ויקומו עליהם האויבים ויכום מכה גדולה ושם מתו הקדושים האלה לפני יי ולא אבו להוציא דבר בלייעל מפיהם הם בצדקתם ובצדקתם מתחלתם ועד סופם וישליכום על האש ויחתו עליהם הגחלים ועדיין לא נשרפו. הדברים האלה סיפרו לנו בני עירינו ומכירינו שהיו שם למעשה ולא מפיהם אנו חיין כל הדברים כי היה שם בשעת השריפה ברוך ב״ר דוד הכהן בעיניו ראה ובאוזניו שמע רק השריפה עצמה לא ראה פן יבולע לעם אשר נאסף שמה חוץ לעיר אל מקום האש ואחרי כן כשוך העם בשובם בכלות השריפה ביום ההוא מיד נס וימלטו לאורלינש:

וסיבת הרעה איך הייתה כי בחמשי יום המקולל לערב משחשיכה הלך ר׳ יצחק[k] ב״ר׳ אלעזר מבלויש והיה משקה סוסו בנהר והיה נושא את עורה ויירא[l] בחיקו שהיה מביאה מבית עירון אחד ונשמט אחד משולי העורה[m] שקורין

a) *Lücke in der Hds.* b) *Hds.* חוקיהו. c) *Hds.* ואמצחו. d) *Hds.* השם. e) *So.* f) *Fehlt in der Handschrift. Aus dem Berichte Ephraims ergänzt.* g) *Hds.* נתקו. h) *Hds. gestrichen* ידי. i) *Für das dem Sinne entsprechend gewählte* ידי חבירין *hat die Hds.* ידין. k) *Hds.* ב״ר. l) עורה ויירא *fehlt in der Handschrift, ergänzt aus dem Berichte Ephraims. In unserer Handschrift an Stelle dessen eine Lücke.* m) *Hds.* העירה.

פאו והיה נראה מתחת[a] סרבלו ובא גולייר אחד גם הוא להשקות סוסו וכבואו ראה סוס הגולייר לובן העורה[b] וקפץ לאחוריו ולא היה יכול להביאו במים. ולא צעק ולא דבר מאומה עד שבא אצל ארונו ויאמר הידעת כי פגעתי בחקיך היהודי והיה מנער במים מת קטון ויהי בחשך ויברח הסוס ויפחד וישאיני ולא שתה. ויאמר לו אדוניו החרש אתה זה היום שקויתיו הוא כזאת וכזאת דברה היהודית[c] כזאת וכזאת אעשה גם אנכי כאשר הרעה לי בן ארע עמה. והיא היתה קשת רוח לבני עירה אשר עמה בתיקף השלטון כסלע ותנהג בכבידות עם כל בואיה והשלטון אהבה ותקש גם השלטונה ועם מניקתה. ויהי כראותם כי איננה עם השלטון כתמול שלשום ויחתרו בני עירה להרוש אליה רעה והיא א״ע״פ שנתפשה מותרת היתה שלא הביאוה בכבלים אך במגדל נעצרה וכל הקהל עמה את כל אשר היה עם לבבה לדבר אך אל השלטון עצמו לא יכלה לדבר והיא היתה מתאמצת שלא האמינה שלב השלטון רעה אליה כי כל הימים עוה אהבתו עליהם ואיך יהפוך עתה. ויהי עוד מזימותיו רבות לדעת מה לעשות ויבא גם השטן בתוכם בומר אחד מגשטינווייש שנימח שמו וזכרו נאבד ומבהיל[d] להביא את הגולייר הרע שראה ר׳ יצחק במים מבהל אותו במים טמאים אם יפול ....[e] על היהודים יעשה בהם שפטים. וישמע קולו כפתאום ותרוצץ הרעה על יד בומר הנזכר ותחילה פתה השלטון בממון ויצו[f] אל ברוך ב״ר׳ דוד הכהן ואל ר׳ יצחק ב״ר׳ יהודה אשר הלכו לדבר אל השלטון אליהם לדבר אל היהודים לשאל מה יתנו וילכו וישיבו דבריהם אל השלטון ויאמרו אליו ק׳ ליטרים יתנו והנה ק״פ ליטרים דיי לך בכך וישמע ויחר אפו ויחדל לדבר אליהם. ויהי בחרות אפו ולא שמע אליהם רק אל הבומר לבדו פנה ויעש בכל׳ אשר ציווהו ויבא במים את הטמא והצדיקו את הרשע והרשיע את הצדיקים וישרפו ברשע הסידי עליון שריפת נשמה וגוף קיים וכן כל הערילים מעידים שלא נשרף מהם הגוף ואמרו כי רק שונאיהם נשרפו גופם ונראין הדברים כי משנאתם דברו כן אלה:

וקהל לוקש טרם הצרה הודיעו כי נמלטו לשלום רק המלשין לבדו נתפש. אני ברוך ב״ר׳ מאיר אודיע לכם איך היה המעשה. בחור אחד היה מלוקש חפץ בבתולה ושאלה מאת אביה ומאת קרוביה וענו אותו קודם היינו מטביעים אותה במים שהית מתחברת לך. הלך הנער הבחור בערמה וקידש הנערה לפני עידים ובא לאביה ואמר הלא נזדווגנו יחד בעל כרחכם וענה האב לא יועיל לך הנבלה אשר עשית עד שהלך הבחור לפני השר והלשין עליהם ונתפשו. ואותם יצאו ש״ל אבל הוא לא יצא עדיין ולא ידענו אם חס ושלום הצרה הזאת הבאישה אותם אם לאו ולקבורה לא נתנו בע״ה אך מקום נמוך היה מקום השריפה וציוה השלטון וכיסום בעפר ובאבנים

---

a) *Hds.* מתחתיו. b) *Hds.* העירה. c) *So.* d) *So.* e) *Lücke in der Handschrift.* f) *Hds.* וציו.

וישמענו כי חרה אף השלטון על הגוים אשר הרבו בעצים ובמקלות על היוצאים מן השריפה שהומתו: אחרי תום כל דברי כתבינו נזכרנו בקדושה אחרת שנשכחו אשריהם אשר ביה מספרם בפרטם לא מצאנו ואולי עם שתי הבתולות נער אחד שלא קיבלו הכרחה נכלל במספר נתיבות היצירה אשריהם שעמדו בנסיון:

וזה כתב מקציני פרישי[a]. היום יום בשורה טובה לבשר לעמו ישראל מאת המלך הגדול אשר הטה לב בשר ודם עלינו לטובה כי הלכנו אל המלך בכפר פיישי להתנפל לפני רגליו על דבר זה. וכראותינו כי הקדימנו לשלום ואמרנו לו כי היינו רוצים לדבר עמו בחשאי וענה לנו אל תדברו כי אם בקול רם וקרא הוא בעצמו לכל משרתיו העומדים במגדול ואמר להם שמעו כולם מה עשה השילטון טיבלט שיהיה עקור הוא וכל זרעו בשנה הזאת אם עשה ביושר או טוב ואם עשה שלא כדין יבא על גופו כי גם אני ירא ממנו על מה שעשה ועתה היהודים שבארצי אין להם לירא על מה שעשה הצורר בממשלתו כי גם אותם שבכפר פונטייא ועל אותם שבכרך יינבילא הכריזו האומרת עליהם שעשו דבר זה והביאו הדבר לפני ולא נמצא דבר אמת מעולם. והמלך היה מספר לפני היהודים ממעשה ריירט[b] שעשו קֲדֵשׁ[c] בפריש שהיה הבל כך דבר זה ועתה היו יודעים כל היהודים שבארצי כי אינני חושש בדבר זה כי אפילו מצאו[d] הגוים גוי הרוג בעיר או בשדה לא אומר ליהודים שום דבר בשביל כך לכן אל תחושו בדבר הזה ועתה לא נוכל עדיין לילך שם. ועתה ש״ל[e] עשה המלך חותם גלוי לשלוח בכל ארצו להיות היהודים שלימים ושקטים ולכל הפקידים שהיו נוהגים כבוד ביהודים ולכל ישראל לשמור גופם וממונם יותר ממה שעשו עד הנה והרבה יותר ממה שכתבנו לכם. שבח והודאה למלך הגדול:

את הגלוי אבאר אל הרב ר׳ יום טוב לגלות לרבינו הקדוש בכתב אמת להודות לצור ישעינו אשר הטה לב המלך לטוב עלינו כי כאשר שמע הדבר הרעה הזה משתומם כשעה חדא ואומר למלכה היום נגע ושיבר אחיך העטרה שלי כי מזהרים אנחנו מאת הקדושים לשמור גופם וממונם כאישון עין. וירע בעיניו את אשר עשה כאשר הראה לכל ושאלו לו השרים אם יעשו כן משנאינו וענה לא נכון לעשות כן אפס ברוחי אליהם לכבדם פי שנים יותר מבתחילה וחתם חתמו בכל ארצו אל הפקידים לשמור את היהודים גופם וממונם כבבת עין:

ואתמול באתי אל ההגמון משינץ לדבר ולהוציא האסורים מבית הסוהר אשר תחת אחיו השלטון הרשע והאנוסים בני חסידי והשחדתי על ק״ב ליטרין וק׳ ליטרין אל השלטון וכבר נתתי לו ערבים ויחתום לו להוציאם ממסגר והנערים שנאנסו ושאל להם לשוב אל יי או יבואו ביד רמה וכל השבוים

---

a) *Bildet in der Hds. als Ueberschrift eine besondere Zeile.* b) *So.* c) *So.* d) *Hds.* נבצאו.
e) = שבח לאל.

יצאו מתחת יד הרשע בלבושיהם ולא יותר כי עיכב את כל אשר להם חובות וממון וגם יחתום כל הטוב אשר נוכל לדבר שלא יעלילו על ישראל עוד על לא דבר כאלה כל אלה עשה לנו יי: ומן המפתיחות של בית הכנסת דיברו שקר וכזב ולא היה דבר אבל אמת כי השלטון אמר אל יוסף הכהן שמעתי כי היהודים מקללים אותי וענה הכהן ואומר אדוני אל תאמין שלא עלה על לב איש ומי אשר מלאו לבו לעשות כן אל יאמן אדונינו וחמתו שככה וצורינו ישמר אותנו מכף הצורר ומכף כל אויבינו ויוציאנו לאורה אמן כן יעשה יי:

וזה אשר כתבנו אחינו שבפריש ואין כתבם בידינו כי נשתלח למקום אחר וזכרון דברים כתבתי. בבא המלך מפלנדרש יצאו לקראתו קציני פריש ושאר מקומות אמרו לעבדי המלך לדבר אל המלך אמרו להם באו. ויהי כראותם המלך הקדים להם שלום והם השיבו שלום ושמחו בלבבם אמרו לו אדונינו המלך רוצים אנו לדבר בסתר אומר לא בסתר אדבר עמכם אך בגלוי אני אומר כי חטא טיבלש[a] בנפשו וקשה מאוד בעיני ומתיירא אני ממנו ואיני מאמין מהם שהרגו שום גוי מעולם לא בפנטייא ריירט שעשאוהו קדש ולא זה של טיבלט אל תפחדו כי אוסיף על כבודכם כבוד. והעביר קול בכל מלכותו לכבד את היהודים כפלים ממה שעשו קודם לכן ולשמור גופם וממונם יותר מקודם. והחבר ר׳ נתן ב״ר׳ משולם הרב מחזר עליך שוחד לחתם לקבורה ולפדות התפושים במאתים ועשרים לטרין אולי יוכל. ושלטון היינרך אחי הרשע מצטער בדבר ואומר לא מצאנו[b] בתורת היהודים שמותר להרוג גוי ואתמול יצא קול בערב הפסח באשפנראי ולא האמנתי. ומכל מקום נתנו לטרין להשבית ולהפסיד הקול ואנחנו קטני טורייש גזרנו על עצמינו ועל ישובינו שלא לקרא לחופה רק בני עירו ואם אין שם מניין ישלימו מוסיף ממקום אחר ועוד אסרנו עצמינו ממלבוש של אדרת משי עד ג׳ שנים לא איש ולא אשה וקבלנו עלינו אנחנו האנשים תענית שיני וחמישי עד הכסא וכן תקבעו לו בכל ארץ לותיר אולי ישמע הצור בקולכם ויעשה עמנו כבדל נפלאותיו להודיע לכל כי בעבור דמם של החסידים הוא ודבר זה תמחקו מכתבי פן יראה למשומדים ולממסורים וצור ישראל יבשרכם בשורות טובות ודברי שלום: אהבת צדק ושנאת רשע חשוק האמת נטוש הקושר ישר לשון דבקת טעם ופרישות ועם:

---

a) *So.* b) *Hds.* מצינו.

II.

Bericht des Elieser bar Nathan.

ויהי בשנת ארבעת[a] אלפים ושמונה מאות וחמשים ושש לבריאת[b] עולם שנת[c] אלף ועשרים ושמונה לגלותנו[d] באחת עשרה שנה למחזור רנ"ו[e] אשר קוינו לישועה ולנחמה כנבואת ירמיה הנביא רנ"ו ליעקב שמחה וגו' ונהפך *הוא ליגון ואנחה לבכי ולצוחה[f] מצאונו צרות *רבות ורעות[g] אשר לא היתה במלכות זה מיום[h] הוסדה ועד עתה. כל[i] הצרות *האמורות בכל התוכחות הכתובות בכ"ד ספרים כתוב ולא כתוב[k] עבר עלינו ועל[l] נפשנו על בנינו ועל בנותינו *על זקנינו[m] ועל בחורינו[n] על עבדינו ואמהותינו[o] *מגדולינו עד קטנינו[p] עברה הצרה הגדולה אשר קמו עזי פנים עם לועז גוי המר והנמהר[q] צרפתים ואשכנזים[r] מכל *צד ופנה[s]. ויתנו לבם ללכת אל עיר הקדש[t] לבקש[u] שם קבר תרפותם[v] ולגרש משם הישמעאלים ולכבוש הארץ לידם *ושמו אותותם אותות[w]. וישימו[x] על מלבושם סימן[y] שלהם שתי וערב כל איש ואשה אשר נשאם לבם ללכת שם עד כי[z] רבו[aa] מארבה[bb] אנשים ונשים וטף[cc]. ועליהם נאמר מלך אין לארבה וגו':

ויהי בעברם דרך העיירות אשר שם יהודים אמרו בלבם[dd] הנה *אנו הולכים לבקש תרפותנו[ee] ולנקום נקמתו[ff] מן הישמעאלים הנה היהודים *אשר

---

a) *O.* ארבעה. b) *S.* לבריאות. c) *S.* והוא שנת. d) *S.* לחורבן בית מקדשינו ת'ו'ב'ב'. e) *S. fügt hinzu* ללבנה; *O.* ר"ט. f) *S.* השבתה לאבל ומניחה לאנחה ודינה לקינה כי. g) *S.* ורעות רבות. h) *O.* למן היום. i) *In B geht noch vorher* יבא על נפשנו. k) *S.* האמורות בתוכחת הכתובת בכל ספרי התורה וכ"ד ספרי קודש. l) *S. hier, wie weiter unten* על. m) *Fehlt hier in S.* n) *S. fügt hinzu* על בתולותינו על נשינו ועל טפינו על זקנינו על זרעינו על דורותינו. o) *S.* על אמהותינו על חכמינו על מנהיגינו. p) *B.* מקטנינו ועד גדולינו. q) *S.* נמהר. r) *S.* אשכנזים. s) *S.* עבר; *O.* ומכל עבר פנה. t) *O. fügt hinzu* אשר; *S.* ירושלם ת'ו'ב'ב'. u) *S.* ללכדה ולבקש. v) *B.* תרפותם: *S.* משיחם. w) *o. fügt hinzu* ויסכנו על ידי עצמם. x) *B.* וישמנו עצמם. y) *B.* כי רע. z) *B.* ערבי. aa) *B.* רבי. bb) *O.* מהארבה. cc) *S.* ישבו אותתם אותת כל מי שמלא לבו הן איש או אשה ללכת שמה שם שתי וערב אדום על מלבושי ויתקבצו עם רב כארבה לרוב. dd) *S.* לנפשם. ee) *B.* חרפתינו. ff) *B.* נקמתינו: *S.* אנחנו עולים לנקום נקמת משיחנו.

הרגוהו וצלבוהו[a] נקמה מהם[b] תחלה[c] ונכחידם מגוי ולא יזכר שם ישראל עוד או יהיו כמונו *ויודו ביחוס הומה[d]. וכששמעו[e] כן הקהלות נפלה עליהם פחד ורעדה חיל כיולדה ותפשו בידם[f] אומנות אבותם[g] תפלה צדקה ותשובה[h] וגזרו צומות[i] מפוזרים וגם רצופים שלשת ימים לילה ויום. ויצעקו אל ה' בצר להם וסתם תפלתם ויסך בענן מעבור תפלה כי היתה גזרה מביום פקדי *וזה הדור[k] נבחר לו למנה *להיות לו לפניו כי היה בהם[l] כח וגבורה לעמוד בהיכלו ולעשות דברו ולקדש שמו הגדול בעולמו. ועליהם אמר דוד ברכו ה' מלאכיו[m] גבורי כח עושי דברו[n]:

ואותה[o] שנה אירע פסח[p] בחמישי בשבת[q] וחדש אייר יום ששי לשבת[r] ובשמונה באייר ביום שבת[s] קמו האויבים על קהל שפירא[t] והרגו בהם עשר נפשות קדושות אשר קדשו את בוראם תחלה ביום *שבת קדש[u] ולא אבו להצחן בצחנתם. ושם היתה אשה אחת חסידה ושחטה עצמה על קדוש השם והיא היתה ראשונה לשוחטים ונשחטים *אשר בכל[v] הקהלות והנשארים נוצלו על ידי ההגמון בלא[w] צחן. ועל אלו החסידים אשא[x] קינה:

אלו[y] עדה המיוחדה[z] אשר יחדה[aa] צירה בהרוגי מלכות עשרה:
לב אחד ושכם אחד תפקידנה[bb] נוטרה[cc] ופשטה צוארה:
יפיפית[dd] בעליונים *ובתחתונים אגודה[ee] שפי"רא[ff] נחלה שפרה:
עדת עלצון תמיד לרצון מעותדה[gg] לכפרה לכרמים נוטרה:
זוג קודש בזיו חודש בכבודה נתחברה בספר[hh] החיים להתאמרה[ii]:
רשומה וגם[kk] חתומה עטרה[ll] צרורה[mm] עם המלך גורה[nn]:
כאמור[oo] עם המלך במלאכתו[pp] וגו'.

וביום כ"ג באייר קמו זאבי ערבות על קהל וורמישא[qq] ומקצת הקהל היו בבתיהם ומקצתן היו בחדרי[rr] ההגמון. ויקומו האויבים והצוררים[ss] על היהודים[tt] שהיו בבתיהם ויטרדום[uu] ויהרגום אנשים נשים וטף ונער וזקן. ויהרסו הבתים ויפילו המדרגות וישללו שלל ויבוזו בז ויקחו את התורה[vv] הקדושה וירמסוה בטיט חוצות ויקרעוה ויתעוללו בה ויבזו אותה ויתלוצצו

---

a) *O. fügt hinzu* הנה; *S.* היתה ידם כי בראשונה להמיתו ולצלבו. b) *S.* מהן. c) *S. fügt hinzu* לאמר לכו. d) *S.* לעם אחד. e) *S.* ובכשמעו. f) *Fehlt in S.* g) *S.* אבותיהם. h) *S.* תשובה תפלה וצדקה. i) *S.* צומת. k) *S.* והדור הזה היה. l) *S.* לעמוד לשרת לפניו כי גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שיש בהן. m) *O.* כל מלאכיו. n) *S. fügt hinzu* וכבר מפורש בקרובי אקדש וגו'. o) *S.* ואותו. p) *O.* הפסח. q) *So.* r) *Fehlt in B; O.* ושבת. s) *S. fügt hinzu* קודש. t) *S.* שפי"רא; *in B. am Rande* שפיא"ר. u) *S.* השבת. v) *S.* שבכל. w) *S.* בלי. x) *O.* אשית. y) *O.* אלי. z) *S.* מיוחדה. aa) *S.* יחדיו. bb) *S. B.* תעקדנה. cc) *O.* עטורה. dd) *S.* יפיפיות. ee) *B.* ובתחתוני אגו"א; *S.* אגודת. ff) *Hier so in allen Hds.* gg) *S. B.* כעיטרה. hh) *S. B.* בצרור. ii) *S. B.* להתאצרה. kk) *S.* גם. ll) *O.* פטורה; *S.* ענודה. mm) *O.* שמרה. nn) *S.* גררה. oo) *O.* כאמ'; *o.* כאחד. pp) *S. B.* כמלאכה. qq) *S. B.* וירמיישא. rr) *B.* בחדר; *S.* בחצר. ss) *Fehlt in S.* tt) *S.* אותן היהודים. uu) *O.* וישדדום. vv) *S.* ספר התורה.

וישחקו[a] ויאבלו את ישראל בכל פה ויאמרו אך זה היום שקוינוהו מצאנו ראינו. ולא השאירו מהם זולתי *מעט מוער[b] אשר עשו בהם כרצונם אנסו הטבילו במי צחנתם בעל כרחם שסופן מוכיח על תחלתן שלסוף[c] לא חשבו את יראתם כ״א[d] לטיט ולצואה. *הנהרגים קדשו[e] את השם לעין כל העולם יפשטו צוארם להתיז על שם יוצרם וגם שחטו עצמם איש את רעהו ואיש את קרובו אשתו[f] ובניו וגם[g] חתנים וכלות ונשים רחמניות שחטו את יחידיהם[h] והכל בלב שלם[i] קבלו דין שמים עליהם. ובהשלמת נפשם[k] לקונם הכל[l] היו צועקים שמע ישראל יי אלהינו יי אחד: ויהי לשבעת הימים ביום[m] ר״ח סיון יום ביאת ישראל לסיני[n] *לקבל את התורה[o] הוחרדו *אותם אשר היו בחדרי[p] ההגמון ועשו בהם האויבים כאשר עשו בראשונים[q] ויתעללו בהם ויתנום לחרב. והם נתחזקו במעשה אחיהם אשר קדשו שם בוראם והוסיפו[r] לקדשו וישלחו יד בעצמם אם על בנים רטושה *ואב על בנים נפל[s] ונשחט[t] עליהם. והאויבים[u] הערימום ויסחבום סחוב והשלך[v] ימעט החיו גם ביום החדש. ובשמונה מאות היו מספר ההרוגים אשר נהרגו *באלו שני הימים על קידוש השם[w] וכלם נתנו לקבורה ועליהם בבירור[x] מקונן ירמיה האמונים עלי תולע חבקו אשפתות. *ואז עמד[y] בחור אחד ישמו[z] שמחה הכהן בשראה שמוליכין אותו[aa] לבית תרפותם[bb] שתק עד ביאו לשם. ויהי בבואו שמה[cc] הוציא סכין מבית יד שלו והרג בו שר אחד נכרו של ההגמון ומיד *עשו מגופו[dd] חתיכות[ee] ועליו ועל כיוצא בו[ff] נאמר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו. ועל אלו הצדיקים אתאונן[gg] קינים *נהי והי[hh]:

אקונן ואספדה[ii] ואלילה עלי כנסת[kk] מהוללה[ll] עלי לבי יללה כי מבתי נחלה:

לבשה[mm] חרדה פליטה שדודה[nn] מראשותיכם[oo] כי ירדה עטרת זהב גדולה:

ידידים ורעים אבלו מרעים שבני הרעים הנוגעים בנחלה:

על אלה גועה כי הייתי זוועה ועיני מקור דמעה ואבכה יומם ולילה:

*זעקת שבר אגבר כי באו בנים עד משבר שבר על שבר נחרצה וכלה[pp]:

---

a) *S. fügt hinzu* בה. b) *S.* מתי כספר. c) *O.* שלבסוף. d) *Dem Sinne nach ergänzt, fehlt in allen Hds. Um den Zusammenhang herzustellen hat bereits Meseritzer 1847 in der zu Amsterdam aufbewahrten Abschrift* כ״א *hinzugefügt.* e) *S.* וקדשו. f) *S. B.* איש. g) *Fehlt in S.* h) *S.* בני יחידיהם. i) *S.* אחד ושלם; *B.* שלים. k) *S. B.* נפש. l) *O.* והכל. m) *S. fügt hinzu* הא׳ בשבת. n) *S.* להר סיני. o) *Fehlt in S.* p) *S.* איתן שהיו בחצר: *In B. fehlt* היו. q) *S.* בהראשונים; *B. fügt hinzu* אשר בבתיהם. r) *S.* והם הוסיפו; *B.* וויסיפו גם הם. s) *O.* (*o.* נפלה) ואם על בנים נפל. t) *O.* נשחט; *B.* בן נשחטו. u) *O.* הפריצים. v) *S.* להשלך. w) *S.* על קידוש השם באלו שני הימים. x) *Fehlt in B.* y) *S.* ושם היה. z) *S.* כשמו. aa) *O.* אותם. bb) *S.* תפילותיהן; *B.* חרפותם. cc) *S.* לשם. dd) *S.* עשאו: *B.* עשו גופו. ee) *S.* חתיכות חתיכות. ff) *B.* בהן. gg) *O.* נתאונן. hh) *S.* והי ונהי. ii) *S. B.* ואספדה. kk) *B.* כניסה. ll) *O.* המהוללה. mm) *O. S. B.* לבשו. nn) *S.* שודדה. oo) *B.* מראשותיהם. pp) *Die ganze mit* זעקת *beginnende Zeile fehlt in B.*

רחצו והזכו לעומיך במקבלי סיני נואמיך[a] קוראי ה'[b] שמך[c] לקול המולה:

ברבים בכל[d] פלך קדשו אלהים המלך **נתונים** בהיכל מלך[e] בשמחה וגילה:

חוזק זכותם וגם[f] צדקתם יעמוד לשאריתם עד עולם סלה:

ויהי ביום השלישי שלישי *בחודש סיון[g] יום *קידוש ופרישה[h] לישראל[i] במתן תורה הופרשו[k] קהל מגנצא חסידי עליון בקדושה ובטהרה והוקדשו לעלות אל האלהים כולם יחד *קטנים וגדלים[l] כי היו נעימים בחייהם ובמותם לא נפרדו. כי[m] כולם היו בחצר ההגמון ויקומו עליהם האויבים ויהרגו בזדון טף ונשים ונער וזקן ביום אחד גוי עז פנים אשר לא ישא פנים לזקן ונער לא יחון על עוללים וינקים לא חמלו על מעוברות[n] מלאות ימים לא רוחמו עד לא הותירו שריד ופליט כי אם כבתיבת[o] נער שנים ושלשה גרגרים כי כולם נתאוו[p] לקדש שם שמים[q] וגם בבוא האויב צעקו כולם *בקול גדול לב אחד ופה אחד[r] שמע ישראל וגו'. וגם מקצת הזקנים והחסידים[s] נתעטפו בטליתות המצוייצות[t] וישבו להם בתוך החצר[u] של ההגמון מהר לעשות רצון יוצרם ולא רצו לברוח *החוצה להחיות חיי שעה[v] כי מאהבה קבלו עליהם דין שמים. וישליכו עליהם האויבים *חנית וחצים[w] ולא חששו[x] לנוס. וגם[y] הגרו נשים בעוז מתניהם וישחטו בניהם ובנותיהם וגם עצמן וגם אנשים רוה[z] לבב[aa] אמצו[bb] כח וישחטו נשיהם ובניהם[cc] וטפם הרכה והענוגה שחטה ילד שעשועה. לזאת וכזאת תצילנה אזנים[dd] כי מי שמע כזאת ומי ראה[ee] *האם היו[ff] אלף עקידות[gg] ביום אחד על אחת הרעיש העולם אשר נעקדה בהר מור[hh] הן אראלים[ii] צעקו חוצה מלאכי[kk] שלום מר יבכיון ושמים לא קדרו וכוכבים לא[ll] אספו נגהם וצר ואור למה[mm] לא השכו אשר היו אלף ושלש מאות נפשות קדושות נהרגים ביום אחד ומהם כמה עוללים ויונקים שלא חטאו ושלא פשעו ונפשות אביונים נקיים[nn] העל אלה תתאפק יי. וששים[oo] נפשות נצולו בו ביום בבית האוצר[pp] של ההום[qq] והוליכם ההגמון לכפרים שקורין רינקווא כדי להצילם *וגם לשם נקבצו[rr] האויבים עליהם והרגו[ss] כולם כי בעוונותינו ניתן רשות למשחית

---

a) *O.* עמיך. b) *Fehlt in S. und B.* c) *O.* בשמך. d) *O.* לכל. e) *B.* המלך. f) *S.* וגבר: *B.* וגבי: g) *S.* בסיון. h) *S.* פרישה. i) *S. fügt hinzu* והגבלה. k) *O.* הופרש. l) *S.* מקטנם ועד גדלם. m) *Fehlt in S. und B.* n) *o.* המעוברת. o) *S.* כבותבת. p) *O.* יתאוו. q) *B.* בוראם. r) *S. B.* לב אחד בקול גדול ופה אחד. s) *O.* החסידים: *S.* וחסידים. t) *S. B.* מצוייצות. u) *S.* חצר. v) *S.* מפני חיי שעה להחיות. w) *S.* חיצים ואבנים; *B.* אבנים וחצים. x) *O. fügt hinzu* להם. y) *O.* ושם. z) *O.* דוה; *o.* רום: *B.* מרי. aa) *o.* לב. bb) *O. B.* אמיצי. cc) *O. fügt hinzu* ובנותיהם. dd) *S.* שתי אזנים; *B. fügt hinzu* שמעות. ee) *S. fügt hinzu* באלה. ff) *Fehlt in S*; *B.* היום. gg) *S. fügt hinzu* ויותר. hh) *O.* המור. ii) *S.* ואראלים. kk) *S.* ומלאכי. ll) *Fehlt in O.* mm) *Fehlt in S.* nn) *S.* יקרים. oo) *B.* ופ'. pp) *O.* החצר. qq) *O.* ההגמון. rr) *O.* נקבצים. ss) *S.* אך שם השיגה הרעה ונהרגו.

לחבל ובכל מקום שברח שם יהודי כדי[a] להציל את נפשו לשם[b] האבן מקיר תזעק[c]. וגם ב׳ חסידים נוצלו בו ביום כי ציחנום[d] בעל כרחם שם אחד מר אורי ושם השני מר יצחק ושתי בנותיו עמו. וגם הם קדשו השם מאוד[e] וקבלו עליהם מיתה משונה אשר לא כתובה בכל התוכחת כי בערב שבועות שחט מר יצחק ב״ר דוד הפרנס שתי בנותיו עמו והצית אש בביתו ומיד הלכו[f] הוא ומר אורי עמו לבית הכנסת לפני ארון הקודש וימותו שם לפני יי כי נשרפו שמה בלב שלם ועליהן ועל כיוצא בהן נאמר זובח תודה יכבדנני[g]: על חסידי מגנצא מספד בתנין אנחיצה:

אוי לי *על שברי נחלה[h] מכתי אמרתי אני. אהלי שודד וכל מיתרי[i] נותקו בניי יצאוני:

לבי לחללי מגנצא המסולאים בפז ושני. לבי עליהם דוי מבליגיתי עלי יגוני:

יושבי יעבץ תרעתים שמעתים סוכתים פסו בעוני. יודעי בינה לעתים דעת ובינה להבינני:

על אלה אני בוכיה ירדו[k] מים עיני. על שבר בת עמי השברתי שמה[l] החזקתני:

זקנים משער שבתו מקשיבים קול להשמיעני. ואת התורה מי יסלסלך הלא פסו הוגיך באזני:

רזי טעמך וקוצוות תלתליך מי יבאר[m] לשנני[n]. ראש אשמורות לילה *פני קונך[o] קומי רני:

בנפש הוגי *אמריך פוגי[p] לך אל תתני:
ריבה נפשי ריבה יי שפטה משפטי ודיני:
נקום נקמתי ונקמת *דם עבדיך[q] יי אדוני:
תמורתם אין חלפין הבטחתני[r] והודעתני:
נקיתי דמם לא נקיתי *ובציון משכוני[s]:

כאמור[t] ונקתי דמם לא נקתי ויי שוכן בציון ונאמר דמם על צחיח הסלע לבלתי הכסות.

והשמועה[u] באה לקלוניא בה׳ בחודש[v] *שהוא ערב[w] שבועות וחרדו לבם עד צאת הנפש ויברחו כל איש ואיש *אל בית[x] מכירו גוי ויהיו שם. למהרת בהיות הבוקר קמו האויבים וישברו הבתים וישללו שלל ויבוזו בו ויהרסו בית הכנסת[y] ויוציאו את ספרי התורות[z] ויתעוללו בהם *ויתנום למרמס[aa] חוצות ביום נתינתה[bb] אשר הרעישה הארץ ועמודיה[cc] יתפלצון

---

a) *Fehlt in S. und B.* b) *S.* למלט על נפשו. c) *S. fügt hinzu* ועוף השמים הקיל יולך למוסרו ליד מבקשי נפשי. d) *S.* יניחנם; *B.* יניחנום. e) *O.* אחד. f) *B.* הלך. g) *B.* יכבדני. h) *S.* עבדי; *B.* על עבדי. i) *O.* יריעותי. k) *O.* יורדה. l) *O.* קדרתי. m) *O.* יבחר. n) *O.* לשננם. o) *Fehlt in S.* p) *O.* פוגת. q) *O.* חסידיך. r) *S. B.* השמעני. s) משכנני. t) *S.* כנאמ׳. u) *S.* והשמיע. v) *o.* לחדש. w) *S.* בערב. x) *o.* בבית. y) *Hds.* ב״ה. z) *S.* תורות. aa) *S.* וירמסם בטיט. bb) *S.* נתינה לארץ. cc) *B.* ועומדיה.

*ועתה קרעוה שרפוה דרסוה זדים עושי הרשעה ובאו בה פריצים וחיללוה[a]. העל אלה לא תפקוד[b] בם ועד אנה[c] תביט בוגדים ותחריש ראה יי והביטה כי הייתי זוללה. ובאותו היום שפכו דם חסיד אחד מר יצחק שמו אשר הוליכוהו לבית תרפותם[d] וירוק ירק בפניו וחירפם וגידפם והוא לא רצה לברוח מביתו כי היה שמח ומרוצה לקבל עליו דין שמים וגם חסידה אחת. והשאר נוצלו בבית מכרם אשר ברחו שם עד אשר הוליכם[e] ההגמון לכפרים שלו ביום עשרה לחודש להצילם וחלקם[f] ונתנם[g] בשבעה כרכים והיו שם עד חודש תמוז מצפים יום יום למות[h] והיו מתענים מדי יום יום. וגם שני ימים של ר״ח תמוז אירע באותה[i] שנה יום ב׳ ויום ג׳[k] *והם התענום[l] רצופים וגם למחרתם[m]:

ובאותו היום באו האויבים המסומנים[n] וגם האחרים באו כמו כן לפי שהיה איד *יחרם[o] ונקבצו[p] לשם לכפר נושא וקדש מר שמואל ב״ר אשר את[q] השם לעיני השמש וגם שני בניו אשר[r] עמו. לאחר *שנהרג הוא ובניו[s] התעוללו בהם *וגררם וירמסום[t] בטיט חוצות ויתלו את בניו על פתח ביתו כדי להתעולל בו. ועתה[u] יי עד מתי תאנף וגו׳ ועד מתי אלהים יחרף צר וגו׳. ועל אלה אני בוכיה עיני עיני יורדה מים:

ועוד קמו האויבים למחרתו והרגו חסידים שבכרך ווִיבלינקהובא[v] וגם קדשו את השם למאד מאד ר׳ לוי ב״ר שמואל ואשתו ובניו וכל בני ביתו ומרת רחל הזקינה אשת ר׳ שלמה[w] הכהן וכל החבורה שהביא עמו לשם אנשים ונשים וטף חתנים וכלות זקנים וזקנות אשר שחטו עצמם ופשטו צוארם להתיז[x] על קדוש השם[y] בתוך אגמי מים אשר סביבות בכרך. ושם היה חסיד אחד זקן ומלא ימים ורבינו שמואל ב״ר[z] יחיאל שמו והיה לו בן יחיד בחור נאה ומראהו כלבנון וברח עם אביו לתוך המים ופשט צוארו לשחיטה לפני אביו בתוך המים ובירך אביו עליו[aa] על השחיטה והבן עונה אמן וכל העומדים סביבם[bb] ענו בקול רם שמע ישראל יי אלהינו יי אחד. ראו כל באי עולם כמה[cc] גדול כח הבן שבלי עקוד נשחט וכמה גדול כח האב שלא נכמרו רחמיו *על בחור נעים[dd] ויפה כמוהו ומי ישמע ולא יתמה[ee] נעקד ועקוד דעתם שוה כאחד[ff] להחנק ועליהם ועל כיוצא בהן נאמר זובח תודה יכבדנני. אמנם מה עשה האב הזקן: והיה[gg] עמהם בחור אחד ירא שמים שמש הכנסת ומנחם שמו ואמר לו הזקן הנה מנחם הגיבור קח

---

a) B. ועתה קרעום שרפום הדסום; S. ובאו בה פריצים ויחללוה ויקרעה והדסוה ושרפוה וחללוה. b) S. תבגוד. c) S. אנא. d) S. תפילותיהן; B. תרפותם. e) S. B. fügen hinzu שם. f) B. וסלקם. g) o. מחנם. h) S. למיתה. i) B. באותו. k) S. היום כימי ב׳ ג׳; l) S. גם התענו; B. התענו. m) S. B. למחרתו. n) o. המסואבים. o) S. יחר׳. p) B. נתקבצו. q) Fehlt in O; B. אשר; r) Fehlt in S. s) S. הריגתם. t) S. וגררוה׳ וידמסון. B. וגררוה וידמסוהו. u) B. ואתה. v) O. הווא . . . w) O. שמואל. x) S. fügt hinzu ראשם. y) Hds. שם; S. שם המיוחד. z) S. ב״רבי. aa) Fehlt in S. bb) o. סביביו; S. B. גם סביבם. cc) S. כי. dd) S. על בן יחיד בחיר נחמד ונעים. ee) O. ידבע. ff) o. פ״א = פה אחד; fehlt in S. und B. gg) S. היה.

הרבי ושחוט אותי על בני החסיד. והבחור נתאמץ[a] ולקח החרב ושחט החסיד הזקן על בנו ויפול גם הוא מר[b] מנחם על החרב וימת גם הוא שם. ככה קדשו אלו הצדיקים את שם יוצרם ורבים היו אשר ככה עשו וקדשו שם שמים לעין כל אבל עין ראתה ותעידהו לכן[c] אוזן שמעה ותאשרהו. וגם מהם טבעו במים עצמם ולא נשאר מהם[d] כי אם שלשה גרגרים:

ובשלישי בחודש נהרגו חסידי כרך אילנרא[e] ולא נשארו מהם[f] כי אם מתי מעט וגם הם קדשו *את השם[g] למאד[h]. וגם חסיד אחד היה לשם ור' יצחק הלוי שמו ויסרוהו ביסורים קשים וציחנוהו בעל כרחו כי מן המכות אשר הוכה לא היה יודע עד מה וכשעמד על דעתו הזר בעוד שלשת ימים לקלונייא[i] והלך לביתו ושהה[k] שעה אחת[l] והלך לנהר רינוס וטבע עצמו בנהר ועליו ועל ביוצא בו[m] נאמר מבשן[n] אשיב ממצולות ים:

וברביעי בחודש[o] הוא היה[p] ערב שבת נוסדו האויבים יחד *על קדושי אילינדרא[q] *ליסרם ביסורים[r] עד יאותו לצחנתם. ונודע להם הדבר ויאספו כלם *אל חדר[s] אחד ויתוודו[t] לפני בוראם ויתנדבו החסידים לשחוט את כלם כי שם היו באותו כרך *כנגד ג'[u] מאות נפשות. ואלה שמות החסידים אשר נדבו לשחוט ר' גרשם ומר יהודה[v] ב'ר' אברהם ואחיו מר יוסף י' יהודה הלוי[w] בן רבינו שמואל ור' פטר ויחזיקו בחרבותם ויסגרו הדלתות בעדם[x] וישחטו את כלם ואח"כ שחט ר' פטר את ארבעתם ויעל גם הוא על מגדל אחד[y] ויפיל[z] את עצמו לארץ[aa] וימת[bb] לפני יי: מכל הנפשות הללו[cc] לא נשארו כי אם שני בחורים ושני תינוקות וגם הם היו שחוטים[dd] בגרגרת וחיו:

ויגע הדבר באותו היום עצמו אל חסידי[ee] זנטא אשר קמו עליהם בשעה שקידש היום והרגום. ומקצת[ff] החסידים[gg] היו שם אשר קדשו היום[hh] בשעה *שהיו הורגים בהם[ii] כי באשר יגיל *איש מוצא[kk] שלל[ll] כן היו ששים ושמחים[mm] לעבוד[nn] אלהינו ולקדש שמו וקדשו גם הם[oo] בעקידות. וגם חסיד אחד היה לשם ורבי[pp] מצרפת שמו ואמר לכל כך עושים במקומינו. חפר חפירה ובירך על השחיטה ושחט עצמו וימת לפני יי והכל

---

a) *S.* התאמין. b) *Fehlt in B.* c) *Fehlt in o.* d) *O.* כהם. e) *S. und B. hier* אילינדא; *o. hier* אולנדא. f) *Fehlt in S.* g) *B.* השם. h) *S.* מאד. i) *So.* k) *S. fügt hinzu* שם. l) *Fehlt in B.; o.* שעה א' ושהה. m) *B.* בהן. n) *Fehlt in B.* o) לחדש. p) *Fehlt in S.* q) *Fehlt in S.* r) *B.* לייסורין בייסורין; *S. fügt hinzu* קשים, *mit folgendem, von derselben Hand herübergeschriebenen* קהל אילינדא. s) *B.* אל חור; *S.* לחור. t) *S. B.* ויהוודו. u) *S.* כשלש; *B.* ג'. v) *Hier und weiter S.* יהודא; *B.* יודא. w) *Fehlt in S.* x) *O.* בערב. y) *O.* אחת. z) *S. B.* ויפל. aa) *Fehlt in B.* bb) *S. B.* ומת. cc) *S.* האלו. dd) *B.* שוחטים. ee) *S.* קדושי. ff) *O.* ומקצתן. gg) *S.* חסידים. hh) *S.* ביום. ii) *S.* אשר קדשו נהרגו. kk) *S.* איש במציאות; *B.* ממצא. ll) *S. fügt hinzu* רב. mm) *O.* יתכיבים. nn) *S.* לעבודת. oo) *Fehlt in S. und B.* pp) *In S. stehen nach* רבי *für den ausgelassenen Namen drei Punkte.*

ענו שמע ישראל וגו׳ בקול רם[a] ולא נותר מהם איש זולתי אשר מצאו מגויידים[b] בבקר בין המתים וכולם נתנו לקבורה:

ובשבעה[c] בתמוז קמו האויבים על עם[d] עני ומדוכא שבכרך מיר״א[e] וצרו על העיר עם רב כחול אשר על שפת הים ובא שר העיר ויצא לחוץ כנגדם ובקש מהם להמתין *על השדה חוץ לעיר[f] עד אור[g] הבוקר. וכה דבר להם אולי שאסית[h] היהודים וישמעו אלי לעשות רצוני וייטב הדבר בעיניהם וחזרו להם חשרים לעיר אל היהודים. *ולא נתייאש שר העיר מיד וצוה לקראתם[i] ולהביאם לפניו וכה אמר להם שמעוני היהודים תחלה נדרתי לכם לחסות אתכם אצלי ולהגין עליכם *עד שיהא[k] שום יהודי חי[l] בעולם ותנאי זה התניתי לכם וכך עשיתי וקיימתי ומעכשיו איני *יכול לעשות ולהציל[m] אתכם מכל האומות הללו וראו מה אתם רוצים לעשות ידוע תדעו אם לא תעשו כך וכך העיר תהרס ומוטב לי למסור אתכם בידם[n] עד שלא יבואו עלי במצור להרס המבצר[o]. וענו[p] כולם *למקטון ועד גדול[q] הנה אנחנו מזומנים אנו לפשוט צווארינו למות ביראת בוראינו וביחוד שמו. וכאשר ראה השר[r] שלא יוכל[s] להסיתם מיד יעץ בעצה אחרת והסכים בדעתם להוליכם חוץ לשדה העיר מקום שהיו חונים שם התועים[t] וכשתפשום הניחום לשם[u] ובאו להם לעיר. בחרבות מלאות דם בהמה והיה להראות להם הנה הרגונום. וכל זאת עשו כדי להטיל *עליהם פחד[v] כדי לעשות רצונם *שיטנפום ויצחנום[w] במי צחנתם וכל זאת לא שוה ולא הועיל להם כי אמרו איננו חפצים ביראתכם וכדבר הזה ענו כולם פה אחד. וכאשר ראו שלא הועיל *להם מה שעשו[x] החזירום לעיר ותפשום ונתנום במשמר כל אחד ואחד לבד עד למחר כדי[y] שלא ישלחו יד בעצמם לפי *ששמעו ששלחו יד בעצמם האחירים[z]. ושם היו שתי[aa] חסידות מרת גיינטיל[bb] ומרת רבקה האחת נהפכו עליה צירים חבלי יולדה וילדה בן זכר והאחרת תפסה מרוב פחד ואחוה קדחת והיו שתיהן חולות לשם. וגם נערה אחת יפה עד מאד[cc] היתה[dd] שם[ee] עמהן[ff]. ויהי כאשר ראו כי קמו עליהן האויבים שחטו אותה[gg] הנערה היפה *בת עשר שנים היתה[hh] וגם[ii] תפסו בנער רך[kk] הנולד באותו שבוע וכרכוהו[ll] בעריסתו כי נכמרו רחמיהן אליו

---

a) *S.* בקול רם שמע ישראל יי אלדינו יי אחד. b) *B.* מגויידי׳. c) *O.* ובשעה *mit folgendem, durch drei Ueberpunkte getilgtem* עשר; *o.* ובששה עשר. d) *Fehlt in S.* e) *S. B.* ויירא. f) *Aus S.: O. B.* להם חוץ לשדה העיר. g) *Fehlt in S.* h) *S. B.* אסית. i) *S.* ושר העיר שלח לקרותם. k) *S.* כל זמן שיהיה. l) *S.* בארץ וחי. m) *So in o.; O.* לעשות *mit Tilgungsstrichen versehen; S. B.* אוכל להציל. n) *Fehlt in S. und B.* o) *S. B.* במבצרים. p) *S.* או ענו: *B.* ענו. q) *S.* מקטנם ועד גדולם. r) *Fehlt in S. und B.* s) *O.* היה יכול. t) *S.* המסוכנים בשתי וערב. u) *S. fügt herübergeschrieben hinzu* מקצת׳. v) *S.* פחד עליהם. w) *O.* שיטנפו ויצחנו; *S.* שינצחנום. x) *S.* זה. y) *Fehlt in S. u. B.* z) *S.* שמעו מעשה אשר הקהלות. aa) *S.* שני. bb) *o. und B.* יענטיל; *S.* יינטיל. cc) *S.* למאוד. *In o. fehlt* עד. dd) *O. B.* והיתה. ee) *Fehlt in S.* ff) *S. fügt hinzu* בת עשר שנים. gg) *Fehlt in S.* hh) *Fehlt hier in S.* ii) *S. B.* וכאשר. kk) *S.* הרך. ll) *S.* כרכוהו.

והפילוהו מן המגדל אשר הן בתוכו. וכשראו האויבים שעשו כן באו בעצה עליהם[a]. למחר תפסום בעל כרחם וגררום[b] אל התועים והרגו מקצתם ואותם שהחיו ציתנום[c] בעל כרחם שלא בטובתם ועשו בהם כרצונם. ושם היה[d] חסיד אחד מר שמריה שמו והבטיחו באותו לילה גיזבר ועבדו[e] של הגמון מבירו להוליכו עמו ולהצילו ע״י ממון שנתן לו והוליכם[f] ביער אותו ואשתו *וג׳ בניו[g] עד ט״ו באב *והוליכן ומעבבן[h] לכאן ולכאן בנע ונד ולהצום עד ששלח[i] אחר ממון לבניו לשפירא ושגרו לו בניו זקוק של זהב וכשתפום הממון מיד מסרם והוליכם ליד האויבים לכפר טרמוניא[k]. וכשבא לשם שמחו עליו שמחה גדולה יושבי הכפר כי[l] הכירו אותו ויאותו להן להמתין[m] עד למחר[n] ולעשות כל רצונם ומיד עשו משתה[o] מרוב שמחה והן אכלו עמהן בכשרות ובטהרה ובסכין חדש כי אמרו בעוד שאנו ביראתינו אנו רוצים לעשות כאשר היינו נוהגים עד עתה ולמחר נהיה לעם אחד ושימו אותנו[p] בחדר אחד *עד למחר[q] כי *עייפים אנחנו[r] ויגיעים מטורח הדרך וכן עשו. ויקם[s] בעוד לילה וחירז מתניו ושחט אשתו ובניו וגם *עצמו שחט[t] ונתעלף[u] רוחו ולא מת. ולמחר[v] היו סבורים לבא אל נכון בבקר[w] *כמו שנדר[x] להן ומצאוהו האויבים כך ואמרו לו א׳ע׳פי שעשית מעשים אשר לא יעשו אם תרצה לחזור לטעותנו[y] תנצל ואם לאו נגזור עליך מיתה משונה ונקבור אותך חי עם אותן אשר המתה[z]. והשיב להן חס ושלום לכפור באלהים חיים בשביל *מת פגר מובס[aa]. וכרו הקבר והלך הוא[bb] בעצמו *אל תוך[cc] הקבר והשכיב בניו בשמאלו ואשתו בימינו וזרקו העפר עליו והיו שואלים לו בכל שעה ושעה חזור בך עדיין ולא שמע אליהם להאמין לטומאתם[dd] וכדבר הזה עשו פעמים הרבה שהיו מגלים אותו לראות אם יחזור אם לאו[ee] ולא שמע אליהן. ובאחרונה השליכו[ff] העפר עליו[gg] בבעם ולא השגיחו לצעקתו[hh] וקולו היה נשמע כל היום ההוא והלעיגו ממנו העל אלה תתאפק יי. הנה עברו עלינו כל התוכחות כתוב ולא כתוב ונפשינו נבהלה עד מאד ואתה יי עד מתי תאנף בנו תמשוך בנו אפך לדור ודור:

ובכפר כרפנא עשו ביהודים שבו[ii] *כל רצונם[kk] וציתנום[ll] במי צחנתם ויתעוללו בהם. העל אלה תתאפק יי. וגם דבר זה עשו בכרך גילרא[mm]. היהודים היו לבז ולמשיסה ואין מציל מידם. ועל אלה אני בוכיה עיני

a) *S.* אלידם. b) *S.* וגררו. c) *O. B.* ויתנום; *S.* ויחנום. d) *S. fügt hinzu* זקן. e) *S. B.* עבדו; *O.* טבל. f) *o.* והוליכו. g) *S. B.* ובנין. h) *S.* יהיה מוליכן ומעכבן: *B.* והיו מוליכין ומעכבין. i) *O.* ששלחו. k) *o.* טרמונייא; *S.* טרמינא; *B.* טרמניא. l) *Fehlt in S. und B.* m) *S. fügt hinzu* להן. n) *O. fügt hinzu* לו. o) *Fehlt in allen Hds.* p) *B.* אותם. q) *Fehlt in S.* r) *B.* אנו עייפים. s) *S. fügt hinzu* מר שמריה. t) *S.* שחט את עצמו. u) *O. B.* ונתעלפה; *B.* ונתעלפו. v) *Fehlt in B.*; *S.* והתועים. w) *O. B.* הבקר; *fehlt in S.* x) *S.* כאשר נדר. y) *S.* לאמונתינו. z) *o.* מתו. aa) *o.* טומאתכם. bb) *S.* ר׳ שמריה. cc) *S. B.* בתוך. dd) *S. B.* בנצר נתעב. ee) *Fehlt in S.* ff) *O. fügt hinzu* עליו. gg) *S. B.* אליהם. hh) *S. B.* בצעקתו. ii) *S.* שם. kk) *S. B.* כרצונם. ll) *S.* ציתנן. mm) *B.* גילדא.

יורדה מים. ושני אילנירא[a] הם שהרגו בו קדושי ישראל האחד בכפר אילנירא בצד יולבא[b] והאחר בירך אילנירא באשר הוא שם:

בח׳ באייר נהרגו קדושים שבאשפירא[c]. בכ״ד בו נהרגו קצרת מן הקהל שבווירמיישא[d]. ובר״ח סיון לא השאירו בהם[e] שריד. ובג׳ בסיון נהרגו קהל הקודש שבמגנצא. ובמדינות קולוניא *התחילו בהם להרוג ולטנף מיום עצרת[f] עד ח׳ בתמוז. ובשנת תתנו אירע הגזירה:

על חסידי קלוניא תלבנה בנות ישראל לקונן[g] ולמספד[h] רב וקינה. על קהלה קדושה והגונה חשובה וכל מעשיה באמונה עליה מספד איום[i] אבל בבנות יענה כי מי *זה יעצור[k] במילין על קהל הקדושה נקיה כבת[l] שנה. מעשיהם ישרו בעיני שוכן מעונה בעלי מצות ובעלי צדקה לאין קצב והשבונה. להן[m] קראו איבר[n] לאבל מספד ליודעי[o] קינה וקננו ברחובות ובשוקים[p] אנה ואנה. כי מסורה נפשה ואוחזה ביראת קונה ודמה[q] נמצא קדוש כיין הבא משניר והרמונה וקדשו[r] שם הקדוש[s] שוכן מעונה. לשמע זאת בכוס[t] עגור אצפצף ואהמה כיונה ודמם[u] מלא גויות ברוגז רב בלא הנינה[v]. על קהל הקודש שבקולוניא במספד מר קולי ארים שמסרו עצמם על קדוש השם אנין[w] ואתנודד בכל ערים ואלבש שק ואפר ואשתה מר מי מרים ואלכה נא וארד[x] *לקונן על ההרים[y]. *וכל הנשארים יספדו וידאגו בכל לב[z] על קהלה קדושה יקננו לדור דורים ולנו[aa] תהא הריגתם לסליחה וכיפורים. אשור הייא ונהי נהיה על חסידי קלוניא:

אשא נהי בכי והי על שבר שהיה:
לי מה יקרו[bb] מעי חמרמרו על העיך יה:
יועם זהב ספיר מוצהב שונה[cc] וחשך מראיה:
עורבי מלחמה שעריה ביד רמה מגדלי תושיה:
זאבים טרפים אבלום הדפום נתנום[dd] לשאיה[ee]:
רפסו שאירה בפצע וחבורה ומכה טריה:
בדמעות כלו עיני *נזלו דמע ובכיה[ff]:
רפתה רוהי ואריד בשיחי ואהמה בנהיה:
בנפשות פרחיו *עוללי טפוחיו[gg] הנעקדו לראייה:
ידי נשים רחמניות עקדום בבכיות בעקדת מוריה:

---

a) S. B. hier und weiter אילנדא. b) o. ?אלבא: S. B. אולם. c) S. B. שפיירא.
d) O. שבבריסה; S. בווירמיישא. e) S. בו; B. בם. f) S. התחיל בעצרת להרוג ולטנף.
g) S. בקונן; B. נקונן. h) S. B. במספד. i) O. איחם; B. איים. k) S. יוכל לעצור.
l) S. כבן. m) S. B. על כן. n) S. איבד. o) B. ויודעי. p) S. B. ובשווקים. q) B. יבמה.
r) S. וקדש. s) B. קדוש. t) S. B. רסיס. u) B. ורחם ידין. v) S. הנינא.
w) O. תאנין; S. B. אבנון. x) B. וירדתי. y) S. אל ההרים לקונן. z) S. והנשארי׳ מדאגת לב יספדו בספידים. aa) B. ולן. bb) In B. folgt noch רעי. cc) o. שוכנה; S. שוניה. dd) S. B. נותנים. ee) O. לשנאיהם; B. לשאייה. ff) S. B. נזל וידמע ובכיה.
gg) O. אללי נפוחי.

נפשות נקיים פרשו לחיים אל מקומה בעליה:
תמיד נצחום[a] מן נצחם על מלבוש פורפריא:
נצחם ערוך פורם דרוך בזרועך הנטויה:
כאמור ואבום עמים באפי וגו' ואומר פורה דרכתי וגו'.

וכאשר עשו האויבים באלו הקהלות כך עשו בקהלות אחרות בעיר טריברש[b] ובמיץ[c] וגם ברינשבורק[d] ובפראגא כולם קדשו את השם הקדוש[e] באהבה ובחבה[f] והשלימו[g] עבודתם עדי ערב. והכל היה בזמן אחד *מחדש אייר עד חדש[h] תמוז אשר נתקדשו ונטהרו לעלות אל האלהים. המה היוצרים יושבי נטעים עם המלך במלאכתו יושבים אשר נתנו נפשם עליו והוא *ישיב להם כפעלם וכמעשה ידיהם ימציאם[i]. נפשותם צרורות בצרור החיים בתוך היכל המלך[k] מלובשים כל אחד מהם שמונה בגדים של[l] ענני כבוד *ומוכתר כל אחד ואחד בשני כתרים אחד של אבנים טובות ומרגליות ואחד של זהב פרויים ושמונה בידו ומקלסין אותו ואומרים לך אבול בשמחה לחמך[m] והכל מפורש במדרש[n] מה רב טובך אשר צפנת ליריאיך. וזכותם *יעמוד לנו[o] עד עולם[p] סלה לקרב *זמן הגאולה בעגלא ובזמן קריב אכי"ר[q]:

---

a) *O.* צווחם. b) *S.* נוריברוש; *B.* נוריברש. c) *S. B.* ובווין. d) *S. B.* ברעגנשבורק. e) *Fehlt in S. und B.* f) *Fehlt in S. und B.* g) *O.* והשלמו. h) *S.* מח' אייר עד ח' סיון עד חדש; *B.* בחדש. i) *S.* ישלם לאיש חסיד כמעשהו ואבילם מפרי מעלליהם וכגמול ידם להם ישיב. k) *S.* כלך מלכו של עולם. l) *Fehlt in S.* m) *S.* וגו'. n) *Fehlt in S.* o) *S.* לנו יעמוד. p) *S. fügt hinzu* ועד אמן. q) *S.* הגאולה בזמן קרוב ובעגלה וכ"יר.

III.

Bericht des Mainzer Anonymus.

אתחיל מעשה הגזירות הישנות[a] השם ישמרינו וכל ישראל[b] מיד גזירות:

ויהי בשנת אלף ועשרים ושמונה שנה לחורבן הבית הייתה הרעה הזאת בישראל אשר קמו[c] תחילה השרים והפחות ועם הארץ אשר בארץ צרפת ויועצו ויזמו לעלות ולהגביה כנשר ולהלחם ולפנות דרך ללכת דרך ירושלים עיר הקודש ולבא אל קבר הצלוב פגר מובס אשר לא יועיל ולא יציל כי תוהו הוא ויאמרו איש אל רעיהו הנה אנחנו הולכים בארץ רחוקה הולכנו להלחם עם מלכי ארץ ונפשינו בכפינו להרוג ולשבר[d] כל המלכיות אשר אינם מאמינים בתלוי אף כי היהודים אשר הרגו ותלו אותו. והיו מליזים עלינו מכל צד[e] ומכל פינה ונתייעצו ואמרו לשוב לתורתם התועבה או להשמידם מעולל ועד יונק. וישימו סימן רעה על בגדיהם שתי וערב השרים וגם עמי הארץ וכובעים על ראשם. ובעת אשר שמעו הקהילות אשר בארץ צרפת אחזום[f] רתת[g] וחיל ורעדה אומנות אבותם כתבו כתבים ושלחו שלוחים לכל הקהילות אשר סביב נהר רינוס לצום ולישב בתענית ולבקש רחמים עליהם מאת שוכן מרום למלטם מידם. וכשהגיע הכתב לקדושים אשר בארץ המה אנשי השם סודי[h] עולם אשר במגנצא וכתבו להשיב[i] לארץ צרפת וכן כתוב בהן גזרו כל הקהילות צום עשינו את שלנו המקום יצלינו ויציל אתכם מכל צרה וצוקה עליכם אנו יריאים יראה גדולה אבל אנו אין לנו כל כך לירוא אפי' בשמועת[k] האוזן לא שמענו ולא היינו שומעין שנגזרה גזירה ונגעה עלינו חרב עד הנפש:

ובאשר התחילו התועים לבוא בארץ הזאת היו מבקשין מעות לקנות לחם ונתננו להם ודרשנו בעצמינו עבדו[l] את מלך בבל וחיו וכל זה לא הועיל לנו כי

a) *Hds.* הישנים. b) *Hds. stets abgekürzt* ישר'. c) *Hds.* קימו. d) *Hds.* ולשעבד. e) *Hds.* צר. f) *Hds.* אחזן. g) *Hds.* רשת. h) *Hds.* סדו. i) *Hds.* להשי' *am Schlusse der Zeile.* k) *Hds.* בשביעות. l) *Hds.* עברו.

עוונותינו גרמו לנו כי העירונים[a] שבכל עיר שבאו שם התועים התגרו[b] בנו כי גם ידם הייתה עמהם להכרית גפן ושורש בכל הדרך עד ירושלים. ויהי כאשר באו התועים *גדוד אחר גדוד[c] כחיל סנחריב ויאמרו מקצת השרים אשר במלכות זה על מה אנחנו יושבים כך נלך גם אנו עמהם כי כל איש אשר ילך בדרך זה יפנה דרך[d] לעלות לקבר טמאות לצלוב יהיה מתוקן ומזומן לתופתה. ויאספו התועים והם מכל פלך[e] ופלך עד שיהיו לרוב כחול הים וגם השרים ועם הארץ. ויעבירו קול וברנקי[f] וכל איש אשר יהרוג יהודי אחר ימחלו לו כל עוונות. וגם פחת אחד היה ושמו דיטמר אמר שלא ילך ממלכות זה לעולם עד שיהרוג יהודי אחד או ילך לדרכו. ויהי כאשר שמע קהל הקודש במגנצא ויגזרו צום ויצעקו אל יי בחזקה וישימו לילה ויום בצום ולהתענות וגם קנות[g] אמרו שחר ונשף קטנים וגדולים ובכל זאת לא שב אלהינו מחרון אפו מעלינו[h] כי התועים בסימניהם באים ודגליהם[i] לפני בתינו וכשראו[k] אחד[l] ממנו רצו אחריו[m] ידקרוהו[n] ברומח עד שהיינו יראים לפסוע אפי׳ על איסקופתינו:

ויהי ביום ח׳ בחדש אייר[o] ביום שבת התחיל מידת הדין לבוא עלינו שקמו התועים והעירונים תחילה אל אנשי קודש חסידי[p] עליון בשפירא ויתייעצו עליהם לתופשם יחד בבית הכנסת. והוגד[q] להם וקמו להם בבוקר ביום השבת ויתפללו במהרה ויצאו מבית הכנסת. ויהי כאשר ראו שלא נתקיימה עצתם לתופשם יחד ויקומו עליהם ויהרגו מהם י״א נפשות כי משם התחילה הגזירה לקיים מה שנ׳ וממקדשי תחלו. ויהי כשמוע ההגמון יוחן ויבוא[r] בחיל גדול ויעזור[s] הקהל בכל לב והכניסם בחדרים ויצילם מידם ויקח מקצת העירונים ויקצץ את ידם כי חסיד היה באומות ועשה המקום גילגול של זכות הציל[t] על ידו. ועמד שם בפרץ ר׳ משה הפרנס ב״ר׳ יקותיאל ונתן נפשו עליהם על ידו שבו כל האנסים שנשארו הנה והנה במלכות הינריך ועל ידי המלך הביא יוחן ההגמון שארית הקהל שבשפירא אל[u] ערי בצורות שלו ויפן יי עליהם למען שמו הגדול והחביאם[v] ההגמון עד עברו אויבי השם ויהיו שם בצום ובכי ובמספד[w] וקצו בחייהם מאד כי בכל יום ויום קבצו עליהם התועים והאומות ואימבון שחוק *עצמות ועם[x] הארץ לתופשם ולהשמיד אותם. על ידי ר׳ משה הפרנס הצילם ההגמון יחון כי יי מלא לבו להחיותם בלא שוחד כי מאת יי הייתה *לתת לנו[y] שם שאירית ופליטה על ידו:

ויהי כאשר באה השמועה רע לגרמייזא שנהרגו מקצת הקהל שבשפירא ויצעקו אל יי ויבכו בכי גדול ומר כי ראו כי נגזרה[z] גזירה מן השמים ואין מקום לנים לא לפנים ולא לאחור ויתחלקו הקהל לשתי כיתות מקצתם ברחו אצל

a) *Das erste Jod ist zwischen* ע *und* ר *herübergeschrieben.* b) *Hds.* התגרים. c) *Hds.* גדור אחד גדור. d) *In der Hds. herübergeschrieben.* e) *Vorher geht gestrichen* פלג ופלג. f) *So.* g) *Hds.* ענות. h) *So.* i) *Hds.* ורגליהם. k) *Hds.* וכשבאו: *der untere Horizontalstrich des* ב *ist stark verblasst.* l) *Hds.* אחר. m) *Folgt noch einmal* ורצו. n) *Hds.* ידיקרו. o) *Hds.* אדר. p) *Hds.* חסידי. q) *Hds.* והוגיד. r) *Hds.* ויבאו. s) *Hds.* ויעזרו. t) *Hds.* והצלה. u) *Hds.* על. v) *Hds.* וההכיאם. w) *Das* ב *ist zwischen* ו *und* מ *herübergeschrieben.* x) *Hds.* ועצמות עם. y) *Hds.* לנו לתת; *über* לנו *ist* ב, *über* לתת *ist* א *gesetzt. Durch diese Ziffern 1 und 2 ist die Umstellung angedeutet.* z) *Hds.* נגזרה.

ההגמון בטירותיו ומקצתם נשארו בבתיהם[a] כי העירונים הבטיחום על דברי שוא ותרמית כי[b] קנים רצוצים הם להרע ולא להטיב כי ידם הייתה עם התועים להכרית לנו שם ופליטה ואמרו לנו תנחומי הבל לשוא אל תראו מהם כי כל איש אשר יהרוג אחד מכם והיה נפשו תחת נפשכם. ולא נתנו להם מקום לברוח אנה ואנה כי כל ממונם הפקידו הקהל בידם[c] על כן מסרו אותם:

ויהי ביום עשר באייר ביום ראשון הערימו סוד[d] עליהם. ויקח פגר מובס שלהם שהיה נקבר קודם לכן שלשים יום וישאו אותו בתוך העיר ויאמרו[e] ראו מה עשו היהודים בעמיתינו לקחו גוי אחד ושלקוהו במים ושפכו המים בבורות שלנו כדי להמיתינו. ויהי כאשר שמעו התועים והעירונים ויצעקו ויאספו כל חוגר ושולף מגדולם ועד קטנם ויאמרו הנה הגיע העת והעונה עתה[f] לנקום נקמת המסותר[g] בעץ אשר הרגוהו אבותיהם עתה אל ימלט מהם שריד ופליט אפי׳ עולל ויונק שבעריסה. ויבאו ויכו אותם הנשארים בבתיהם בחורים נאים ובתולות נאות ונעמות וזקינים כולום פשטו צווארם[h] וגם משוחררים עבדים ושפחות נהרגו עמהם על קידוש השם נורא ונשגב העולמים ומושל במעלה ובמטה הוא היה ויהי יי צבאות שמו והוא מוכתר בנימוסי בע״ב שמות וברא את התורה ט׳ מאות וע״ד דורות עד שלא נברא העולם וכ״ו דורות משנברא עד משה אב לנביאים ועל ידו נתן התורה הקדושה ובא משה וכתב בה את יי האמירך היום וכו׳. עליו ועל תורתו נהרגו כשוורים ונמשכו בשווקים וברחובות ונמשכו כצאן[i] לטבחה ושכבו ערומים והפשיטו אותם[k] והניחום ערומים. ויהי כאשר ראו הנשארים אחיהם ערומים ובנות ישראל הצנועות ערומות אז שמעו להם באונס גדול כי אמרו להם התועים שלא לעזוב מהן שריד ופליט. ויש מהם שאמרו נעשה רצונם לפי שעה ונלך ונקבר את אחינו ונציל את בנינו מידם כי תפשו הילדים אשר נשארו מתי מעט לאמר אולי יהיו אילו מקויימות בטעותם אך הם לא סרו מאחרי בוראם ולא נטה לבם אחרי הצלוב ודבקו באלהי מרום. וגם שארית הקהל אשר נשארו בחדרי ההגמון שגרו בגדים להלביש את ההרוגים על ידי אותן שהוצלו[l] כי גומלי חסדים היו שם וראשי הקהל נשארו שם ורוב הקהל נוצלו פעם ראשונה ושלחו לאנוסים דברי[m] ניחומים[n] אל תיראו ואל תשימו על לב את אשר עשיתם שאם יצילינו הק״בה מכף אויבינו או נהיה עמכם למות ולחיים אך לא תסורו מאחרי יי[o]:

ויהי בכ״ה באייר ויאמרו התועים והעירונים הנה אילו אשר נשארו בחצר ההגמון ובחדריו גם בהם נעשה נקמה ויתקבצו מכל הכפרים אשר סביבותיהם והתועים והעירונים עמהם ויצורו עליהם וילחמו עמם ויהי שם מלחמה גדולה עד מאד אילו כנגד אילו עד אשר תפשו החדרים אשר היו שם בני ברית קודש. ויהי כראותם המלחמה פנים ואחורי[p] הגזירות מלך מלכי המלכים אז הצדיקו

---

a) *Hds.* בביתיהם. *Vorher geht gestrichen* בביתר. b) *Hds.* וכי. c) *Hds.* עלבידם. d) *Hds.* סור. e) *Hds.* ויואמרו. f) *Hds.* עתיה. g) *Hds.* המסותור. h) *Das zweite Waw ist oben herübergeschrieben.* i) *Hds.* ולצאן. k) *Hds.* אותנו. l) *Hds.* ההוצלו. m) *In der Hds. noch einmal wiederholt.* n) *Vorher geht getsrichen* הנחומין. o) *Hds.* ביי. p) *Hds.* יאחור.

עליהם את הדין ובטחו ביוצרם וזבחו זבחי צדק ויקחו את בניהם וישחטו אותם על ייחוד השם הנכבד והנורא בלב שלם כי שם נהרגו חשובי[a] הקהל. ויהי שם בחור אחד ושמו ר' משולם ב"ר יצחק ויקרא בקול גדול לכל העומדים שם ולמרת[b] צפורה תיומתו שמעו אלי גדולים וקטנים בן זה נתן לי אלהים וילדה אותו צפורה אשתי לעת זקנתה ושמו יצחק עתה אעלהו כאשר עשה אברהם אבינו את יצחק בנו. ותען לו צפורה אדני אדני המתין מעט עדיין אל תשלח ידך אל הנער אשר[c] גדלתי וריביתי והולדתי לעת זקנתי שחט אותי תחילה ואל אראה במות הילד. ויען ויאמר לא אעכב אפי' רגע מי שנתנו לנו הוא יקחהו לחלקו ויושיבו בחיקו של אברהם אבינו ויעקד את יצחק בנו ויקח בידו את המאכלת לשחוט בנו וברך ברכת[d] שחיטה ויען הנער אמן וישחוט את הנער ויקח אשתו הצרחת[e] ויצאו יחד שניהם מן החדרה[f] ויהרגום התועים. העל אלה[g] תתאפק יי ובכל זאת לא שב חרון[h] אפו הגדול מעלינו. ויהי שם בחור אחד ושמו יצחק בן דניאל וישאלוהו לאמר רוצה אתה להמיר אלהותך כעצב נבזה ויאמר חלילה לכפור אותו בו אבטח או אשלים לו את נפשי ויתנו חבל בצווארו[i] וימשכו אותו בכל העיר בטיט החוצות[k] עד בית תרפותם. עדיין הייתה צרורת הנפש בחלדו[l] ויאמרו לו עדיין תוכל להנצל רוצה אתה להמיר וירמוז אותן[m] באצבעו כי לא היה יכול להוציא דבר מפיו כי כבר נחנק לאמר התכו את ראשי[n] ויכרתו את צוארו[o]. ועוד היה שם בחור אחד ושמו ר' שמחה הכהן בן מור' יצחק הכהן ויבקשו ממנו לטנפו במים סרוחים שלהן ויאמרו לו ראה כבר נהרגו כולם ושוכבים ערומים ויען להם הבחור בחכמתו אמלא כל חפצכם אך תוליכוני עמכם להגמון. ויקחו אותו ויוליכוהו[p] בחדר ההגמון ובן אחיו של הגמון היה שם עמהם והתחילו לקרותו בשם נצר ונתעב וינחהו בחדר ההגמון ויוציא הבחור את סכינו ויתרוק בשיניו על השר קרוב של ההגמון כאשר עושה הוגת האריה על טרפו וידין עליו ויתקע בבטנו הסכין ויפול וימת ויפן משם ויתקע עוד שנים עד שנשבר הסכין בידו וינוסו כולם הנה והנה ויהי כאשר ראו כי נשבר הסכין ויעלו עליו ויהרגוהו. שם נהרג הבחור שקידש[q] השם ועשה מה שלא עשו שאר הקהל שהרג ג' ערילים בסכינו. והשאר מסרו נפשם והתענו בכל יום וקודם לכן[r] היו בוכים איש על בני ביתו ועל רעהו עד אשר תשש כחם כי לא יוכלו להלחם כנגדם אבל אמרו גזירת[s] מלך היא נפלה נא ביד יי ונבא ונראה באור הגדול שם נפלו כולם על ייחוד השם. וגם אשה חשובה הייתה שם ושמה מרת מינא טמונה בבית אחד תחת הקרקע מחוץ לעיר ויתקבצו עליה כל אנשי העיר ויאמרו אליה הנה נא אשת חיל

---

a) *Hds.* חשובו. b) *Hds.* ולמ'. c) *Hds.* בנשר. d) *Hds.* ברכה. e) *Hds.* הצרחת: *doch ist am ersten* ת *der untere linke Ansatz leicht radirt, um ein* ח *herzustellen.* f) *Hds.* חחדרה. g) *Hds.* ואלה. h) *Hds.* מחרין. i) *Hds.* בצווא' *am Ende der Zeile.* k) *Hds.* ובחוצות. l) *Hds.* בחלדו. m) *Hds.* אותו. n) *Hds.* ראשו. o) *Hier in der Hds. mit Einem Waw.* p) *Hds.* ויליכוהו. q) *Hds.* שקידוש. r) *In der Hds. hat das Nun einen leichten Ansatz zum* ך. s) *Hds.* וגזירה.

אתה[a] ודעי וראי כי כבר אין אלהים חפץ להצילכם כי שוכבים ערומים בראש כל חוצות ואין מקבר טנפי עצמך ויפלו לפניה ארצה שלא רצו להורגה כי שמה הולכת[b] עד למרחוק כי אצלה היו מצויין כל גדולי עירה ושרי הארץ. ותען ותאמר חלילה לי לכפור באלהי מרום[c] עליו ועל תורתו הקדושה תהרגוני ואל תאחרו יותר.[d] שם נהרגה המהוללת בשערים וכולם נהרגו וקידשו את השם בלב שלם ובנפש חפיצה ושחטו זה את זה כולם באחד בחורים ובתולות וזקינים וזקינות ובן לעוללים שחטו את עצמן על קידוש השם. אלה אשר נקבו בשמות עשו כן והשארית שלא נקבו בשמות על אחת כמה וכמה עשו[e] ועשו שלא ראה אותם יש[f] אדם עליהם ועל יוצא בהם נאמר ממתים ידך יי ממתים מחלד[g] חלקם עין לא ראתה אלהים זולתיך יעשה למחכה לו. ויפלו כולם על יד יי ושם למנוחתם אל מאור הגדול בגן עדן והנה נפשותם צרורה בצרור החיים את יי אלהים שבראם עד עת קץ:

ויהי כאשר שמעו אנשי קודש חסידי עליון קהילה הקדושה אשר במגנצא אשר נהרגו מקצת הקהל משפירא וקהל גרמייזא פעם שנית אז רפתה רוחם ונמס לבם ויהי למים. ויצעקו אל יי ויאמרו אתה יי אלהי ישראל אתה עושה כלה את שארית ישראל איה כל נפלאותיך אשר ספרו לנו אבותינו לאמר הלא ממצרים העליתנו[h] יי ועתה נתשת[i] לתת אותנו ביד האומות להשמידינו. ויתקבצו כל נשיאי ישראל מתוך העדה ויבואו אל ההגמון ולשריו ולעבדיו ויאמרו להם מה נעשה על השמועה ששמענו מאחינו שבשפירא ובגרמייזא שנהרגו. ויאמרו אליהם שמעו לעצתינו ותביאו כל הממון שלכם אל אוצרתינו ואל אוצר ההגמון ואתם נשיכם ובניכם וכל אשר לכם תבניסו בחצר ההגמון ואז תוכלו להנצל מיד התועים. והם עשו ונתנו[k] עיצה זו כדי למוסרינו ולאוספינו ולאחוז אותנו כדגים שנאחזים במצודה רעה. וגם ההגמון קיבץ את שריו ועבדיו שרים גדולים חורי הארץ וקצנים[l] כדי לעזרינו ולהצילינו מן התועים כי תחילה היה רצונו להצילינו ולבסוף החמיץ:

ויהי היום ותבא גויה ותביא עמה אווזא[m] אחת אשר גידלה משהיה אפרוח ויהי האווזא הולך בכל מקום שהנכרית הולכת והיא אומרת לכל עובר ושב ראו שהאווזא הבין מה שאמרתי לילך לתעות ורוצה לילך עמי. אז נתקבצו התועים והעירונים עלינו ויאמרו אלינו איפה ההבטחה[n] שלכם איך תוכלו להנצל ראו כי אילו האותות[o] עושה להם הצלוב. ויבואו כולם בחרבות וברמחים להשמידינו ויבואו קצת מהעירונים ולא הניחום. באותה שעה עמדו בלב אחד והרגו סביב[p] לנהר רינוס עד[q] שהרגו אחד מן התועים ויאמרו כל אלה עשו היהודים וכמעט

---

a) *Fehlt in der Hds.* b) *Hds.* הולכות. c) *Hds.* מקום. d) *In der Hds. folgt noch* ואל כלום. e) *Folgt gestrichen* שלא. f) *Undeutlich in der Hds.* g) *Hds.* וחלך. h) *Hds.* העלנו. i) *Hds.* נתשתה. k) *Hds.* ונתנה. l) *Hds.* וקצצים. m) *So.* n) *Aus der entsprechenden Stelle der Londoner Hds.; unsere Hds.* שהבחה. o) *Aus der Londoner Hds.; unsere Hds.* האומות. p) *Hds.* לסביב. q) *Hds.* על; *das obige aus der Londoner Hds.*

נאספו כולם. וכאשר ראו אנשי הקודש כל אילו וימס לבבם וידברו אתם קשות להתגולל ולהתנפל עלינו. וכששמעו את דבריהם ויאמרו מגדולם ועד קטנם מי יתן מותינו[a] ביד יי שלא נמות ביד אויבי יי לפי שהוא אל רחמן מלך יחיד בעולמו. ויניחו בתיהם שוממין ולבית הכנסת לא באו אלא ביום השבת הוא שבת האחרון סמוך לגזירתינו שנכנסו שם מתי מעט להתפלל ר׳ יהודה ב׳ר׳ יצחק נכנס לשם להתפלל באותו שבת ובכו בכי גדול עד יציאת הנפש כי ראו כי גזירת מלך מלכי המלכים היה. ויהי שם תלמיד וותיק ר׳ ברוך ב׳ר׳ יצחק ויאמר אלינו דעו כי באמת וביושר נגזרה עלינו גזירה ואין אנו יכולין להנצל כי *הלילה שמענו[b] אני וחתני יהודה הנפשות שהיו מתפללין הנה בקול גדול כמו בכי וכאשר שמענו הקול היינו סבורים שמא מחצר ההגמון באו ושבו קצת מן הקהל להתפלל בבית הכנסת בחצי הלילה מתוך צרה ומרירות לב רצנו[c] אל פתח בית הכנסת והיה סגור הקול שמענו אבל לא הבננו[d] כלום ושבנו[e] מפוחדים אל הבית כי הבית סמוך לבית הכנסת. ויהי כאשר שמענו בדברים האילו ונפלנו[f] על פנינו ואמרנו אתה יי[g] האלהים האתה עושה שאירית ישראל כלה. וילכו ויגידו קורותם לאחיהם שבחצר הפחה ובחצר ההגמון ויבכו גם הם בכי גדול:

ויהי בראש[h] חודש סיון ויבא אִימְבָּא הרשע ישתחקו עצמותיו בריהים של ברזל בחיל כבד מחוץ לעיר עם התועים ועם הארץ כי גם הוא אמר רצוני לילך לתעות והוא היה ראש לכל צוררינו על זקן ועל בחור ועל בתולה ועל עולל ועל יונק והולה לא חסה עינו וישם את עם יי כעפר לרוב בחוריהם הרג בחרב הריותיהם בקע ויחנו מחוץ לעיר[i] שני ימים. ויאמרו ראשי הקהל נשגר לו ממון וכתבינו בידו כדי שיכבדוהו הקהילות בדרך אולי יעשה יי בחסדו הגדול כי קודם לכן פיזרו ממונם לתת להגמון ולפחה ולשריו ולעבדיו ולעירונים כנגד ארבע מאות חצאים כדי לעוזרם ולא הועיל להם מאומה כסדום ועמורה לא היינו כי להם נתבקשו[k] עד עשרה כדי להצילם ולנו לא נתבקש לא עשרים ולא עשרה:

ויהי *ביום ג׳[l] בירח סיון באותו יום שאמר משה והיו נכונים לשלושת ימים באותו יום נפלה עטרת ישראל אז נפלו לומדי[m] התורה ובטלו האשבולות ונפלה כבוד התורה השליך משמים ארץ ותפארת ישראל ופסקו יריאי[n] חטא[o] וענווה או בטלו אנשי מעשה וזיו[p] החכמה וטהרה ומשביתי[q] גזירות רעות וזעם של יוצרם ונמעטו נותני צדקה בסתר והחי האמת נעדרת ובטלו הדרשנים ונפלו נשואי פנים ורבו עזי פנים ואהה לאותן כי מיום שחרב בית המקדש שיני לא קמו כמותם ואחריהם[r] לא יהיה כן כי קידשו את השם בכל לבבם ובכל נפשם

---

a) *Hds.* ומי; *Hds.* כמותינו. b) *Aus der Londoner Hds.; fehlt in unserer Hds.* c) *Hds.* רצונו. d) *Hds.* הבבנו. e) *In der Hds. befindet sich über dem* ב *noch ein* כ. f) *Hds.* ונפלו. g) *Von hier ab schreibt die Hds. den Gottesnamen stets mit drei Jod.* h) *Hds.* באשר. i) *Hds.* לעפר. k) *Vorher geht durch vier schräge Ueberstriche getilgt* נש. l) *Hds.* בג׳ ימים. m) *Hds.* ללמדי. n) *Hds.* יראה. o) *Hds.* חט. p) *Hds.* וזין. q) *Hds.* ומשבית. r) *Hds.* ואחריכן.

ובכל מאודם אשריהם. ויהי בחצי היום ויבא אימכא הרשע שחוק עצמות הוא
וכל חילו ויפתחו לו העירונים השער ויאמרו אויבי יי איש אל רעיהו ראו כי
נפתח השער מעצמו כל זאת עושה לנו הצלוב כדי לנקום את דמו מיד היהודים.
ויבואו בדגליהם[a] אל השער התגמון אשר *היו שם[b] בני ברית קודש חיל גדול
כחול אשר על שפת הים וכאשר ראו קדושי יריאי עליון המון הרב בטחו ודבקו
בבוראם ואז לבשו השיריונים[c] וחגרו כלי מלחמתם *גדולים וקטנים[d] ור
קלונימוס ב'ר' משלם בראשם. ושם היה איש חסיד מגדולי הדור רבינו מנחם
בן רבנא ר' דוד הלוי ויאמר כל העדה קידשו את השם הנכבד והנורא בלב
שלם וענו כולם[e] כולכם עשו[f] כמו שעשו[g] בני יעקב אבינו כשביקש לגלות[h] להם
הקץ כשנישתלק ממנו השכינה[i] שמא *יש בי[k] פסול כאברהם אבי אבא או
כיצחק אבי וכאבותינו כענו ואמרו כשקיבלו את התורה בזמן הזה בהר סיני
נעשה ונשמע ויקרא בקול גדול שמע ישראל יי אלהינו יי אחד[l]. ויקרבו כולם אל
השער להלחם עם התועים ועם העירונים וילחמו אילו כנגד אילו אל תוך השער
וגרמו העוונות ונצחום האויבים ולכדו השער וגם אנשי התגמון אשר הבטיחום
לעוזרם[m] הם נסו תחילה כדי להסגירם ביד האויבים כי קנים[n] רצוצים המה.
ויבואו האויבים בתוך החצר וימצאו ר' יצחק ב'ר' משה מכת חרב והרג ואבדן
לבד נ"ג נפשות אשר ברחו עם ר' קלונימוס דרך חדרי התגמון ויצאו אל חדר
ארוך שקורין אותו שינגיר[o] והיו שם. והאויבים נכנסו בתוך החצר בג' בסיון
ביום ג' בשבוע יום חושך ואפילה יום ענן וערפל יגאלוהו[p] חושך וצלמות ואל
ידרשהו[q] אלוה ממעל ואל תופע עליו נהרה שמש וירח למה לא חשכתם את
אורכם וכוכבים שנמשלו ישראל כהם וי"ב מזלות *כמספר שבטי[r] ישראל בני
יעקב איך לא תתעלמו אור שלכם מלהגוה[s] לאויבים[t] שחשבו[u] למחות שם
ישראל. שאלו נא וראו ההיתה עקידה[v] כזאת מרובות מימות אדם הראשון.
כשראו בני ברית קודש כי נגזרה גוירה ונצחום האויבים וצעקו כולם בחורים
וזקינים בתולות ובחורות וילדים ועבדים ושפחות ובכו הם עליהם ועל חייהם
ואמרו נסבול עול יראת הקדושה כי לפי שעה יהרגו אותנו האויבים מיתה
קלה *שבמיתות ארבעה בחרב[w] ונהייה[x] חיים וקיימים נפשותינו בגן עדן
באיספקלריא[y] מאור הגדול לעולמי עד. ואמרו כולם בלב טוב ובנפש חפיצה
סוף אין להרהר אחר מידותיו של הק"בה וברוך[z] שמו שנתן תורתו לנו
וציוה להמית[aa] ולהרוג אותנו על ייחוד שמו הקדוש אשרינו אם נעשה רצונו
ואשרי מי שנהרג ונשחט ושימות על ייחוד שמו לא דיי לו שיזכה לבא

---

a) *Hds.* בדגליהם. b) *Hds.* היושם. c) *Hds.* השיר'. d) *Hds.* גדולם וקטנם. e) *So.*
f) *Hds.* עשה. g) *Hds.* שעשה. h) *Hds.* לעשות לגלות. i) *Hds.* שכינה. k) *Hds.* ישבי.
l) *So.* m) *Hds.* לעוזרם. n) *Hds.* קינים. o) *So.* p) *Hds.* יגדולוהי. q) *Hds.* ידרשוהו.
r) *Hds.* בשבטי כמספר; *zur Aenderung der Stellung befindet sich über* כשבטי *ein* ב, *über* כמספר
ein א. s) *Hds.* מלהכה. t) *Hds.* לאיבים. u) *Hds.* שחשבו. v) *Hds.* עקידה. w) *Hds.*
שבמיתת ארבע היא החרב. x) *Hds.* ונחייה. y) *Hds.* באיס ספקלריא. *Das zweite Wort
ist vom Copisten in zwei Hälften geschrieben. Am Ende der einen Zeile steht* ספק', *am Anfange der
anderen* לריא *(so).* z) *Hds.* ברוך. aa) *In der Hds. folgt noch* כר'.

לעולם הבא וישב במחיצתו של צדיקים יסודי עולם אלא שמתחליף עולם[a] הרשך בעולם של אור ועולם של צרה בעולם של שמחה ועולם עובר בעולם קיים לעד ולנצח. צעקו בקול גדול כולם כאחד סוף אין לנו לעכב כי האויבים באו עלינו במהרה נעשה ונקריב עצמינו לפני אבינו שבשמים כל מי שיש לו מאכלת יבא וישחוט אותנו על קידוש שם המיוחד חי העולמים ואחר כך ידקור[b] עצמו בחרבו בגרונו או בבטנו או ישחוט את עצמו. ויעמדו כולם איש ואשה וישחטו זה לזה והבתולות וכלות והתנים הביטו בעד החלונים[c] וצעקו בקול גדול ואמרו הביטה[d] וראה אלהינו מה אנו עושים על קידוש שמך הגדול בלי להמיר אלהותך בתלוי נצלב נצר נסחב ונתעב ומשוקץ סדורו ממזר ובן הנידה[e] ובן הזימה. נשחטו כולם והלכו דם השחיטה על פני החדרים אשר היו שם בני ברית קודש והיו שוכבים שורות שחוטות יונק עם איש שיבה *ומכר נשים[f] בגרונם כאשר עושין הצאן הנשחטים. העל אלה תתאפק יי וגו׳ ותינקם דם עבדיך השפוך. ראו[g] ההייתה זאת מעולם כי היו דוחקים[h] זה את זה איש את רעהו לאמר אני אקדש תחילה שמו של מלך מלכי המלכים וגם היו[i] הנשים הטהורות מורקות[k] הממון לחוץ כדי לעכבם מעט עד אשר ישחטו ילדיהן[l] וגם ידי נשים רחמניות היו הונקות[m] את בניהן כדי לעשות רצון קונם והיו עונות[n] פני ילדיהן רכים לגוים:

ויהי כאשר באו האויבים אל החדרים ושיברו הדלתות ומצאום מפרפרים מתגוללין עדיין בדם ויקחו את ממונם ויפשיטום ערומים ויכו הנותרים ולא השאירו שריד ופליט. וכן עשו לכל החדרים אשר היו שם בני ישראל ברית קודש[o] רק חדר אחד אשר היה חזק וילחמו עליה האויבים עד הערב. ויהי כאשר ראו הקדושים[p] כי חזקו מהם האויבים ויקומו אנשים ונשים וישחטו הילדים ואחר כך שחטו זה את זה ויש אשר נפל על חרבו וימת ויש אשר שחט בחרבו או בסכינו והנשים צדקניות היו משליכות את האבנים דרך החלונות והאויבים כנגדם לסקלם באבנים והיו מקבלות כל האבנים עד שנעשה כל בשרם ופניהם חתיכות חתיכות והיו מחרפות ומגדפות את התועים בשם התלוי המחולל והמשוקץ בן[q] זנונים על מי אתם בוטחים על פגר מובס ויגשו התועים לשבור הדלת. ושם הייתה אשה חשובה מרת[r] רחל הבחורה בת ר׳ יצחק ב״ר׳ אשר ותאמר אל חבירתה ארבע ילדים לי גם עליהם אל תחוסו[s] פן יבואו הערילים הללו ויתפשום חיים ויהיו מקויימים בטעותם גם בהם תקדשו שם הקודש. ותבא אחת מחברותיה[t] ותיקח את[u] המאכלת ויהי כאשר ראתה המאכלת ותצעק צעקה גדולה ומרה והייתה מכת[v] את פניה וצועק ואומרת איה חסדך יי. ותקח את יצחק בנה הקטן והוא היה נעים מאד

---

a) *Hds.* מעולם. b) *Hds.* ידקיד. c) *Vorher geht in der Hds. gestrichen die richtige Form* החלונית. d) *Vorher geht in der Hds. gestrichen* ראה. e) *In der Hds. über* ני *ein* צ. f) *So.* g) *Hds.* יראו. h) *Hds.* רחוקים. i) *Hds.* שהיו. k) *Hds.* מורקים. l) *Hds.* הוילדהן. m) *Hds.* הונקות. n) *So.* o) *So.* p) *In der Hds. geht am Ende der Zeile noch vorher* החד. q) *Hds.* בני. r) *Hds.* מ׳. s) *Hds.* תחופו. t) *Hds.* מחבירתה. u) *Hds.* א׳. v) *So.*

ותשחט אותו והייתה פורסת בתי ידים שלה בין שני אחים ואמרה לחבירתה חייכי[a] אל תשחטי יצחק לפני אהרן. והנער אהרן כשראה כי נשחט אחיו והיה צועק אמי אמי אל תשחטני והלך לו ונחבא[b] תחת תיבה אחת ותקח את שתי בנותיה בילא ומדרונא[c] וזבחה אותם ליי אלהי צבאות אשר ציונו בלי להמיר יראתו הטהורה ולהיות תמימים עמו. וכאשר[d] השלימה הצדקת שלשה בניה[e] לזבוח לפני בוראינו[f] אז הרימה קולה וקראה לבנה אהרן אהרן איפו[g] אתה גם עליך לא אחוס ולא ארחם ותמשכהו ברגלו מתחת התיבה אשר נחבא שם ותזבחהו[h] לפני אל רם ונישא ותשימם בשתי בתי ידים ב' מיכן וב' מיכן אצל מעיה והיו מפרפרים אצלה עד אשר תפשו התועים את החדר וימצאוה יושבת ומקוננת[i] עליהם. ויאמרו לה הראה[k] לנו את הממון שיש בבתי ידים שלך[l] ויהי כאשר ראו הילדים שחוטים ויכוה ויהרגוה[m] עליהם ועליה נאמר אם על בנים רוטשה והיא מתה עליהם כאשר[n] מתה אותה צדקת על שבעה בניה ועליה נאמר אם הבנים שמחה. והרגו התועים כל אותן שבחדר ויפשיטום ערומים ועדיין היו מתגוללין ומפרכסים בדמם[o] והיו מפשיטים אותם. ראה יי והביטה כי הייתי זוללה. ואחר כך *השליכום מתוך החדרים[p] בעד החלונים ערומים הרי הרים תלי תלים עד שהיו כהר גבוה. ורבים מבני ברית קודש כשהיו נורקים היה בהם חיות עוד ורומזים באצבעותיהם[q] תנו לנו מים ונשתה. כשהיו רואים התועים כן היו שואלים להם רצונכם לטנף עצמיכם והיו מנענים[r] בראשם ומסתכלים לאביהם שבשמים לאמר לא ומראים באצבעותיהם[s] להק'ב'ה והרגום התועים. כל אלה *עשו אשר[t] נקבו בשמות ושאר כל קהל על אחת כמה וכמה ייחדו את שם הקודש ויפלו ביד יי כולם. אז התחילו התועים לחלל בשם התלוי:

וירימו את דיגלם ויבואו אל שאירית הקהל אל' חצר הפחה הוא בורקריבא ויצורו גם עליהם וילחמו בם ויתפשו את מבוא שער החצר ויכו גם הם. ויהי שם איש אחד ושמו מר משה ב'ר' חלבו ויקרא אל בניו ויאמר להם בניי חלבו ושמעון בזו השעה גיהנם פתוח וגן עדן פתוח באיזה מהם רצונכם ליכנס ויענו אליו ויאמרו ליכינו[u] בגן עדן ויפשיטו צוארם ויכום האויבים אב[v] על בנים. וגם ספר תורה הייתה שם בחדר ויבאו התועים בתוך החדר וימצאוה ויקרעוה קרעים קרעים. ויהי[w] כאשר ראו הקדושות והטהורות בנות מלכים[x] כי נקרעה[y] התורה[z] ותקראנה[aa] בקול לבעליהן ראו ראו התורה הקדושה האויבים קורעין אותה. ואמרו כולם האנשים והנשים ביחד אי תורה

---

a) *So.* b) *Hds.* נחבא. c) *Hds.* מדרונא. *In der Hds. folgt noch* כי לא ומדרו נא. d) *Hds.* ובאשה. e) *Hds.* בני'. f) כו דאינן. g) *So.* h) *Hds.* ותזבחוהו. i) *In der Hds. folgt das Wort noch einmal wiederholt.* k) *Hds.* הרי. l) *Hds.* שליך. m) *Hds.* ויהרגו. n) *Hds.* באשה. o) *Hds.* כהם. p) *Hds.* מתוך החדרים והשליכום. q) *Hds.* באצבועתיהם. r) *Das zweite* נ *ist in der Vorl. herübergeschrieben.* s) *Buchstabe* ע *ist in der Vorl. über* ות *nachträglich hinzugefügt.* t) *Hds.* אשר עשו. u) *So.* v) *Hds.* אם. w) *Hds.* מה. x) *Hds.* מליכם. y) *Hds.* נקרע. z) *Hds.* התו'. aa) יתקראו.

הקדושה כלילת יופי מחמד עינינו כשהיינו משתחוים לה בבית הכנסת ונשקנו לה וכבדנו אותה איך עתה נפלה ביד הערילים הטמאים. ויהי כאשר שמעו האנשים את דברי הקדושות ויקנאו קנאה גדולה ליי אלהינו ולתורה הקדושה והחמודה. ויקרא שם בחור ושמו ר׳ דוד בן רבנא מנחם ויאמר אליהם אחיי קרעו בגדיכם על כבוד התורה ויקרעו בגדיהם בציוה[a] מורינו וימצאו תועה בחדר אחד ויקומו כולם האנשים והנשים ויסקלוהו באבנים ויפול וימות. ויהי כאשר ראו העירונים והתועים כי מת וילחמו בם ויעלו על הגג אשר שם בני ברית בבית וישברו את הגג ויורום בחיצים וידקרום[b] ברמחים. ויהי איש אחד ושמו מר יעקב ב״ר סולם והוא לא היה ממשפחת יקרים ואמו לא הייתה מישראל ויקרא בקול לכל הנצבים עליו כל ימי[c] חיי עד עכשיו מבזים אותי עתה אשחוט את עצמי וישחוט את עצמו בשם אשר נקרא אדיר אדירירון הוא שמו יי צבאות. ועוד היה שם איש אחד ושמו מר שמואל הזקן ב״ר מרדכי גם הוא קידש השם ויקח סכינו ויתקעהו בבטנו וישפוך את מעיו ארצה ויקרא לכל הנצבים עליו ויאמר להם ראו אחיי אשר אעשה על קידוש חי העולמים. שם נפל הזקן על ייחוד השם וקידש יראתו:

ויפנו משם התועים והעירונים ויבאו אל תוך העיר אל חצר אחד ושם היה נחבא מר דוד הגבאי ב״ר נתנאל הוא ואשתו ובניו וכל בני ביתו בחצר גלח אחד[d] ויאמר לו הגלח ראה כי לא נשאר בחצר ההגמון ובחצר הפחה שריד ופליט כולם הרוגים ומושלכים ורמוסים[e] ברחובות לבד מעט אשר טינפום עשה אתה כמו כן או תוכל להנצל אתה וממונך וכל בני ביתך מיד התועים. ויען האיש ירא יי הנה[f] לך לך אל התועים ואל העירונים ואמור להם שיבואו אלי כולם. ויהי כשמוע הגלח את דברי מר דוד הגבאי וישמח מאד על דבריו כי אמר כבר נתרצה יהודי חשוב כזה לשמוע בקולינו וירץ לקראתם ויגד להם את דברי הצדיק וישמחו גם הם מאד ויתאספו סביב לבית לאלפים ולרבבות. ויהי כראות הצדיק[g] אותם ובטח ביוצרו ויקרא אליהם ויאמר אי בני זנונים אתם אשר נולד בזנות[h] אתם מאמינים אבל אני מאמין באל חי לעד הדר בשמי מרום בו בטחתי עד היום הזה עד יציאת נפשי יום אתם הורגים אותי נשמתי בגן עדן תהא מונחת באור חיים ואתם יורדים לבאר שחת לדיראון עולם בגיהנם נידונין עם אלוה[i] שלכם שהוא בן הזימה וצלוב. ויהי כאשר שמעו את החסיד[k] ויחר להם מאד וירימו את רגליהם[l] ויחנו סביב לבית והתחילו לקרות ולזעוק בשם התלוי ויעלו אליו ויהרגו אותו ואת אשתו הצדקת ובניו וחתנו וכל בני ביתו[m] ושפחתו כולם נהרגו שם על קדושת השם. שם נפל הצדיק ואנשי ביתו:

---

a) *Hds.* בציוו. b) *Hds.* וירקדום. c) *Hds.* ומי. d) *Hds.* אחר. e) *Hds.* ורמושים. f) *Hds.* הני. g) *Hds.* הצדק. h) *Hds.* בזנו. i) *In der Hds. geht noch vorher ein* א, *das rechts und unten von einer Kreislinie umgeben und in Folge eines links oben befindlichen Ansatzes wahrscheinlich* אל *zu lesen ist.* k) *Zwischen* ח *und* ס *befindet sich in der Hds. ein punktirter Kreis.* l) *Hds.* רגלידם. m) *In der Hds. folgt noch* ומשפחתו.

ויפנו ויבואו אל בית ר׳ שמואל ב׳ר׳ נעמן גם הוא קידש השם הקדוש. ויתקבצו סביבות ביתו כי הוא נשאר מכל הקהל בביתו וישאלו לו[a] ויבקשו לטנפו במים סרוחים וטמאים והשליך בטחונו על בוראו הוא וכל אשר[b] עמו ולא שמעו אליהם ויהרגו כולם וישליכו כולם מן החלונים:

כל אלה עשו אותם אשר פירשנו בשם ושאר הקהל ונשיאי העדה מה עשו ופעלו[c] לייחוד שמו של מלך מלכי המלכים הק״בה *וברוך שמו[d] כר׳ עקיבא וחביריו[e] איני יודע כמה. השם[f] יצילינו מגלות הזה: סליק[g] גזירות הישנות[h].

---

a) In der Hds. folgt noch לאמר. *b) Fehlt in der Hds., ergänzt aus dem Londoner Texte c) Hds.* ופעולו. *d) Hds.* בש. *e) Hds.* חסר בכאן. *Von hier ab befinden sich in der Hds. über allen noch folgenden Worten Schlangenlinien. Ein gleiches ist auch beim Anfange dieses Berichtes (S. 47, Zeile 1 und 2) der Fall. f) Hds.* הש *mit Schlangenlinie. g) In der Hds. über* ס *und* ק *je eine Schlangenlinie, ausserdem unter* ק *ein Sch'wa. h) Hier so. Vgl. den Anfang des Berichtes.*

IV.

Bericht des Ephraim bar Jacob.

אחוך שמע לי[a] ואספרה ענין הגזרה. אכתוב[b] ספר זכירה[c] פקודת מקרה הגזרה[d] רעה וצרה שהוקרה יתר פלטה[e] הנשארה מגזרה הראשונה[f] המרה. ברוך ה׳ נאמרה יען קיימנו לזוכרה ברחמיו ינקמנו במהרה משופכי דמינו לעוברה ויבנה בית הבחירה בציון העירה. תכתב זאת לדור אחרון לתת תהלה ורון לאל אדיריון[g]. כי[h] בא שטן אשדודה[i] לשדד ישראל ויהודה[k] נסעו מקהלות ויחנו בחרדה היא שנת ד״א תת״קו[l] צרים באו[m] לישראל הציקו כי רודלף[n] בליעל ורדף *לישראל במעל[o] כומר לע״ז קם על עם ה׳ להשמיד להרוג ולאבד כהמן הרשע[p]. ויצא מארץ צרפת וילך בכל אר״ץ אשכנז הי״א[q] לתור ולציין ולתעב בשתי וערב את הנוצרים וילך הלוך וניבח[r] ויקרא לו[s] נובח בשם הנוצרי ללכת ירושלים[t] להלחם על ישמעאל. *ואל כל[u] המקום אשר בא שמה דבר רע[v] על כל[w] היהודים *בכל הארץ[x] *ושיסה בנו את הנחש ואת הכלבים לאמר נקמו נא את נקמת הצלוב משונאיו העומדים לפניכם ואח״כ תלכו להלחם על ישמעאלים[y]. ונשמע ונמס[z] לבבינו ולא קמה עוד רוח בנו מפני חמת המציק אשר כונן להשחית. ונצעק אל אלהינו[aa] ונאמר *אהה ה׳[bb] אלהים הן עתה לא עברו חמשים יי שנה בשנת[cc] היובל אשר נשפך דמינו על[dd] ייחוד שמך הנכבד ביום הרג רב. הלעולמים[ee]

---

a) *O. fügt hinzu* וזה חזותי. b) *o.* ואכתוב. c) *O.* הזכירה. d) *S.* בלתי מהורה. e) *S. B.* הפלטה. f) *S.* ראשונה. g) *O.* ראשון ואחרון. h) *O. B.* בשנת. i) *S. B.* לאשדודה. k) *S. B.* ויודא. l) *O. B.* ותת״קו. m) *S. B.* בה. n) *O.* רודולוף. o) *S.* בישראל כמעל. p) *S. fügt hinzu* בלי עון ופשע לא חס ולא השע. q) = השם ישמרהו אמן. *In S. ohne Ueberstriche.* r) *B.* לנובח. s) *B.* לה. t) *O.* ירושליכה. u) *S.* ולכל. v) *O.* רצח; *B.* רשעת. w) *Fehlt in S.* x) *Fehlt in S.*; *B.* אשר בארץ. y) *S.* באומר לכו ונקת נקמה מאת היהודים לפניכ׳ הצולבים הצלוב ואחרי כן תלכו להלחם בישמעאל; *B.* הישמעאלים. z) *O.* וימס את; *O.* וימס. aa) *S.* ה׳ אלדינו. bb) *S.* אהה יי. cc) *O.* בשנה. dd) *S. fügt hinzu* קידוש. ee) *S. B.* העל עולמים.

תונח ה׳ תמשוך אפך לדור ודור פעמים לא תקום צרה. וישמע ה׳ את נאקתינו[a] ויפן אלינו וירחמנו כרוב רחמיו[b] וחסדיו וישלח אחרי זה הבליעל כומר אחד[c] הגון גדול ורב לכל הכומרים יודע דתם ומבין ושמו בירנט האבר מקלירבלש העיר אשר בצרפת וינבח גם הוא כמשפטם וכה אמר להם טוב לכם שתלבו על הישמעאלים אך כל *הנוגע ביהודי לקחת נפשו[d] כנוגע בישו עצמו ורודולף[e] תלמידי אשר דבר עליהם[f] להשמידם לא דבר נכונה כי כתוב עליהם *בספר תהלים[g] אל תהרגום פן ישכחו עמי. וכל העם[h] מחזיקים את[i] הכומר הזה בקדושים[k] שלהם גם לא חקרנו שיהיה לוקח שוחד על דברו טוב על ישראל. ובשמעם[l] כן חדלו הרבה מלהתנכל[m] להמיתנו. גם הונינו[n] נתננו כופר לנפשותינו בחמלת ה׳ עלינו לתת לנו שארית בארץ ולהחיותנו כל אשר שאלו ממנו כסף וזהב לא אצלנו מהם. ולולי רחמי יוצרנו[o] אשר שלח *זה האבר[p] ואגרותיו[q] האחרונות לא נשתייר[r] מישראל שריד ופליט ברוך פודה ומציל ברוך[s] שמו:

ויהי בחדש אלול *בעת ההיא אשר בא[t] רודולף[u] הכומר ירדפהו[v] אל ויהדפהו[w] לקלוניא והנה ר׳ שמעון החסיד אשר[x] מעיר טריברש שב מאנגלטרא[y] אשר עמד שם כמה ימים ויבא לקלונייא[z] ומקלונייא נכנס אל הספינה[aa] לשוב *לעירו לטריברש[bb]. ובצאתו[cc] מן[dd] העיר ויפגעו בו אנשים רקים אשר נתעבו בצחן[ee] המשוקץ ויפצרו בו לטנף את עצמו ולכפור באלהים חיים וימאן[ff] ויחזק במעוזו[gg] לאהבה[hh] אלהיו ולדבקה בו. ויבא גוי עז פנים ויכרתו[ii] את ראשו מבטנו ויתנוהו[kk] אל הגת[ll] ואת גופתו הנקיה השליכו. והיהודים אשר בעיר כשמעם ויתעצבו ויצא לבם ויחרדו ויאמרו הן באו ימי הפקודה יצא הקצף החל הנגף[mm] מלאו ימינו כי בא קצנו אמרנו נגזרנו לנו. וגם[nn] בכו העם הרבה בבכי[oo] על נפש היקרה *אשר נאבדה[pp] *ונגורה[qq] מארץ החיים[rr] מפשע עמי. וילכו מנהיגי הקהל וידברו באזני עירוני העיר להשיב לנו ראשו וגוויתו[ss] של הצדיק וכן עשו והשיבום[tt] ע״י שוחד ונקבר[uu] הצדיק בקברו ישראל נבת״ויא[vv]. גם יהודית אחת מרת מינא מאשפירא[ww]

---

a) S. צעקתינו. b) B. חסדיו ורחמיו. c) Fehlt in S. und B. d) S. הודע לקיית נפשו ביהודי. e) S ורודלף; B. והודאלף. f) Fehlt in S. g) Fehlt in O.; S. בספר תהלם. h) O. העמים. i) Fehlt in S. k) O. הקדישים; S. בקדשים. l) S. וכששמעם; B. וכששמעו. m) S. B. מלנכל. n) S. הננו. o) S. י״י. p) S. הא״בר הנ״ל. q) S. B. ואגרות. r) S. B. נותר. s) Fehlt in S. und B. t) o. בבוא; in O. fehlt ההיא. u) S. הודלף. v) S. ירדפיהו. w) O. S. B. וידפהו. x) Fehlt in S. y) S באנגלטריא; B. מאנגלטרנא. z) S. B. לקילוניא. aa) S. B. לספינה. bb) B. לעיר טריברש. cc) S. B. בצאתו. dd) Fehlt in S. und B. ee) O. B. בציון; S. בצאן. ff) O. ויכהר. gg) S. B. במעמדו. hh) o. לאהבת. ii) o. ויכרית. kk) S. ויתנהו. ll) O. פינת; S. פנת; B. פנה. mm) O. הנגע. nn) S. גם. oo) O. B. בכה. pp) S. שנאבדה. qq) Hds. ונגזר. Bereits Meseritzer und Wiener verbessern ונגזרה. rr) Fehlt in O. ss) O. ואת גויתו. tt) S. השיבם. uu) S. ויקבר. vv) = נפשו בטוב תלין זרעו יירש ארץ: fehlt in S. und B. ww) S. מאישפירא.

יצאה[a] מן העיר ותפסוה וקצצו אוניה ובהונות ידיה וסבלה[b] על קדושת[c] בוראה. אשרי העם שככה לו אשרי העם שה' אלהיו:

ויהי בעת ההיא וירד יהודה[d] וישראל *עד מדרגה[e] התחתונה[f] ופרעון חובם הקריב. וישאו בני[g] ישראל את[h] עיניהם ויראו[i] והנה מצירים טועים[k] המתועבים נוסעים מכל עבר ורודפים אחריהם להורגם וייראו מאד וישאו עיניהם אל[l] ההרים ואל המבצרים[m] ויבקשו איש מאת מכרו גוי כל *מי שהיה[n] לו מגדל או מצודה לקבלו[o] אצלו לבא בנקרת הצורים[p] ולהתחבא[q] עד יעבר זעם. ויהי אחרי חג[r] הסכות בשנת ד"א תת"קו[s] יצאו[t] איש מעירו ויפנו אל המבצרים. ורוב קהל קלונייא[u] נתנו להגמון *של קולונייא[v] הון רב[w] למסור בידם[x] מבצר וולקנבורק[y] אשר אין כמוהו בארץ לותיר והוציאו[z] את השר השומר[aa] המבצר[bb] ע"י *מתנות רבות[cc] ולהם לבדם ניתן ולא עבר זר וערל בתוכם הרצינו להגמון באפותיקו כל נפשותם ואת[dd] בתיהם *ואת הונם[ee] אשר בעיר קולנייא:

ויהי מעת[ff] יצא שם[gg] בגוים לאמר נמסרה וולקנבורק[hh] ביד היהודים ואליה נקבצו כל היהודים חדלו מרדוף[ii] אחריהם ולוקח מהם הצלה לכל שאר היהודים הבורחים אל[kk] המגדלים[ll]. ואני הצעיר[mm] הכותב[nn] בן י"ג[oo] שנים[pp] הייתי או במבצר וולקנבורק אצל[qq] קרובי ברבים[rr] ממשפחת אמי נ"ע[ss] ושאר היהודים אשר בכל מדינות המלך נקהלו ועמדו[tt] על נפשם וימלט[uu] איש את[vv] נפשו למבצר אוהבו גוי וקבל קרוביו עמו:

ויהי בראשית בואנו[ww] לוולקנבורק[xx] ושם זקן אחד יהודי[yy] גר בכפר שבתחתית ההר ולו שני בנים נערים יפים אברהם ושמואל ותשאם ילדותם לעלות אלינו[zz] אל ההר לראות בענינינו[aaa] ויפגע בהם רשע[bbb] גוי עז פנים אשר לא נשא פנים לזקן ונער לא *חנן ויכם[ccc] וימיתם וילך לו. והנה בחורים יורדים מן ההר ויראו את גופות[ddd] הנערים שוכבים מתים וירדו ויגידו לאביהם ויבך אותם אביהם[eee] ויתאבל על בניו ימים רבים. אחרי

---

a) S. יצאת. b) S. וסובלה. c) S. קדושות. d) S. B. יודא. e) O. במדרגה. f) S. תחתונה. g) *Fehlt in S.* h) *Fehlt in S.* i) *Fehlt in S. und B.* k) S. המועים. l) S. על. m) S. B. והמבצרים. n) S. B. אשר היה. o) B. לקבל. p) S. B. צורים. q) *Fehlt in O.* r) *Fehlt in S.* s) B. ותת"קו. t) S. יצא. u) S. B. מקלוניא. v) S. מקלוניא. w) *Fehlt in S. und B.* x) B. לידם. y) S. וולקנבורג. z) S. B. ויוציאו. aa) O. את השומר. bb) *S. und B. fügen hinzu* משם. cc) S. B. מתן הון. dd) S. B. את. ee) S. B. והונם. ff) O. מאז; S. מאד; B. מאוד. gg) S. הקול ושם. hh) *S. hier und weiter stets* וולקנבורג. ii) S. מלרדוף. kk) O. כן. ll) *o. fügt hinzu* שם. mm) *Fehlt in S. und B.; O. hat noch am Rande* אלעזר הלוי הצעיר; *in o. befindet sich diese Randnotiz bereits im Texte.* nn) *S. und B. fügen hinzu* הגזירות. oo) S. שלש עשרה. pp) *Fehlt in O.* qq) *So in S.; O.* הייתי; *o.* הייתי שם; *B.* היה שם. rr) *So mit Benutzung von o., wo es* ברבם *heisst*; *O. S. B.* כי רובם. ss) S. ע"ה. tt) O. ועמוד. uu) o. והמלטו; S. וימלטו; B. ממלטו. vv) O. על; S. B. אל. ww) S. B. באו. xx) *In O. folgt hier noch einmal* ויהי בראשית. yy) *Fehlt in S.* zz) S. B. אליהם. aaa) S. B. בענינים. bbb) *Fehlt in o.* ccc) o. יחון. ddd) *Hds.* גופת. eee) *O. fügt noch hinzu* ויקרע.

ואת נודע *מי הכם[a] ויתנו הקהל שוחד[b] להגמון[c] ויצו ויתפשוהו[d] וינקרו את עיני הרוצח ובעוד שלשת ימים ליום התעוורו *את הנבל[e] *מרת לב הנבל בקרבו[f] ויהי לאבן ויגפהו[g] ה׳ וימת[h] ויפגר. כן יאבדו כל אויביך ה׳. והנערים הובאו[i] לקברות[k] בקלוניא ויקברום[l] תנ״בע. ושני יהודים ממגנצא היו עושים יין בימי הבציר ר׳ יצחק ב״ר׳ יואל הלוי ומר יהודה[m] ויארוב עליהם צורר אחד[n] מתועב שתי[o] וערב ויכם נפש וילך[p] לו לדראון עולם לא שב אחרי כן. ושר אחד בא ולקח[q] כל אשר לו בבית והיהודים[r] ההרוגים הובאו למגנצא *ויקברום שם בקברות[s] אבותם[t]. גם יהודי אחד מוורמיישא[u] איש גבור חיל ונעים ר׳ שמואל ב״ר׳ יצחק קמו[v] עליו צוררים *בעת ההיא בדרך[w] בין מגנצא לגרמייזא[x] ויכוהו[y] נפש גם הוא פצע בשלשה מהם וישלחוהו[z] ויביאוהו לעירו ויקבר[aa] שם[bb]. ושלשה יהודים וביתם[cc] נמלטו[dd] אל מבצר שטהלקא[ee] ר׳ אלכסנדרי ב״ר׳ משה תלמיד הגון ומר אברהם ב״ר׳ שמואל ומר קלונימוס ב״ר׳ מרדכי גרים[ff] בכפר בברכא[gg] שבתחתית[hh] אותו[ii] ההר[kk]. ויהי היום ערב[ll] שבועות ותשאם גזרת המלך לרדת מן ההר ולוועד על חובותיהם וענינם[mm] ויקומו עליהם הטועים וירדפו אחריהם וישאלום לטנף גופם וימאנו כי על מות אהבו בוראם ומר קלונימוס רקק רוק הנראה לעיניהם[nn] על פסל הצלוב[oo] וימיתוהו שם[pp] והשאר[qq] נחבאו תחת מטות ובתקים[rr] ובורא[ss] אותם בחרבותם ויקברו במגנצא. בימים ההם אין מלך שופט לישראל מן הטועים כי המלך כונרט[tt] עצמו נסמן ונתעב וילך ירושלימה[uu] ופנינו[vv] יהודה[ww] ואפרים. אי שמים *כל העמים טומאתם בשולים חוטאים בזמה ובחמס כפים ויושבים בטח ברחבת ידים ואני לקחתי כפלים מיד ה׳ חמת אפים ומציתי הכוס עם השיריים[xx]. הן גם בשנת תת״קו דמי הומק והוקז *שמע ה׳ כי היינו חרפה[yy] אבכה ביום מבוכה[zz] *ואגנת ביליל אביבה[aaa] על הרוגי בברכא. *חרון[bbb] אל נתכה דם חסידים לשופכה

---

a) *S.* הרוצח; *B.* מי הוא. b) *S.* ממון. c) *S.* לההגמון. d) *S.* ויתפסוהו. e) *Fehlt in O.* f) *Fehlt in S.*; *B.* בקרבו. g) *B.* ויסגהו. h) *Fehlt in S. und B.* i) *S. B.* הובלו. k) *B.* לקבורה ויקברו. l) *S.* ויקברו; *fehlt hier in B.* m) *S.* יהודא; *B.* יודא. n) *Fehlt in S.* o) *S.* בסימן שתי. p) *o. B.* ויצא וילך. q) *S.* לקח. r) *S.* יהודים. s) *S. B.* לקברות. t) *S. und B. fügen hier noch hinzu* (*B.* וצ״ל) ונקברו זק״צל. u) *S. B.* מגרמייזא. v) *S. B.* וקמו. w) *Fehlt in S.* x) *So in O. und B., während O. vorher die andere Form hat; S.* לגרמיזא על הדרך. y) *S.* ויכהו. z) *S. B.* וישלחו קהלו. aa) *S.* ויקברהו. bb) *S. B.* נ״ע. cc) *Fehlt in B.* dd) *B. hat hier noch* לביתם. ee) *O.* שטואלק. ff) *B.* ולפני זה היתה דירתם. gg) *O.* טרחא. hh) *O.* שתחתית. ii) *Fehlt in B.* kk) *In S. ist die Wortfolge des ganzen Satzes verändert. Hier heisst es:* ושלשה יהודים היו גרים לפני זה בכפר בברכא שבתחתית אותו ההר ונמלטו הם וביתם על מבצר שטהלקא שעל ההר בשמם ר׳ מרדכי .. (*wie oben im Texte*) .. אלכסנדרי. ll) *S.* בערב. mm) *S.* וענינים. nn) *S.* לעינים. oo) *S.* צלוב. pp) *Fehlt in S. und B.* qq) *S.* והשאר׳. rr) *S.* ובתקים. ss) *So in allen Hds.* tt) *o.* בונרק *mit einer darauf folgenden römischen III ohne Ueber- und Unterstrich; S.* טנרט; *B.* טנראד. uu) *S.* ירושלמה. vv) *S.* ופגינו. ww) *S.* יהודא. xx) *S.* לקותי מיד ה׳ בפלים. yy) *Fehlt in S.* zz) *O.* מבוקה. aaa) *O.* ורבינה; *fehlt in S.* bbb) *S. B.* חמת.

ובחטאינו לא שכבה[a] בחרב ובקשתות[b] דרוכה רוחם ונפשם נמוכה[c] הרדיפום מנוחה להדריכה[d] תיכף לזכר נשמתם ברכה ימין אל כם תמכה תחת עץ חיים לסמכה[e]:

גם יהודים נתפסו נאנסו ונטנפו במי גיעול וברחו ונמלטו ובעוד לילה נשמטו וחזרו אל אדונם[f] קדוש ישראל כבראשונה. ויהודית אחת נתפסה באשפנבורק[g] מרת גוטהלא[h] זכרה לטובה ולא אבתה להצחן[i] במי המרים המאררים וקדשה שם הקדוש ונטבעה בנהר. יזכרה אלהים לטובה *כרחל וכלאה[k]:

ויהי[l] *בכ"ב יום[m] לחדש[n] אדר אשר קמו מרעים על קהל ווירצבורק כי כבר כל הקהלות נשמטו אל *הסלעים ואל המבצרים[o] והמה יזמו[p] לשבת בשלוה והנה דאוה עוה עוה. והנה הם שמו עלילות דברי[q] שקר ותרמית להתגולל *ולהתנפל עליהם[r] ויאמרו *מצאנו[s] גוי בנהר שאתם הרגתם אותו ותשליכוהו אל הנהר ויקדש בם והנה עושה אותות. ומתוך כך קמו *הטועים וכל דלת העם[t] השמחים ללאו דבר ויכום. ושם נהרג על ספרו גוף קדוש הרב ר'[u] יצחק בן רבנו אליקים איש עניו[v] ושפל ברך ותיק ונעים ועמו בעשרים ואחד נפש. ושם אתם[w] נער עברי תלמיד הגון ר' שמעון ב"ר יצחק ונפצע בעשרים פצע *ואחרי כן חי[x] כשנה תמימה ואת אחותו הביאו[y] בבית תרפותם[z] לטנפת[aa] וקדשה את השם ורקקה על התיעוב והכוה[bb] באבן ובאגרוף כי לא[cc] יביאו[dd] שמה חרב *בבית המשוקץ[ee] ולא מתה ונפלה *למשכב שמה בין ידיהם[ff] ותרא את עצמה כאלו מתה[gg] והיו פוצעים בה בידים ומכים[hh] *וכווה[ii] כויה על כויה[kk] לדעת אם מתה אם לאו[ll] *והשכיבוה[mm] על אבן שיש מרמרא והיא לא הקיצה ולא נערה[nn] ונדדה כפרכוס[oo] יד או רגל. ככה הערימה עליהם עד הלילה עד[pp] שבאתה כובסת בגדים גויה ונשאתה[qq] לביתה והחביאתה והצילתה. ושאר היהודים נמלטו בחצר[rr] שכנם ויהי ממחרת ברחו[ss] אל מבצר שטולפיך[tt] ברוך אשר נתן להם פליטה. אהה נפשי תוגה[uu] כאיל תערוג ערגה על הרוגי ווירצבורגא[vv] קהלה כגפן משורגה איך בחתף[ww] נהרגה ירדה[xx] לתחתונה מדרגה. לכן

---

a) *B.* שפכה. b) *S. B.* ובקשת. c) *B.* נמיכה. d) *o.* ולהדריכה; *B.* מכותרי. e) *Fehlt in o.; S.* וג'. f) *Fehlt in S. und B.* g) *So in S. und B. mit Ueberstrich bei* פנ; *O.* באסטנבורג; *B. am Rande* באויגסבורג. h) *S.* גוטהלדא. i) *O.* להנתן. k) *Fehlt in S.* l) *O.* וזה היה; *S. B.* יי היה. m) *S.* בעשרים ושנים. n) *O.* לירח. o) *S.* המבצרים ואל בקרת הסלעים. p) *S.* יזמוה. q) *O. B.* דברים. r) *O.* עלינו ולהתנפל. s) *O. B.* והנה. t) *S.* הדלת עם. u) *S.* רבי. v) *S.* ענו. w) *S.* אתנו. x) *S.* וחי אחרי כן. y) *O.* הוציאו. z) *S.* תפילותיהם; *B.* חרפותם. aa) *o.* וטנפיה. bb) *S. B.* וכמה מכות הכוה. cc) *o. fügt hinzu* יראו. dd) *B.* הביאו. ee) *O.* השקוץ; *fehlt in S.* ff) *S.* בין ידיהם למשכב. gg) *B.* היא מתה. hh) *S.* ומכום. ii) *S.* וכוום. kk) *O.* וכוים כמיה (*o.* פיה) על כחה. ll) *S.* לא. mm) *O. B.* והשכיעוה. nn) *S.* נע. oo) *S.* כפרכס. pp) *Fehlt in S.* qq) *S.* ונשאת. rr) *S. B.* באוצר. ss) *O.* ברח; *o.* ברחם. tt) *o.* שטולפוך כרך; *B.* שטולביך. uu) *S.* נותה; *B.* נוגעה. vv) *O.* ווראנבורגה. ww) *O.* בחינף. xx) *S.* יורד.

אבבה בתוגה ורוחי ונפשי נמוגה[a] לא אתן פוגה במצות מתוארה כבמחוגה. איך ערומה הוצגה[b] ובבושת לאחור נסוגה חלקם בחיים להתנהגה בגן עדן להמחנה לעמוד שם בעוגה חיי. שעה לפרגה חיי עולם להפליגה שם לחוקם ולהבליגה. ביום[c] המחרת צוה ההגמון לאסוף את כל החסידים הנהרגים *אל עגלות[d] כל נתח טוב ירך וכתף ובהונות ידיהם ורגליהם הנטהרים בשמן הקדש[e] וכל[f] הנמצא מגופתם[g] ומאיבריהם[h] *ויאמר לקברם[i] בגנו. ואחרי כן קנו[k] ר' חזקיהו[l] בן רבנו אליקים ומרת יהודית אשתו לאותו *הגן עדן[m] מאת[n] ההגמון ונתנוהו להיות בית הקברות כולה[o]. *טוב עין הוא יבורך כי נתן[p]:

גם בהם[q] נהרגו כמאה וחמשים נפשות יזכרם אלהים לטובה[r]. לבי מר *נוהם על חללי בהם[s] לטבח[t] נתנו חסידיהם *קהל גדול שלהם[u] איך נתמעט מהם ושודד בא עליהם בכן אספוד[v] להם כי מתו גבוריהם והדבור אין בהם. מה יקרו[w] לרעיהם כי מלאים מצוותיהם כמלוי[x] רמונים וכפלחיהם בבתית צדיקים חלקיהם אין נכנס במחיצותיהם. מה רב טוביהם כי עקדו עקדותיהם גם הכינו מטבחותיהם כמו יצחק אביהם צדקתם תעמוד לבניהם לרחמם בארץ שוביהם[y] להאריך בשלוה ימיהם:

וכן[z] גם בסולי נהרגו כמה[aa] וכמה נפשות. לבי *החלל לי אוי ואבוי להילילי[bb] על הרוגי סולי בבכי אשמיע קולי צרח במבכירה ובחולי על הרג[cc] חללי[dd]. אתה אל מחוללי כמה לטבח הובילי ובחוץ לעוברים המשילי לענה ראש[ee] האכילי כטיט חוצות השחילי[ff] הרג יונקי ועוללי ה' אלהים חילי אמור[gg] יש להנחילי כי אתה אלי. דמי לך בהמילי ונפשי ליחדך בהפילי תרפא כל מחלי תנה סוף לאבלי[hh] ועל בני תשכללי[ii] ה' צורי וגואלי:

גם בקרנטן[kk] נהרגו נפשות אין מספר כי באו עליהם פתאום והמה נאספו לחצר אחת. ושם שני *בחורים אחים[ll] גבורים עמדו על נפשם ונפש אחיהם להציל והרגו ופצעו גם הם באויביהם ולא יכלו להם צריהם עד כי באו להם מאחוריהם* אל תוך[mm] החצר והרגום כולם. והרב הגדול ר' פטר תלמיד רבנו שמואל ורבנא יעקב אחיו מרמרו[nn] נהרג בלוותו לקבר פרנס אחד. אוי *לו לדור[oo] שאבד מרגליות טובה כזו למי נאבדה הלא לבעליה אוי להם[pp] לספינה שאבדה קברניטה אוי[qq] לעינים שראו במפלתו[rr] אוי ללב

---

a) *O.* דאוגה. b) *O.* הושגה. c) *S.* וביום. d) *Fehlt hier in S.* e) *S.* הקדש ולשאת אותם על העגלות. f) *S.* כל. g) *S.* מגיפם. h) *S.* ואיבריהם. i) *S.* ולקברם. k) *O.* קנה. l) *S. B.* חזקיה. m) *S.* הג"ע. n) *S.* מיד. o) *O.* סלה. p) *Fehlt in S.* q) *O.* בבהם; *o.* כרם; *S.* בְּהַם. r) *O.* לברכה. s) *S.* בְּהַם וכו'. t) *Die hier folgende Klage über Ham fehlt in S. gänzlich.* u) *Fehlt in O.* v) *O.* נספוד. w) *O.* ויקרו. x) *B.* כתליי. y) *O.* שביידם; *B.* אויביהם. z) *Fehlt in S. und B.* aa) *O.* מאה. bb) *S.* הֵלִלִי. cc) *B.* הרוגי. dd) *B.* סולי. ee) *O.* ודוש. ff) *Die Worte von* בבכי *ab fehlen in S.* gg) *Fehlt in S.* hh) *O.* להאבילי. ii) *Die Worte von* דמי *ab fehlen in S.* kk) *o.* בהרנען. ll) *S.* אחים בחורים. mm) *o.* בתוך. nn) *O.* בן מירו. oo) *S.* למי; *B.* לחד. pp) *Fehlt in S.* qq) *o. fügt hinzu* לו. rr) *S.* מפלתו; *B.* באפילתו.

הזוכר[a] הריגתו. בואו אחי ורעיי וספדו לרבכם המלבישכם שני עם[b] עדנים בנות ישראל בכינה מספד[c] מר כתנים וכבנות יענה[d]. אמרו הוי אחי מר רוחי אריד בשיחי[e] הוי אדון הוי להפר[f] אי לשון המהודרת לספר בפלפול רב רנה[g] כעופר הנותנת אמרי שפר מדוע להכה האפר ונקצצה מן הספר רם אשכול הכופר איך נכרתה להפר לשון חכם וסופר יה סולח ומכפר יועץ ואין יפר תנהו לעדהו לכפר:

וביו״ט שני של שבועות *נאספו הטועים מארץ צרפת[h] אל רמרו[i] ובאו בבית רבנו יעקב שיחיה[k] ולקחו כל אשר[l] בביתו וקרעו *ספר תורה[m] בפניו ולקחוהו[n] והוליכוהו *אל השדה[o] וידברו אתו משפטים על דתו ויתנכלו להמיתו[p] *ופצעו *אותו חמשה[q] פצעים בראשו כי אמרו אתה גדולן של[r] ישראל לכן[s] *נקחה ממך נקמת התלוי[t] *ונפצעה בך כאשר פצעתם באלהינו ה׳ פצעים. וכמעט שבנה[u] דמה נפשו הטהורה לולי רחמי[v] יוצרנו *אשר ריחם[w] על תורתו[x] וימן[y] ה׳ שר גדול *לרבנו יעקב[z] *בדרך אותו[aa] שדה[bb] ויקראהו רבנו וישחדהו בסוס שוה ה׳ זקוקים וילך השר וידבר *על לב[cc] התועים וישסעם בדברים ויאמר להם הניחו לי היום ואני אדבר עמו[dd] אולי יפותה ונוכל[ee] להסיתו ואם לא יאבה דעו כי מחר[ff] אתננו[gg] בידכם. וכה עשו ונדחית[hh] השעה הרעה[ii] בחמלת ה׳ על[kk] עמו *ריחם על[ll] המרביץ להם *תורתו הקדושה[mm]. ובשאר קהלות צרפת לא שמענו שנהרג או נאנס אז[nn] מהם איש אך נחסרו הרבה מאד[oo] מהונם[pp] כי צוה *מלך צרפת[qq] כל אשר התנדב ללכת ירושלימה אמחול[rr] חובו *שחייב[ss] ליהודים[tt] ורוב הלוואות יהודים שבצרפת[uu] באמנה *ובכן[vv] הפסידו ממונם[ww]:

ובאנגלטירא הצילם מלך עליון *ע״י מלך אנגלטירא אשר נתן בלבו לגוננם ולהציל גופם[xx] וממונם[yy] ברוך עוזר לישראל. והאנוסים אשר נאנסו בכל הקהלות חזרו למוטב באותה שנה תת״קו[zz] עצמה. ברוך נותן עצמה אשר[aaa] הזמין להם כומר אחד שהיה לוקחם ומוליכם אל ארץ צרפת או אל

---

a) O. הזוכר; S. שָׁשַׁשׁ על. b) *Fehlt in B.* c) o. וספדן. d) *Die Worte von* אחי *ab fehlen in S.* e) S. בשיחי וכו׳ קינה ארוכה; *das Folgende bis zum Absatz fehlt in S.* f) o. להפר וגו׳; *das Folgende bis zum Absatz fehlt in o.* g) O. רצה. h) S. באו המסוכנים ונאספו מצרפת. i) o. מירו. k) *Fehlt in S.* l) B. *fügt hinzu* לו. m) *Hds.* ס״ת. n) S. ואותו לקחו. o) o. לשדה; S. B. השדה. p) O. B. *fügen noch hinzu* ואת גופתו. q) *Fehlt jn o.* r) *In O. folgt noch* דור *mit darüber befindlichen Tilgungspunkten. o.* הדור *ohne Punkte.* s) *Fehlt in o.* t) S. נקמה נקח ממך על צליבת מושיענו. u) S. B. שעה. v) S. חסדי ורחמי. w) *Fehlt in S.* x) *Fehlt in o.* y) o. S. והנה ימן; B. ויתן. z) *Fehlt in S.* aa) o. אותה. bb) S. השדה. cc) B. אל. dd) o. עליו. ee) S. ואוכל. ff) S. בעת מחר. gg) S. אתנהו. hh) o. *fügt hinzu* וניעל. ii) S. רעה. kk) *Fehlt in S.* ll) S. להחיות להם. mm) S. תורה ויורה מורה. nn) *Fehlt in S.* oo) *Fehlt in S. und B.* pp) S. (!) מיכמונם. qq) S. המלך והכריז. rr) S. ימחול לו. ss) O. אם חייב. tt) S. כל מה שחייב לבני ברית. uu) B. יש בצרפת; S. בצרפת. vv) B. וכן. ww) S. והפסידו הון רב. xx) O. ומלך אנגלטירא הציל עניו וגופם. yy) S. וממונם. zz) O. של תת״קו; S. שנת ד׳ אלפי׳ תת״קו. aaa) S. כי י״י.

מקום אחר לחזור לתורתם ולעמוד שם עד שישבח[a] טנופם[b] ולא היה לוקח על זה לא כסף ולא זהב ברוך עושה נסים לכל החוסים[c] ואליו נגשים[d]:

ובט"ו באב של שנת תת"קו כבר שבו כל הקהלות אל מחוז חפצם וישבו בעריהם ובבתיהם כבראשונה והטועים[e] כבר עברו כולם ויפנו אל התופת וגיא בן הינום. ברוך האל הנותן[f] נקמות *כי רובם[g] לא שבו עוד לביתם ולא הכירו[h] עוד מקומם *מהם מתו ברעב מהם מתו במגפה גם בחרב ומהם נתייגעו[i] ופגרו מעבור את הים. וגם יד ה' היתה[k] בכל רשע אשר שלח ידו ביהודי *ומעט מזער מן הרוצחים אחד ממאה לא שבו לארצם[l] עוד:

ויהי בר"ח כסליו בשנת תת"קח הוכתה ולקתה החמה כשעבר כנגד שליש היום ונראה בתוכה כתבנית אופן עגלה וכמה מראות היו בה אדום וירוק ושחור וכנגד שעה אחת היתה כן[m] *ואחר כך[n] שבה לקדמותה ונודע לנו אח"כ כי בו ביום נלחמו האדומים עם הישמעאלים ונפלו האדומים ולא הפילו[o] בכל הדרך שהלכו כי אם קריה קטנה לַשְׁבוֹנָא[p] שמה אותה לבדה והיא בתחלת *ארץ ישראל[q] ויורישו[r] את העם אשר בה *וישבו בה עד היום הזה[s] וכה עשו לאשקלון אשר לפלשתים ויש אומרים כי אח"כ שבה אשקלון לפלשתים[t]. ואל[u] קנוא ונוקם יראה *לנו נקמה משניהם מאדום ומישמעאל[v] באשר עשה לפרעה *ולכל מצרים באשר יאמר השועל בשוררו אחר הסעודה להיות[w]. ודם חסידינו[x] הנשפך כמים ירפוס[y] על פורפורין שלו שהרי[z] ר' מאיר בנו אומר בזמן שאדם מצטער שכינה מה לשון אומרת קלני מראשי קלני מזרועי ואם כך מצטער על דמן של רשעים ק"ו על דמן של צדיקים שנשפך שיכמרו רחמיו[aa] שנמשלו ישראל ליונה דכתיב עיניך יונים מה היונה הזו כל העופות כשהן נשחטין הן[bb] מפרכסין אבל היונה אינה כן אלא פושטת צווארה כך אין אדם נותן נפשו על הקב"ה אלא ישראל בלבד שנאמר כי עליך הורגנו כל היום וגו' בספרי. *ותורה הקדושה אשר קרעו ונתנו למרמס תועק עליהם חמס ושוד לפני בוראה ותפילם ותשפילם עד עפר[cc]. וענין החסידים[dd] ההרוגים על *יחוד השם[ee] נדרש במדרש[ff] מה רב טובך[gg] בלקח טוב *ובשוחר טוב[hh] שלכל אחד שמונה בגדים ככהן גדול

---

a) *S.* ישבח. b) *S.* טינופים. c) *B.* בו חוסים. d) *O. fügt noch hinzu* בצילו היו ראו. e) *S.* והמסומנים. f) *S.* נותן. g) *Fehlt in S.; B.* כי. h) *O.* הכירם; *o. S.* חוסים. i) *S.* בחרב בדבר וברעב נשפטו צרינו מהם נתייגעו. k) *S.* היה. l) *S.* ואחד ממאה ומעט מזער מהרצחנים ואחד ממאה .... *o.* ;מהרצחני' לא שב לארצו עוד. m) *Fehlt in S. und B.* n) *S.* ואחרי כן. o) *o.* הועילו. p) *S. B.* לַשְׁבוֹנָה. q) *O. B.* א"י. r) *S.* וירשו. s) *Fehlt in S.* t) *o. fügt hinzu* (מדברי הימים =) נחסל ספר זכרונות מד"ה. u) *Der ganze hier folgende Abschnitt bis* רחמים *fehlt in o.* v) *S.* נקמתו משעיר ופארן. w) *S.* ולמצרים ע"י משה ואהרן. x) *B.* חסידים. y) *S.* יתוסס; *B.* יתפוס. z) *Für das Folgende bis* בספרי *hat S.* וכו' עיין בספרי. aa) *O. fügt noch hinzu* על. bb) *Fehlt in B.* cc) *S.* וכן עניין התורה הקדושה שנקרעה ונרמס עיין שם. dd) *S.* חסידים. ee) *S.* שמך. ff) *S. fügt hinzu* על פסוק. gg) *S. fügt hinzu* וגו'. hh) *Fehlt in S. und B.*

ושני[a] כתרים וכבודם יותר על של כהן גדול כי כהן גדול מורה[b] מדם הקרבנות[c] והם[d] הזו דמי עצמן[e] ודמי בניהם היקרים ועקדו עקדות ובנו מזבחות והכינו מטבחות. יזכרם אלהים לטובה *וצדקתם תעמוד לכל עדתם עד עולם. וצור צח ואדום את אדום יהפוך כסדום למען יזמרך כבוד ולא ידום ואום ישמעאל הארורה יהפוך כעמורה וישיב שה פזורה כקדם למדורה ויבנה בית הבחירה[f] בהוד ותפארה והעטרה כמאז יצהירה ואף כשישיב לנו כל השררה אשר לנו היתה מסורה וכל הארץ בידינו יסגירה הן עוד דבלנו מחסורה כי תחת הנחשת זהב יהדרה ותחת ר׳ עקיבא וחבריו מה יחזירה אך אין להרהרה אחר מדת איום ונורא כי הוא צדיק[g] עלינו לאומרה ואנחנו חטאנו מה נספרה אך גבורתו יעוררה ורחמיו עלינו יעירה. אמן כן יהודה במהרה בתשלום ספר הזכירה.

נחסל ספר זכרונות דברי הימים ויתברך הצור תמים אדון מלא רחמים *ואותי אפרים הצעיר יחבירה בכל נחמה בתורה אמן ואמן[h]:

ד

מה נאמר לה׳ מה נדבר ומה נצטדק האלהים מצא את עונינו. גם בשנת ד״א ותתק״לא[i] כי[k] רעה נשקפה בצרפת ושבר גדול בבלוייש העיר כי היו שם[l] כנגד ד׳ מניינים יהודים דרים בעיר. ויהי היום הרע בה׳[m] בשבת לעת ערב *והנה בלהה[n] רכב יהודי אחד[o] להשקות את סוסו והנה שם גולייר אחד ימחה מספר החיים משקה סוסו[p] של אדונו *והיהודי היהודי[q] נושא בחיקו עורה[r] ווירא ונשמט האחד מכנפי העורה והיה נראה מתחת סרבלו וראה סוס הגולייר לובן העורה בחשך ונבעת וקפץ לאחוריו ולא היה יכול להביאו במים. ויבהל העבד הגוי וישב אל אדונו לאמר שמע נא אדני את אשר עשה פלוני היהודי רכבתי אחריו[s] אל הנהר להשקות סוסיך וארא והנה הוא משליך תוך[t] הנהר נער[u] גוי קטון שהרגוהו היהודים וכראותי כן נבהלתי ונחפזתי לשוב פן יהרגני גם אותי וגם הסוס אשר תחתי נבעת מרגשת המים בעת השלכתו הנער במים ולא אבה לשתות. והוא[v] ידע באדונו

---

a) *S.* וב׳. b) *B.* הוה. c) *S.* קרבנות. d) *S.* והמה. e) *S.* עצמם. f) *S.* וההרוגים תרדוף עד חובה ואל תדום והפוך כסדום וישמעאל הארורה הפוך כעמורה ותשוב שה פזורה ובית הבחירה בנה בתפארה. אמן כן יהי רצון במהרה: סליק דברי הימים. ברוך הצור תמים אל חי העולמים מלא רחמים. *Hiermit schliesst in S. der Abschnitt.*
g) *B.* צדיק. h) *Fehlt in B.* i) *o.* התקלו. k) *Fehlt in S.* l) *S.* שמה. m) *S.* בחמישי.
n) *Fehlt in S.* o) *S. fügt hinzu* לנהר. p) *S.* סוס. q) *S.* והיהודי היה. r) *B. hier und weiter* השורה, שורה. s) *S.* אחוריו. t) *S.* לתוך. u) *Fehlt in S. und B.* v) *S.* והעבד.

*שהיה שמח[a] לאיד כי היה שונא יהודית[b] אחת גברתנית *שבעיר ע"כ שם את הדברים בפיו ויען[c] ויאמר עתה. אקח נקמתי *מפלונית ממרת פולצלינא[d]. ויהי ממחרת וירכב אל שלטון[e] העיר הוא[f] טיבלט הרשע בן טיבלט[g] טיבלתו וארירות רעות ומרות על ראשו מושל מקשיב על דבר שקר[h] כי משרתיו רשעים. ויהי כשמעו ויחר אפו ויקח את כל היהודים אשר בבלוייש[i] ויתנום אל בית הסוהר ומרת פולצלינא[k] היתה מאמצת לב כולם כי היתה בוטחה באהבת *השלטון שהיה אוהבה[l] עד עתה ביותר אך איזבל אשתו הצוררת מסיתה אותו כי גם היא *שנאה מרת פולצלינא[m]. וכולם היו נתונים בחבלי[n] ברזל לבד ממנה אך עבדי השלטון השומרים אותה[o] לא נתנוה לדבר עם השלטון מאומה פן תהפוך את לבו מהם והוא *מסיבות מתהפך[p] בתחבולותיו לפעלם להתגולל עליהם ולא ידע במה כי אין[q] לו עדות עליהם[r] עד שבא כומר אחד יאבד וישורש זכרו מארץ החיים ויאמר לשלטון לכה[s] נא איעצך איך תעשה בהם שפטים צו להביא את העבד אשר ראה שהשליך היהודי את הנער *אל תוך הנהר[t] ויבחן בגיגית[u] במים אם האמת אתו. ויצו ויביאהו[v] ויפשיטו בגדיו ויתנהו לתוך הגיגית מלאה מים טמאים לראות אם יוצף למעלה נכונים דבריו ואם *ישקע למטה לא דבר נכונה[w] כי כן משפטי גוים[x] לנסות בדתות[y] חקים לא טובים ומשפטים[z] בל יחיו בהם ויעשו כרצונם ויציפו[aa] את העבד ויעלוהו והצדיקו את הרשע והרשיעו את הצדיק. וטרם בא הכומר אשר הסית אותו לבלתי קחת כופר *על נפש[bb] נער פתח[cc] השלטון בממון וישלח יהודי אחד אל היהודים לשאול מהם מה יתנו לו ויתוועצו[dd] עם הגוים אוהביהם וגם היהודים אשר במגדל ולא יעצום כי עם בק' ליטרין וגם שיקבל חובותיהם ק"פ ליטרין. ובתוך כך בא הכומר *ויהי מאז[ee] בואו לא פנה השלטון עוד אליהם ולא שמע *לדבריהם אך למצות[ff] הכומר לבדו[gg] *ולא הועיל הון[hh] ביום עברה. ויצו השלטון הצורר ויביאום[ii] ויתנום אל בית אחד של עצים ויסבבו את הבית בקוצים ובחבילי[kk] זמורות. ויהי כהוציאם אותם החוצה ויאמר[ll] המלטו נא[mm] על נפשכם ועזבו יראתכם ופנו אלינו. ויענום ויכום[nn] ויסרום אולי ימירו[oo] את[pp] כבודם בלא יועיל וימאנו[qq] ואיש את רעהו יעזורו ולאחיו יאמר[rr] חזק ביראת שדי. ויצו הצורר ויקחו את שני כהני צדק[ss] את החסיד ר' יחיאל ב"ר דוד הכהן ואת הצדיק

---

a) S. B. ששכח. b) S. לידודית. c) S. שמה מרת פוליצלינא ויען האדון. d) S. מן האשה הנ"ל; o. פולצרינא. e) S. השולטן. f) S. ההוא. g) S. טיבילת. h) In O. und B. folgt noch אשר הקשיב דבר שקר. i) o. בבלונייויש; S. בבוליוש. k) o. hier und weiter פורצלינה; S. פולצילנא. l) S. השולטן אליה כימים ימימה. m) S. שנאה למרת פולצילינא. n) Hds. בכבלי. o) Hds. אותם. p) S. מסבב ומהפך. q) S. לא היה. r) Fehlt in S. und B. s) S. B. לך. t) o. להנהר. u) S. בגינת. v) S. ויבואוהו. w) S. לאו כל נכון. x) S. אומללים. y) o. B. בדתם. z) Die Worte von לנסות ab fehlen in S. aa) S. ויצופו. bb) S. לנפש. cc) S. B. פתח. dd) S. וויועצו; B. ויועצו. ee) S. ומאז. ff) S. דבריהן רק לדברי. gg) Fehlt in S. hh) S. והון לא יועיל. ii) S. ויבואם. kk) O. וחבילי. ll) S. ויאמרו. mm) Fehlt in O. nn) S. ויכתום. oo) S. יומירו. pp) Fehlt in S. und B. qq) S. ויאכנו. rr) B. אמר. ss) o. fügt hinzu בני צדק.

ר׳ יקותיאל *הכהן ב״ר׳ יהודה[a] ויקשרום[b] בבירת המוקד בעמוד[c] אחד כי גבורי חיל[d] היו שניהם תלמידי רבנו שמואל ורבנו יעקב וגם ר׳ יהודה[e] ב״ר׳ אהרן אסרו ידיו ויציתו את האש בחבילי זמורות ותתלקח האש בעבותות אשר על ידיהם וינתקו ויצאו שלשתם[f] ויאמרו אל עבדי הצורר[g] האש אין שולטת בנו למה לא נצא ויאמר להם חי נפשכם[h] אם תצאו מזה ויתעצמו לצאת וישיבום עוד אל בית המוקד ויוסיפו לצאת ויתפסו בגוי אחד *להביאו עמהם[i] אל בית המוקד ויהי בקרבם[k] אל המוקד[l] ויתחזקו הערלים ויקחו את הגוי מידם ויהרגים שם בחרב וישליכום אל תוך האש ולא נשרפו גם הם גם כולם *ל״א נפשות[m] רק שרפת נשמתם וגוף קיים ויראו הערלים ויתמהו איש אל רעהו ויאמרו אך קדושים המה אלה. ושם היה היהודי אחד[n] ר׳ ברוך ב״ר׳ דוד הכהן וראה בעיניו את כל הדברים האלה כי גם הוא היה[o] יושב בארצו[p] ויצא עבורו[q] להתפשר על היהודים אשר[r] בבלוייש[s] ולא הועיל בעוונותינו אך בעבור שאר יושבי השלטון המקולל נתפשר באלף לטרין גם[t] ספרי תורה[u] ושאר ספריהם[v] הציל. וזה היה בשנת תתק״לא ברביעי בשבת בעשרים לחדש סיון וראוי לקובעו צום *כצום גדליה[w]:

ככל הדברים האלה כתבו באורליינש בעיר הקרובה אל חללי הקדש והודיעו לרב[x] רבינו יעקב. ועוד *היה כתוב[y] בכתב ויהי בעלות הלהב הרימו קולם בנעימה[z] קול אחד ותחלה היה *הנועם נמוך[aa] ולבסוף בקול[bb] גדול ובאו ואמרו לנו מה זה שירכם כי לא שמענו כנועם זה[cc] וידענו ביחוד כי עלינו לשבח היה. בנות ישראל אל *ל״א נפש בבינה[dd] הנשרפות על קדושת השם[ee] ואחיכם[ff] כל בית ישראל יבכו את השרפה ובעוונות לא נתנו לקבורה אך במקום שנשרפו תחת[gg] ההר ובאו אח״כ[hh] יהודים וקברו את[ii] עצמותיהם ובשלשים ושתים נפשות הקדושות אשר הקריבו את עצמן קרבן מנחה לבוראם וירח ה׳ את ריח הניחוח ואת אשר יבחר בו יקרים אליו:

ברביעי בשבת עשרים בסיון[kk] ד״א[ll] ותתק״לא קבלוהו[mm] כל קהלות צרפת ואיי הים ורינוס *ליום הספד[nn] ולתענית מרצון נפשם[oo] ובמצות הגאון רבינו יעקב בן הרב ר׳ מאיר אשר כתב אליהם ספרים והודיעם כי ראוי הוא לקובעו צום לכל בני עמנו וגדול יהיה הצום הזה מצום גדליה בן אחיקם כי יום כפורים הוא. זה לשון רבינו אשר כתב וכן נכון וקבלו[pp] היהודים

---

a) *S.* ב״ר׳ יודא הכהן; *B.* הכהן בר יודא. b) *S.* ויקשרם. c) *Fehlt in O.* d) *S.* כוח וחיל. e) *S. B.* יודא. f) *S.* שלשתן. g) *o. fügt hinzu* הנה. h) *S. B.* נפשינו. i) *S.* להוביאו עמהן. k) *S.* בהקרבם. l) *o. S. B.* האש. m) *S.* שלושים ואחד נפש; *B.* ל״א נפש. n) *S. fügt hinzu* שמו. o) *Fehlt in S. und B.* p) *S.* תחת השולטן הצורר. q) *S.* ממקומו. r) *Fehlt in S.* s) *o.* בבולנייש. t) *o. fügt hinzu* שאר. u) *S.* תורת. v) *S.* ספרים. w) *S.* כיום צום גדליא. x) *S.* להרב. y) *o.* כתבו. z) *o.* בניגון. aa) *S.* הקול נמוך ונעים. bb) *S.* בקול. cc) *S.* הוה עוד. dd) *S.* שלושים ואחד נפשות תבכנה. ee) *Fehlt in S.* ff) *S.* ואחביכ׳. gg) *S.* בתחתית. hh) *S.* אחרי כן. ii) *Fehlt in S.* kk) *S.* לירח סיון. ll) *S.* בשנת ארבעת אלפים. mm) *S. B.* ויקבלוהו. nn) *S.* לספוד. oo) *S.* נפשות. pp) *o.* וכן קבלו.

ופיוט חטאנו צורינו מיוסד על זה וכתוב בו כל המקרה הרע[a] *ולמעלה הוא כתוב[b] בסליחות על גזרת בלוייש וצדקת כל שמסרו עצמם על יחוד[c] השם תעמוד לישראל סלה:

ויהי בשנת ד"א ותתק"ם והנה ספינה באה[d] מקלונייא ובה יהודים ובבואה סמוך לבוברט והנה אחריה[e] ספינה אחרת וימצאו מושביה[f] ומלחיה[g] ריבה אחת גויה נופלת[h] מתה על שפת נהר רינוס ולא נודע מי הכה ומקצת היהודים אשר בספינה הראשונה[i] היו הולכים על שפת הנהר ויצעקו הגוים אחריהם לאמר מדוע הרגתם את[k] הגויה וילכו הלוך וצעוק אחריהם *בעיר בוברט[l] ויתפשום ויפצעום וישליכום חיים ברינוס גם הם גם שאר היהודים אשר בספינה[m] ויפצרו בם[n] להניח אלהים חיים ולדבוק[o] במת[p] ולא אבו ויקדשו את השם. והמלך ורידריך *לקח מן הקהלות בעלילה ואת[q] ת"ק זקוקים כסף וההגמון לקח מן היהודים אשר בהגמוניא זו[r] מ"ב מאות זקוקים כסף מהם[s] נתנו פה בבונא[t] ד'[u] מאות כי היו או פה עשירים[v]. ולולי ה' צבאות הותיר לנו שריד כמעט כסדום היינו כי היה הפורענות הולך וגדול[w] כי היו *מושכים וסוחבים את[x] ר' יהודה[y] ב"ר' מנחם ז"ל אחד מן ההרוגים ברגליו[z] סחוב והשלך במים ברינוס וביבשה מעיר לעיר וממדינה למדינה גם בקלונייא משכוהו וגררוהו בכל העיר כמעט קמו *כל אויבינו לבלענו[aa] חיים לולי רחמי שדי אשר נתן הוננו כופר לנפשנו. נצח יתברך שם קדשו אשר הציל את עמו:

בשנת ד"א ותת"קן[bb] רע לישראל משמים[cc] נתקן כי הועמד מלך באיי[dd] הים הנקרא אינגלטירא ויהי ביום שהוקם למלך ואשר נתן כתר מלכות בראשו בעיר לונדרש בבית המלכות אשר מחוץ לעיר נאספו[ee] שמה עם רב מצרפת ומאיי[ff] הים ויבואו גם היהודים הקצינים והעשירים *אשר בהם[gg] להביא למלך מנחה ויחלו רשעים לאמר לא נכון שיבאו היהודים[hh] לראות *בעטרה של מלך שעטרו לו כומרים וגלחים[ii] *ביום[kk] שמוכתר[ll] למלך[mm] וידחפום ויתעללו בהם. והמלך לא ידע ותבא השמועה בעיר לאמר *צוה המלך[nn] להשמיד[oo] את היהודים ויחלו להכות בהם ולהרוס בבתיהם מגדליהם ויהרגו בהם כשלשים איש ומקצתם שחטו את עצמם ואת בניהם ושם נהרג הרב המובהק ר' יעקב מאורליינש על קדוש השם. ולא ידע המלך בכל זאת

---

a) *S. fügt hinzu* הזה. b) *Fehlt in O.* c) *S.* קדושת. d) *S.* בא. e) *O.* אחריה; *B.* אחריהם. f) *S.* יושביה. g) *o.* מלחיה. h) *Fehlt in S. und B.* i) *S.* זו. k) *S.* את זאת; *B.* זאת. l) *o.* בבוברט; *S.* בעיר פופרט; *B.* בעיר בופרט. m) *S.* היו בספינה. n) *S.* ברם. o) *S.* ולדבקה. p) *o.* באל מת; *S.* בהם. q) *o.* בעד עלילה זאת . . ; *S.* לקח בעלילה זו מן הקהלות. r) *Fehlt in S. und B.* s) *S. B.* ונתנו. t) *Fehlt in S.* u) *S.* כמה. v) *S. fügt hinzu* גדולים. w) *S. fügt hinzu* מאוד. x) *o.* סחבו. y) *Fehlt in S.* z) *Fehlt in S. und B.* aa) *O.* לכל אויבינו לעיני. bb) *S.* תת"קן. cc) *S.* מן השמים. dd) *O.* באי. ee) *S.* נתקבצו. ff) *O.* ומאי. gg) *S.* בתוכם. hh) *S.* יהודים. ii *o.* עטרת מלך הנעטר מן הגלחים וכומרים; *S.* גלחים וכומרים . . . . kk) *Fehlt in S. und B.* ll) *S. fügt hinzu* בו. mm) *Die Worte von* ביום *ab fehlen in o.* nn) *S.* המלך צוה. oo) *o.* להרוג.

כי כשמעו את קול ההמון בעיר שאל מה קול הרגש[a] הזה[b] ויאמר השוער אין דבר רק הנערים שוחקים ושמחים. ויהי אח"כ *בהוודע לו[c] האמת צווה לקשור[d] את[e] השוער בזנבות סוסים[f] סחוב והשלך ברחובות ובשווקים עד צאת רוחו וימת במיתה רעה[g]. ברוך *האל הנותן[h] נקמות:

אח"כ[i] בשנת התקנ"א קמו[k] טועים[l] על עם ה' בעיר אברווך[m] אשר[n] באנגלטרא[o] *בשבת הגדול ועת הנס נהפך לאונס ולעונש[p] ויבריחו[q] *אל בית התפלה[r] *כי סיברו כי שמה בית מנוס[s] ויעמוד הר"ר י"ט[t] וישחט כס' נפשות וגם אחרים שחטו ויש שצוה לשחוט בנו יהידו[u] אשר לא נסה כף רגלו הצג על הארץ מהתענג[v] ומרוך ויש מהם שנשרפו על יחוד בוראם[w]. ויהי מספר ההרוגים והשרופים כק"ן נפשות[x] קדושים ואת בתיהם הרסו ויבוזו *זהב וכסף[y] וחמדת ספרים אשר כתבו לרוב נחמדים מזהב ומפז רב אשר אין כערכם בנוי וביופי והביאום[z] לקלונייא ולשאר מקומות ומכרום ליהודים. וכן עשו אויבינו בכמה עיירות ושם[aa] שחטום ושרפום ובעיר אחת שהיו[bb] בה *רק[cc] גרים כעשרים איש[dd] קהל גרים איקרי קהל והרגום כולם ולא רצו להטנף במי צחנה אך כולם קדשו את שם הנכבד[ee]:

וכור ה' מה היה לנו כי מרעה אל רעה יצאנו יגענו ולא הונח לנו כי רצח גוי רשע אחד בעיר ברייש אשר בצרפת יהודי אחד ויבואו קרוביו ויצעקו אל גברת הארץ והרוצח היה עבד מלך צרפת ויתנו לה שוחד לתלות את הרוצח ויתלוהו ביום פורים. וישמע מלך צרפת הוא המלך הרשע אשר גרשם לפני זה *מעל אדמתו בשנת התק"מו כל היהודים אשר בארצו ויקח כל ממונם הוא המלך הוא[ff] ברשעו *מתחלתו ועד סופו[gg] ויבא אל עיר[hh] ברייש ויצו לשרוף את[ii] היהודים מהם מקצתם עשירים גדולים חשובים כשרים ומקצתם רבנים גדולים ומקצתם חברים ולא אבו לטנף עצמם[kk] לכפור בה' אחד ויעמוד הר"ר י"ט זצ"ל וישחט בידו כס' נפש[ll] והשאר[mm] נשרפו על *יחוד בוראם[nn] אמנם את הנערים פחותים מי"ג שנים צוה המלך *להניחם בריות ולהמלט על נפשם[oo]. *את כל זה ראיתי בימי הבלי נקמת נפשי בחיי[pp] יוצרנו *יראה נקמה בעדינו ויביא *מהרה משיחנו אכ"יר[qq]:

---

a) *S.* הרעש. b) *Fehlt in S.* c) *S.* כאשר נודע למלך. d) *o.* לאסור. e) *Fehlt in S.* f) *S. B.* הסוסים. g) *S.* משונה. h) *o.* הנוקם. i) *Fehlt in S.* k) *S. B.* באו. l) *S.* תועים. m) *o.* איברוכא. n) *Fehlt in S.* o) *O.* באגלטרא: *S.* במדינות אנגלטריא. p) *S.* ועת הנס נהפך לאונס ביום שבת הגדול. q) *S. fügt hinzu* היהודים. r) *o.* בב"הכ'. s) *Fehlt in S.; B.* סברו בית מעוס. t) *So in allen Hds.* u) *o. fügt hinzu* קטן. v) *S.* מהתענג. w) *S.* קדוש השם. x) *B. fügt hinzu* (טפים?) אנשים ונשים גופים. y) *S.* כסף וזהב. z) *o.* וספרידהם הנחמדים הביאום. aa) *Fehlt in S.* bb) *S.* היו. cc) *o.* קהל. dd) *S.* כעשרי' גרים. ee) *o.* ה'; *S. B.* המיוחד. ff) *Fehlt in S.* gg) *S.* מתחלה ועד סוף. hh) *Fehlt in S. und B.* ii) *O.* מן; *o.* כל. kk) *S.* את עצמם. ll) *S.* נפשות. mm) *S.* ומקצתם. nn) *o.* ק"ה (= קדוש השם); *B.* יחוד השם. oo) *S.* להמלט ולהניחם בריות. pp) *Fehlt in S. und B.* qq) *O.* משיח צדקנו מהרה. *In S. ist der ganze Satz zusammengezogen in* יוצרינו ינקום נקמתינו.

*הודו לה׳ קראו בשמו הודיעו בעמים עלילותיו עמו כי החסד והפדות
עמו. ויהי[a] בימי וליפש ההגמון וה׳ היה לנו בימיו כי בשנת ד״א ותת״קלא
באו ב׳ יהודים לקלונייא שם האחד ר׳ בנימן הנדיב מוולדימיר[b] ושם הב׳[c]
ר׳ אברהם הסופר מקרנטן[d]. ויהי היום ויבואו אלה היהודים[e] להתייצב על
השוק לעשות[f] סחורתם ויבא גם השטן בתוכם מטבען[g] אחד צורר[h] וירא
אותם ויסת עליהם נכרית[i] אחת ימח שמה לאמר אתם נתתם לי *כ׳ פשיטים
של נחשת[k] והמטבען[l] בעצמו[m] הוציאם[n] מכיסו ונתנם[o] בידה ותקרא בקול
גדול לאמר ראו הביא לנו איש עברי *פשיטים סיגים[p] לשקר בנו בא אלי
לקנות ממני[q] תיק של כסת ויתן לי את השקר[r] הזה. היא טרם תכלה לדבר
ויתקבצו אליהם[s] כל איש רע ובליעל[t] למאות[u] ולאלפים ויקחום אל בתי
המוכסים הרשעים ויאסרום ענו בכבל רגלם. ובני יעקב באו אל השרים[v]
כשמעם[w] ויתעצבו האנשים וידרו להם שוחדים ולא הועיל[x] מאומה רמזום[y]
ולא נרמזו *עקצום ולא נעקצו[z]. וכראותם כן הלכו אל ההגמון כפופים
כאגמון וידרו ממון וידברו באזניו להושיעם ויתנכר אליהם וידבר אתם קשות
*ויאמר אליהם מרגלים ושקרים אתם[aa] ולא זכר כל העבודה הכבדה[bb] אשר
עבדו[cc] וידחה אותם מדחי אל דחי ולא דבר אליהם נכונה. ויהי ביום
השלישי באזור[dd] לקחום ויביאום אל *החצר לשפוט אותם[ee] ויבקשו היהודים
מהם לתת להם מליץ לדבר עליהם שאם יאשמו *אף במשפטי[ff] דייני[gg]
*סדום יענשו ואם לאו שיהיו נקיים[hh] ויאמנו המוכסים לא באמרת ולא
במשפט רק לקצות את[ii] כפיהם[kk] *ולא חסה עינם[ll] וברגע טרם יסובבו[mm]
ואנשי העיר אנשי סדום נסבו עליהם[nn] למגדול ועד קטן[oo] שמחו *ללא
דבר[pp] לשפוך דם *נפשות אביונים נקיים[qq] ויאמרו אך זה היום שקוינוהו[rr].
והשמועה הרעה באה ברחוב הקהל ויקרעו בגדיהם[ss] ויהי אבל גדול
ליהודים *וצום ובכי ומספד[tt] וינוסו אל *מקדש מעט[uu] סלע מצודתם בית
מנוסם[vv] ויספדו שם מספד גדול וכבד[ww] מאד אנשים ונשים וטף וויציאו
ס״ת וידרו נדרים ויתנום[xx] שם יד ביד ולא אחרו ויורידו כנחל דמעה וישמע
אלהים את נאקתם ונתרצו[yy]. וכבוא לגזול עורם ושארם ועצמותיהם לפצח

---

a) *S. Fehlt in o., das beginnt* ...ד״א ותתק״לא בימי וליפש. b) *So in O.; o.* מולדמיר; *S.* מוולדימר; *B.* מוולדמיר. c) *S.* השני. d) *o.* מקרינטן. e) *S.* האנשים. f) *o.* לכבור. g) *O.* מטבעו. h) *S. fügt hinzu* היהודים. i) *o.* גויה; *S.* נבריה. k) *o.* מטבע נחשת; *S.* עשרים פשיטן של נחושת זיופים. l) *O:* והמטבע. m) *S.* עצמו. n) *S.* הוציאו. o) *O.* ונתן. p) *S.* פשיטן סיג׳. q) *Fehlt in B.* r) *o.* השקל. s) *O.* עליהם. t) *o.* אנשי בליעל. u) *B.* למאה. v) *O.* השידים. w) *S.* כשמעו. x) *S. fügt hinzu* להן; *B.* להם. y) *S.* רמזו להן. z) *Fehlt in S.* aa) *S.* לאמר מרגלים אתם וזייפנים. bb) *S.* הקשה. cc) *S. B.* עבדו אותו. dd) *o. B.* באשר. ee) *S.* (!) מקום המשפט שמע הרשע. ff) *S.* יצאו חייב. gg) *Fehlt in S. und B.* hh) *Fehlt in S.* ii) *Fehlt in S. und B.* kk) *o.* ידיהם. ll) *Fehlt in S.* mm) *o.* ישבבו; *S.* יסבו. nn) *S.* על הבית. oo) *S.* למקטון ועד גדול. pp) *Fehlt in S.* qq) *o. S.* נקי. rr) *S.* שקוינוהו. ss) *o. fügt hinzu* כאבלים. tt) *S.* צום מספד ובכי. uu) *o.* לב׳הב׳. vv) *S.* מנוסתם. ww) *S.* כבוד. xx) *S.* ויתנו. yy) *Fehlt in S. und B.*

ואיש ישראל הפך ויבהל איש בנימין כי ראה כי נגעה[a] אליו הרעה אז צעקו אל ה' *ועָנה אותם[b] ויט לבותם לקחת שוחד[c] עלה לק"ה[d] זקוקים כסף ויתנדבו *והיהודים היושבים בערים[e] *אשר סביבותיהם לתת כל הכסף הזה בנדבת לבם[f] *להציל ב' נפשות אנשים טובים וצדיקים לבד מל' זקוקים[g] אשר שמו עליהם[h] הקהל על ר' בנימין ועל ר' אברהם[i] ונתנום. *על כן[k] כל זרע ישורון זמרו לה' כי גאות עשה כי מודעת זאת בכל הארץ ועם מדינות הארץ יודעים אשר כל איש ואשה אשר *יבוא אל החצר בקלונייא[l] אשר *רצח או גנב[m] ויכינו לו כלי מות להשחיתו אחת דתו להמית[n] וזה[o] תקעו בשופר חצוצרה[p] ברמה[q] הריעו בית און אחריך בנימן בעממיך *ומושבי האון בחבלי שוא בחמניהם[r] כתרו את בנימין הרדיפוהו המון גוים על ר' אברהם מנוחה *הדריכוהו בשבבר[s] חדדו והשחיזו גרזן לקוץ[t] כף נקיי כפים *בנימין זאב טרפו[u] והשטן עומד על ימינו *לשטנו ואברהם על אבריו המו גוים עריצים ויצילם ה' מבין אלף אלפי אלפים המצפים ואומרים מי יתן מבשרם לא נשבע. ולא היתה כזאת מאתמול להנצל כבה על חצר קולונייא אם היה קרוב כזה למות איש ערל ואף כי יהודי ניצל[v]. ברוך ה' כי הפליא חסדו *בעיר מצור[w] וברוך שמו אשר לא נתנם[x] טרף לשיניהם יוציאם מחשך וצלמות ומוסרותיהם ינתק יודו לה' חסדו *ונפלאותיו לבני אדם[y]. ובצאתם ברכו את כל העם אנשים ונשים וטף ברכה גדולה ונתנו שבח והודאה לאל המושיע[z] וכל העם עומדים ויאמרו[aa] כל העם אמן והלל לה' זכרה להם[bb] אלהים לטובה לקהל קולונייא ולשאר היהודים אשר בערים סביבותם אשר עשו עם היהודים האלה תכתב זאת לדור אחרון *ועם נברא יהלל יה[cc].

*אפרים הצעיר בן ר' יעקב הותום זליבה[dd]:

*ברוך המקום ברוך הוא ברוך עושה נסים לישראל עמו ברוך הוא שבכל יום ויום עומדים עלינו צרינו לכלותינו והקב"ה מצילנו מידם. צא ולמד מה בקשו תועים לעשות לישראל בארץ הזאת[ee] שנפלה[ff] מריבה בין עם של אדום אשר[gg] בירושלים ותרב *קנאה ושנאה בינותם[hh] עד שמסרו את[ii]

---

a) *S. B.* נגע. b) *S.* ועָנם. c) *In O. folgt noch* בהווה ויללה *mit darüber befindlichen Tilgungspunkten.* d) *S.* לסך ק"ה. e) *o.* קהלות הסמוכים לתת מעות אלו: *S. B.* קהל קלוניא והערים. f) *Fehlt in o.* g) *S.* וכשרים (!) בעד אלו שני אנשים צדיקים ותיקם מלבד שלושים זקוקים כסף. h) *Fehlt in S.* i) *In o. folgt* ברוך ה' אשר הצילם ולא נשמע דבר כזה שניצל יהודי בקולוניא יודו לה' חסדו וג': *zugleich schliesst in o. hiermit der Abschnitt.* k) *O. B.* ע"כ. l) *S.* יבואו לחצר שבקלונייא. m) *S.* רציחה יצא עליו שם זיוף גניבה; *B.* גנבה או רציחה או שקר שם עליהם יקרא. n) *S. fügt hinzu* וכדי פרס כדת יעביר לא. o) *S.* ולאלו. p) *S. B.* חצוצרות. q) *S.* ברעה הרועה. r) *Fehlt in S.* s) *S.* וגם כבר. t) *S. fügt hinzu* כו. u) *S.* אשר לא נשאו לשוא. v) *S.* לשטנם וכלי משחית בידן ואלף אלפי' עומדים ומצפים ואומרים מי ירוה צמאונינו מדם נקי ולא היתה כזאת מימים ימימה להנצל ערל בקלוניא הבא למעמד זה וכאן יהודים (!) ניצל. w) *Fehlt in S.* x) *S.* נתננם. y) *S.* ולבני אדם נפלאותיו. z) *S. fügt hinzu* בתפיסת ספר התורה. aa) *S.* ואומרים. bb) *Fehlt in S.* cc) *Fehlt in S.* dd) *Fehlt in S. und B.* ee) *Fehlt in S.; in O. folgt noch* בשנת ד"א ות'ת'ק'ץ. ff) *S.* בעת ההיא נפלה. gg) *S.* היושבי'. hh) *S.* קנאתם. ii) *Fehlt in S. und B.*

הארץ למושל *הדין ומלך[a] ישמעאל[b] ויקח[c] את ירושלים[d] ואת כל הארץ מהלך ג׳ ימים עד עכו ועד בבלל ויקח את הדף אשר נשתטח *צלם ישו עליה[e] וישרפוה[f] באש ואת הזהב[g] אשר עליו לקח לו. ותבא השמועה *בכל ארץ אדום עם ישו[h] ויקומו על עם ה׳ *לבלוע ולהשחית[i] וירחם ה׳ על עמו ויתנם לרחמים לפני שוביהם ורחמום ויבנים[k] בלב המלך ורידריך לקחת קצת מהונם ולא *דבר גדול[l] ויצו לכומרים ולגלחים שלא לנבח אליהם[m] רעה ויגן עלימו[n] בכל כחו בעזרת מגן[o] אברהם אביהם[p] ויתן להם מחיה לפני אויביהם[q] ולא נגעו ביהודי לרעה ועדיין ירושלם וכל הארץ ההיא[r] ביד מלך ישמעאל *זה חמש שנים עתה[s]. ברוך מרחם על עמו כן ירחמם וינחמם *וינקום הצדיקים ויושיבם אל ארץ אבותיהם אמן מהרה[t] *אמן סלה[u]:

ויהי[v] בשנת ד״א ותתק״מו[w] ליצירה[x] *בז׳ באדר הראשון בב׳ בשבת[y] קצף ה׳ *נגע בעמו[z] על ידי יהודי[aa] משוגע[bb] אשר פגע בנערה גויה בעיר נושא ושחטה לעין כל. וכראות[cc] הערלים כן הרגוהו תחלה ואח״כ[dd] ו׳ משאר היהודים הרגו ובבזה אשר בבתיהם שלחו את ידם ולקחום והביאום[ee] חוץ[ff] לעיר[gg] לעלותם באופני עגלות[hh] *והעמידום בארץ במועל[ii] ללעג ולחרפה לישראל ואח״כ לקץ ה׳ ימים בי״ב לחדש ביום מנוח לא נתנו להם[kk] מנוחה ותפסו את אם המשוגע ואחיה וקדשה ויחדה האם את השם[ll] וקברוה חיים[mm] ואת אחיה איפנו וקלעו באופן והעמידוהו[nn] עם הצדיקים חוץ[oo] לעיר. ויהודית אחת וג׳ בנות החסידה אנסו ויטבלום[pp] במים המרים[qq] המאררים והיהודים אשר נותרו בחיים הענישום ההגמון ק״ן זקוקים ושאר היהודים אשר בכל שאר ההגמוניא[rr] ענשום *ההגמון והשרים[ss] ולקחו[tt] מהם הון רב ואח״כ[uu] נתנו הקהלות ממון להגמון ונתן[vv] רשות להוריד את[ww] החסידים מן האופנים בליל י״ז לחדש אדר השני ויורידם בספינה למטה *לעיר זנטא[xx] וקברום אצל קברי הצדיקים[yy] אשר נקברו שמה בגזרת ד״א ותת״נו[zz]. *והיהודית הנאנסה חזרה[aaa] למוטב קודם הפורים. ואלה שמות

---

a) *Fehlt in S.* b) *S.* אחר; *B.* ירושלים. c) *S. fügt hinzu* המושל והמלך ההוא. d) *S. fügt hinzu* לידו. e) *S.* עליו ישו. f) *o.* וישרוף. g) *S.* הזהוב. h) *S.* למלכות הנוצרים. i) *S.* לבלעם חיים. k) *o.* והכנים; *S.* ויכנם; *B.* ויכנים. l) *S.* עשה להן מאומה. m) *S.* נגד היהודים. n) *S.* עלינו. o) *o.* ה׳, *womit in o. der Abschnitt schliesst.* p) *S.* אבינו. q) *S. fügt hinzu* לקיים מה שנא׳ ואף גם זאת וגו׳. r) *Fehlt in S.* s) *Fehlt in S. und B.* t) *S.* אמן. u) *Hds.* א״ס; *fehlt in S.* v) *Fehlt in o.* w) *B.* ותתק״מ. x) *Fehlt in S.* y) *S.* בב׳ בשבת ז׳ לאדר הראשון. z) *O.* בעמו נגע. aa) *o.* איש יהודי. bb) *S. fügt hinzu* אחד. cc) *S.* וכראותם. dd) *S.* ועוד. ee) *S.* והביא. ff) *S. B.* מחוץ. gg) *o. fügt hinzu* והביאום, *S.* והעמדום. hh) *S. B.* העגלה. ii) *Fehlt in S.* kk) *Fehlt in S.* ll) *S.* את השם ויחדוה. mm) *O.* חיה. nn) *S.* והעמידוה. oo) *S.* אשר מחוץ. pp) *S.* וטבלוה. qq) *Fehlt in S.* rr) *S.* ממשלת הגמון. ss) *Fehlt in S.* tt) *S.* ולקח. uu) *S.* ואחרי כן. vv) *S. fügt hinzu* להן. ww) *Fehlt in S.* xx) *o.* מעיר דנציק. yy) *S. fügt hinzu* הקדושים. zz) *S.* תת״ני. aaa) *O.* והיהודים שבו חזרו.

הצדיקים[a] *אשר נהרגו[b] על ייחוד[c] השם בנושא ר' יצחק החזן[d] ב'ר' גדליה ור' שמואל ב'ר' נתן ובנו ר' נתן ור' יצחק ב'ר' שמשון שיחד[e] את השם הרבה ור' שמואל ב'ר' נטרונאי וברוך[f] ב'ר' יוסף אל נקמות ה' *הוא ינקום נקמתם מהרה אמן[g]. וברוך אלהי ישראל אשר פדה את[h] *נפשי מנסיון ובזיון כי אני הייתי דר בנושא ובאתי ג' ימים לפני הרעה לקלינייא אך נפסדתי הרבה מהוני יוצרי ימלא חסרוני[i] אמן. *אפרים בן יעקב יׄלׄיׄבׄהׄ[k] וסליחות וחטאנו יסדנו על זה *והנם כתובים למעלה על גליון סליחות גזירת ד"א ותתנ'ו[l]:

איש היה בארץ אושטאריכא[m] ר' שלמה שמו והיה האיש ההוא תם וישר וירא אלהים ועושה צדקות בכל עת וחונן דלים ויפקוד הדוכס אותו על מכסיו[n] ועל צרכיו[o] ויהיו[p] לו עבדים ושפחות *גוים ויהודים[q]. ויהי בשנת תתק"נו[r] בתמוז[s] במחזור רנ"ו אשר קוינו לרנה ולשמחה ונהפכה לאבל כי גם *בשנה ההיא[t] נצטיינו ונתעבו שעירים לאין קץ ללכת ירושלימה להלחם על הפראים ויבא אחד מעבדיו *אשר גם הוא[u] נצטיין לתיעוב ויגנוב לו מהונו כ"ד זקוקים וילך ר' שלמה ויתן אותו[v] בבית הסוהר. ויהי *היום יום[w] אידם ותלך[x] אשת *הנתעב והנאסר[y] *בגילא ותצעק[z] בבירת תרפותם[aa] על דבר בעלה הנאסר ביד יהודי ויקומו הנתעבים אשר בעיר *ויצאו בחימה עזה ויבואו בבית הצדיק ויהרגוהו[bb] *וכחמשה עשר[cc] נפש[dd] מישראל עמו. *אח"כ נשמע הדבר לדוכוס[ee] ויצו לתפוס שנים הראשים *שבין הרוצחים ולקצץ[ff] ראשיהם ויותר לא אבה להרוג בהם כי נתעבים היו. ראה בעניינו האל ונקום נקמת ישראל[gg]:

ויהי בימי המלך היינריך[hh] בן המלך ורידריך *חמת אל בעמו האריך ומכתו העריך ומחצו בהם הדריך והפריך כי[ii] בשנת ד"א ותתק"נו באדר נמצאת גויה נרצחה קרוב *לעיר אשפירא[kk] כשלש פרסאות וישמחו הגוים[ll] ללא דבר *להוציא קול על היהודים[mm] לאמר *כי הם[nn] רצחוה ויקומו *לבלעם חיים[oo] ויוציאו את בת הר"ר יצחק *ב'ר' אשר הלוי[pp] מקברה *בתוך ימי[qq] אבלה ויתלוה ערומה בשוק ועכבר תלוי *בקלעי שער[rr] ראשה ללעג ולקלס לישראל[ss] ויפדה אביה ע"י שוחד וישיבוה[tt] אל קברה. ויהי ממחרת ואנשי העיר אנשי סדום נסבו על בית הרב ויפרצו בו פרץ ויהרגוהו

---

a) *Fehlt in S.* b) *S. B.* הנהרגים. c) *S. B.* קידוש. d) *Fehlt in S.* e) *S.* שיחוד. f) *o.* ור' דוד. g) (!) ינקום דם עבדיו הנקים. h) *Fehlt in S.* i) *S. B.* נפש של הר"ר אפרים מנסיון ובזיון כי הוא היה דר כאותו פעם בנושא ובא ג' ימים לפני הרעה לקלוניא אך נפסד הרבה מהונו יוצרנו (ה' *S.*) ימלא חסרונו. k) *Fehlt in S. und B.* l) *Fehlt in S. und B.* m) *o.* אוסטאריכא; *S. B.* אושטא. n) *S.* כל מכסין. o) *S.* כל צרכיו. p) *S.* ויהיו. q) *S.* מולים וערלים. r) *S.* ד"א תתק"נו. s) *S.* י"ו בתמוז. t) *Fehlt in S.* u) *S.* שגם היה. v) *S. B.* ויתנהו. w) *S.* ביום. x) *S.* ותצעק. y) *S.* הנאסר. z) *Fehlt in S.* aa) *S. B.* חרפותם. bb) *S.* ויהרגו את ר' שלמה. cc) *S. B.* וט"ו. dd) *S.* נפשות. ee) *S.* וישמע הדוכוס. ff) *S.* מן הרצחנים ויצו לקצץ. gg) *Fehlt in S.* hh) *O.* הינריך. ii) *Fehlt in S.* kk) *S.* לשפיירא. ll) *S.* הערלים. mm) *Fehlt in S.* nn) *S.* יהודים. oo) *Fehlt in S.* pp) *Fehlt in S.* qq) *S.* ביכי. rr) *S.* בקלעות. ss) *S. B.* ישראל. tt) *S, B.* ויביאה.

וח׳[a] נפשות עמו *גם שרפו[b] את כל בתי הקהל. והיהודים עלו אל העליה אשר על בית הכנסת ואח״כ העלו את הסולם *אשר עלו בו[c] אליהם ושם נמלטו עד בא להם עזר[d] והורידו *את הסולם וירדו בו ויצאו[e] מן העיר בעוד לילה והאויבים שללו את כל אשר בבתים[f] ואת ספריהם וספרי התורה השליכו במים ואת בית הכנסת שרפו באש. *וטרם הריגתם צוה עליהם אוטו הדוכס אחי המלך ע״י שוחד אשר לא ישלחו את ידם ביהודים[g] ויהי כשמעו את שמע ההרג *ויחר אפו בהם[h] ויאסוף חיל ויצר על העיר אשפירא וישרוף להגמון[i] הרשע ולעירונים את[k] הכפרים *אשר להם[l] וישחית את[m] עציהם ויעקור את[n] כרמיהם *וידרוך את קמותיהם עד לאין מרפא[o] ולולי *כי שמע שהמלך אחיו[p] בדרך לשוב מארץ פוליא[q] לא[r] עלה מעליהם עד נתצו[s] חומות העיר ואח״כ בא המלך ותפש[t] את הרוצחים עד שנתנו לו הון רב וליהודים נתנו כנגד ת״ק זקוקים[u] ובנו להם את בתיהם ואת מקדש מעט כאשר בתחלה. וכאותה[v] שנה מתו מהם מקהל שפירא[w] הרבה מיתת עצמם וקהל גרמייזא עשו חסד גדול עם החיים ועם המתים יברכם יוצרם והנותרים שבו לעירם. וכל ההצלה הזאת והצלת כל הקהלות ע״י ר׳[x] חזקיה הנגיד ב״ר ראובן מבוברט[y] וע״י ר׳ משה ב״ר יוסף הכהן יזכרו לאלף אלפי *טובות וברכות מן החסד[z] והטורח והוצאה[aa] *אשר עשו בעבור כל הקהלות[bb]:

*למי אוי למי אבוי למי פצעים חנם למאחרים בשבים למצפים לישע והנה חרב חדה על צוארם ליוצאים מרעה אל רעה כי[cc] מקץ שבע ימים אחרי *הכות ה׳ באשפירא[dd] באו *האויבים בפופרט בליל מוצאי שבת[ee] ויהרגו את ר׳ שלמה החזן וז׳ נפשות עמו ויער ה׳ את רוח אוטו[ff] אחי המלך ויעור *מן הרוצחים שנים[gg] ואח״כ בא המלך אחיו וצוה לאנשי העיר לתת לר׳ חזקיה הנדיב כג׳ מאות זקוקים:

*ה׳ ינחמנו בכפלים בנחמות ציון וירושלים אמן[hh]:

---

a) *S.* ושמונה. b) *S.* וישרפו. c) *S.* שעלו בה. d) *S.* עזרה. e) *S.* הסולם ועלו. f) *S.* בבתיהם. g) *S.* ואף שדוכס אוטא אחי המלך צוה לא להורגם. h) *Fehlt in S.* i) *S.* להגמון. k) *S.* כל. l) *S.* שהיה להן סביב העיר. m) *Fehlt in S.* n) *Fehlt in S.* o) *Fehlt in S.* p) *S.* ששמע שאחיו המלך. q) *O.* פוילא; *o.* טילא. r) *In S. geht noch vorher* לא הניח ידו מבלע. s) *S.* נותץ. t) *o.* ותפשו; *S. B.* לתפוס. u) *o.* סקידי; *S.* זהו׳. v) *S.* ובאותו. w) *Hier so.* x) *S.* היה׳ ע״י רבי. y) *S.* מבופרט. z) *S.* ברכות על החסד והטובת. aa) *S.* והיצאה; *B.* והוציאה. bb) *S.* שטרחו והוצאו עבור הקהלות. cc) *S.* ויהי. dd) *S.* אשר הכו האויבים קהל שפירא. ee) *S.* אויבים בליל מוצאי מנוחה בפופרט. ff) *S.* אטא. gg) *S.* את שנים מן הרוצחים. hh) *Aus S.; fehlt in O.; B.* סליק וה׳ ינחמנו בכפלים בנחמת ציון וירושלים אב״יר.

V.

Bericht des Elasar bar Juda.

בשנת שתים לאלף הששי בר״ח מרחשון ביום א׳ לקה השמש בחצי היום והיה חושך כשיעור ב׳ שעות וראינו הכוכבים במסילותם וכל הארץ היתה ירוקה כשעוה מתואר השמש ולאחר כן התחיל השמש להאיר קצת אך כל היום ההוא היה מקום זריחה מכורכם כשלוה. אכתוב מה שאירע לנו במגנצא בשנת ד׳ אלפים ותתק״מז לפרט באלול הנה גוי אחד הולך בבית הקברות בערב שבת ואמר יהודי אחד רצה להורגו והעליל עליהם ההגמון עד שנתפשרו הקהל ונתנו להגמון יותר מק׳ זקוקים[a] ונשבעו ביום שני של ר״ה שהביאו בבית ההגמון שלא עשו לו דבר וגם אינם הורגים בערב פסח שום גוי ונתנו כסף הרבה. בעוד שהיינו באותו צרה ראו כל העולם מופת בשמש בתתק״מז לפרט בערב ר״ה בבקר ראינו השמש היה קטן בחצי ירח והיה חשוך מאד ולאחר כך האדים וכל הארץ כאילו ירוקה כולה ולבסוף שליש היום נתמלא השמש ולאחר החג לפני חנוכה שמענו כי ישמעאלים יצאו ממקומם וכבשו את עכו והרגו כל העם הנמצא בו ולקחו כל המקומות סביב לירושלם מעכו ועקרום עד ירושלם. ובערב ר״ה ביום אשר לקה השמש הרגו הישמעאלים באומה זו האשכנזים יותר מן ד׳ אלף גבורי חיל ולקחו להם תועבה אשר נצלב עליו ישו הנוצרי ישתחקו עצמותיו והביאו התועבה עמהם לארץ ישמעאל ולכדו את השוחה לאחר חנוכה והרגו בירושלם כל הנמצא בה והוציאו קבר קללתה שם תלוי והפכו כל העפר אשר בשוחה. ואחר כך באתה השמועה אל כל מקומות אשכנז ואמרו כל הגוים אל כל היהודים הנה בא יום שהזמנוהו[b] להרוג כל היהודים. זה נעשה בימי שקר תענית. כאשר שמענו נפלה עלינו חרדה גדולה עד מאד ותפשנו אומנות אבותינו וגזרו[c] צום ובכי ומספד וביום ו׳ בכ״ד לחדש ....[d] בתתק״מח לפרט

a) *Hds.* ׳וק. b) *Unleserlich, weil beschädigt.* c) *So.* d) *Der Monatsname fehlt in der Hds.*

נתקבצו הגוים הערלים להרוג אותנו ובאו בתוך הרחוב של היהודים וסגרו היהודים את בתיהם ושברו גג אחד של היהודים עד שריחמו עלינו מן השמים ובאו עבדי גיזבר וגירשם והצילנו בוראינו ברוך הוא מיד כל אויבינו. והיו הערלים מסמנין עצמן בתיעוב שלהם למאות ולאלפים ולרבבות כפלי כפלים ביוצאי מצרים והיו מגזמין[a] אותנו להרוג ויאמרו אלינו תלמידי חכמים וזקנים נצומה על זאת ונדרוש אלהינו אולי[b] ימצא לנו אלהינו מצוי. וילך אבא מרי הרב ר' יהודה ב"ר קלונימוס על מגדל עץ במנחה בשבת בי"ג באדר הראשון[c] לאחר שגללו ספר תורה ויאמר ישובו איש מדרכו הרעה אולי יגמלינו ברוב רחמיו וחסדיו ונקבל צום ונבקש רחמים. וגם אמר הרב ר' משה ב"ר מרדכי וכל זקינינו וגיסי ר' משה החזן בבכי ובידכם[d] לצום שיני וחמישי עד ניסן וליתן צדקה בליל תעניתנו ולהתפלל[e] סליחות ולבקש מחילה איש מאת רעהו ואשה מאת רעותה והיינו מתחננים בבכי על נפשותינו ועל נשינו וטפינו פן יהרגום הזידים ויטנפום במימי רגליהם הטמאים שלהם וכל ישראל היו בצרה גדולה. ונתיעצו לברוח על ערי מבצר כל בני מגנצא ושפירא ושטרסבורק וורמזא וירצבורק ובכל המקומות אשר ישבו בהם היהודים. ואנחנו בני מגנצא הנחנו ספרי התורה כלי חמדתינו וספרים וכל מאודינו בין זאיבי ערב בין העירונים להקל מעלינו לברוח על נפשינו. בתתק"מח באדר השני ברחנו על עיר מינצבורק ובכל עיר חלקו עצמן לד' עיירות או לה' ערי מבצר והיה החצר במגנצא וסימנו עצמן לאלפים ולרבבות אין מספר ונשאר מעט יהודים במגנצא בתוך בתיהם:

היום ביום ו' ב' בניסן בא אלי אלעזר הקטן כתב גיסי ר' משה ב"ר אליעזר הכהן החזן וזהו מכתבו. אתן תודה ותפארת בכל מיני עשור לאל אשר החינו וקימנו כי בשנת[f] בפרשת החדש היינו בין חיים למות כי התועים חורקים שיניהם עלינו לבולעינו כבליעת דגים ולולי רחמי שדי אז אבדנו ברוך מציל מחרב מפיהם ונאספו התועים להתגרות בנו ברחובותינו ולהתנפל עלינו והצילנו השם כאשר נכתוב. אך נספר תחלה כל הקורות אותנו הנה מן ח' באדר השני[g] היו באים לחצר המלך והיינו בסכנה גדולה עד כ"ד באדר השני. ביום ו' הלך עמי בחור אחד בשוק לקנות לחם לצורך השבת והשליכוהו ארצה ורמסוהו בטיט ושמו לו סכין בנגד לבו ושאלוהו אם רצה לכפור באל חי ויאמר לא והוסיפו לו מכה על מכה וברח לו בבית ע"ז ורצו אחריו ולא הניחום הגלחים להזיק לו ויצא בפתח אחר משם ורצו אחריו כמעט שלא הרגוה ובא פרש אחד והצילו בקושי גדול. אשרי אשר לא ראתה כל אלה אשר השליכו עלינו גורל זה בכה וזה בכה זה בביקור עינים וזה בחרב יום ולילה לא ישבותו וחורקים עלינו שן לבלעינו חיים ושמענו חרפתינו ונהי כחרש לא ישמע והיינו סגורים בבתינו. בשבת הבטיחנו

---

a) *So.* b) *Hds.* 'א. c) *In der Hds. folgt noch einmal* על מגדל עץ. d) *So.* e) *Beschädigte Stelle in der Hds.* f) *So.* g) *Am Rande der Hds.* הראשון.

המרַיילְק לפתוח בתינו וכן עשינו באימה. ביום א׳ באו שני מריילק לנדיב ר׳ משה ב״ר׳ יוסף הכהן ואמרו לו לסגור דלתות הבית ונבהלנו מאד ואחזתנו פלצות ולא נותרה בנו נשמה עד אשר שב הנקוב[a] משה הכהן יזכר לטוב ולחיים כי לולי הוא אשר קם בפרץ וניחם אתנו ודיבר על לבינו אז גוענו והתפללו בב״הכ השכם אך לא במוצאי שבת וביום א׳ בהשכמה. והמלך הזקן ובנו הדוכוס וכל השרים שמנו[b] עצמם ועם לרוב אין מספר. ביום ב׳ רצה פרש אחד ליכנס לב״הכ ובא הממרלייק והכהו בעץ גדול כמעט שלא מת. וכאלה רבות עשה לנו אלהים ברוך הוא מי יכול לספר ולכתוב ואין אנו מכירין בניסיו הגדולים ולולי שאין להוסיף על הימים היה לנו לעשות פורים שני כי כל העמים תקעו כף עלינו להשמיד ולאבד זכרם רק המלך הזקן ובנו המלך הבחור שיחיו לטוב ליהודים. ויותר מן י׳ אלפם סימנו בסימני טומאה רק להרוג עצמם ולשלול שלל אך המלכים כל עת היו מדברים טוב ליהודים ונהפכו האויבים ושבו לארצם בבושת פנים. ובשבת בפרשת החדש נאספו התועים ברחובותינו להתגרות בנו ולהתנפל עלינו והנה האחד קם וחרב בידו ובקש להכות יהודי והנה המרַיילְק בא לרכוב אל המלך הבחור וקבלו לו היהודים ותפש אותו בשערו ותלשו והכהו במקל עד שדמו שותת לארץ. והנשארים נסו ובאו להם לשוק וספרו למסומנין בסימני טומאה מה עשו להם בעבור היהודים ונתקבצו כולם לאלפים ולרבבות ורצו ליקח רגל ולבא ברחובותינו ויוגד הדבר למרלייק ולקח עבדיו עמו ומקל בידו והכה ופצוע עד שנופזרו כולם והיינו בצרה גדולה עד מות מיום ו׳ עד יום ג׳ ברוך הוא ויתעלה וכרו לנצח נצחים והקדים רפואה למכה. ונשאו שרים קל וחומר בעצמם לומר כמה חביבים היהודים בעיני המלך יהי שם יי מבורך מעתה ועד עולם ויתפאר זכרו לנצח נצחים כי לא בצדקותינו גמלנו כל זאת כי אם למען שמו הגדול מבורך לעדי עד. ביום ג׳ דבר שלום ליהודים כל הנוגע ביהודי ויעשה לו חבורה ידו הקצץ וההורג יהרג וההגמונים החרימו כל אשר ישלח ידו ביהודים לאבדו ודרך תרפותו לא יועילנו לשלוח חותם בכתב ובעל פה לשמור היהודים כבבת עינם יותר ממה שעשו בראשונה הכל הוא בכסף מלא והנדיב ר׳ משה הכהן רכב עם המלך וכתב חותם בידו להשלים היהודים. יצאנו ממינצבורק כ״ז בניסן וכאשר הלכנו פרסה ותצי באו לקראתנו למאות בתועבותיהם וברגליהם והכו על העגלות[c] . . . . . והצילנו השם:

---

a) *Hds.* הנק׳. b) *So.* c) *Der folgende Schluss fehlt.*